

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЙ ЧАСОПИС

4/2011 www.slovovchitelyu.org

Слово ВЧИТЕЛЮ

З ГОСПОДОМ УСЕ ПРОСТО
ГОТУЙ САНІ ВАІТКУ
ДВАНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ
ШО ЇДЯТЬ СЛОНИКИ?

НЕ ПОЖАДАЙ

Християнський духовно-просвітницький часопис	
«СЛОВО ВЧИТЕЛЮ» № 4(18)/2011	
Наше кредо: «Нести Слово Боже — ось наша мета, щоб кожний учитель був учнем Христа!»	
Головний редактор	Тарас Приступа
Редакційна колегія:	Тетяна Артерчук Олег Блощук Олександр Бондарчук Руслана Ковальчук Юрій Ліщинський Євген Никонюк Ольга Новікова Світлана Филіпчук
Літературний редактор	Аля Біла
Дизайн і верстка	Оксана Сірооченко
Коректор	Артем Приступа
Менеджер з розповсюдження	Надія Доля
Відповідальна за випуск	
Засновник і видавець — Міжнародна громадська організація «Надія — людям»	
Адреса:	а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна.
Телефон:	(0362) 63-79-76
Факс:	(0362) 62-05-12
e-mail:	slovo@hopetopeople.org
www.hopetopeople.org	
Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.	
Передплатний індекс — 99864.	
Пожертви на видання часопису просимо надсилати поштовим переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26005301588849, Промінвестбанк м. Рівне, МФО 333335, код 21081735 з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“».	
За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.	
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.	
Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад: Ів. 19:6-11, 13-20, 25-28; 1 Кор. 1:18-24. Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;).	
Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.	
Фото на обкладинці Ірини Курченко.	
Надруковано: РТМКФ «Християнське життя», 43006, м. Луцьк, вул. В. Стуса, 3, тел. (0332) 71-08-74. Наклад 1500 прим.	
© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»	

Дорогі читачі, шановні колеги!

З Божою допомогою ми підійшли до завершення тематичного циклу «Від моральності до духовності», присвяченого Десяти Божим заповідям. Перед нами остання заповідь: «Не жай того, що належить твоєму ближньому» — актуальна в усі часи й для кожної людини.

«Звідки війни та свари між вами? Чи не звідси, від ваших пожадливоростей, які в ваших членах воюють? Бажаєте ви — та й не маєте, убиваєте й заздрите — та досягнути не можете, сваритесь та воюєте — та не маєте, бо не прохаєте, прохаєте — та не одержуєте, бо прохаєте на зле, щоб ужити на розкоші свої. Перелюбники та перелюбниці, чи ж ви не знаєте, що дружба зо світом — то ворожнеча супроти Бога? Бо хто хоче бути світові приятелем, той ворогом Божим стається» (Як. 4:1–4).

У своєму листі до християн апостол Яків різко засуджує бажання, які призводять до конфліктів між людьми. Можливо, ці слова звучать для нас занадто різко та категорично? Проте Слово Боже ніколи не буває надміру суворим.

Наше серце кує сотні й навіть тисячі бажань щодня. І щоразу ми стоїмо перед вибором: або наші бажання опанують нами, або ми оволодіємо нашими бажаннями. Або ми постійно домагатимемося свого й при цьому нерідко руйнуватимемо стосунки, здоров'я та й саме життя, або шукатимемо Божої волі, щоб мати спокій душі, чисте сумління і навіть більше — поклоніння Богові своїм серцем і своїми бажаннями. А це і є найвище призначення людини на землі, яке стає найбільшим благом для неї самої.

Ніщо не допоможе втамувати спрагу душі, як тільки жива вода Євангелії.

Немає нічого солодшого й дієвішого, ніж Слово Боже.

Будь-які спроби знайти втіху збентеженому серцю без Бога знову і знову приводять нас до розчарування...

Ісус Христос — Той, Кого найбільше потребує наше серце. «Хай Господь буде розкіш твоя, і Він сповнить тобі твого серця бажання!» (Пс. 36:4).

Божих благословень вам, дорогий читачу!

З повагою — редакційна колегія

4	ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ
	Н. Доля. Треба любити Бога і багато працювати (інтерв'ю з Миколою Каспровим)

	АКТУАЛЬНА ТЕМА	6
	А. Пінк. Десята заповідь І. Опінка. Благочестя із задоволенням Р. і Є. Сверлови. Кульмінація Закону Божого Архімандрит Рафаїл. Не погадай	

12	СТУДІЇ БІБЛІЇ
	Ю. Ліщинський. Навчити Божого Закону

	ЗНАЙОМСТВО	14
	Н. Доля. З Господом усе просто (інтерв'ю з Аллою Алексєєвою)	

18	НАУКА І ХРИСТІЯНСТВО
	О. Прокопович. Віра і наука (ч. 13) І. Щербак. Чи є надія для тварин?

	МЕТОДИКА І ДОСВІД	26
	О. Клімчук. Готуй сани влітку Педагогічні ситуації З. Скворцова. Коли мої бажання беруть мене в полон (урок для молодших класів) Р. Ковальчук. Божий закон — життєвий дороговказ (урок для 4 класу) О. Василенко. Десята заповідь Закону Божого (урок для 5–6 класів) Л. Рудюк. Не заздри (урок для середніх класів) Н. Середюк. Дванадцять місяців (сценарій позакласного заходу) Дидактичний матеріал	

42	ХРИСТІЯНСТВО І МИСТЕЦТВО
	О. Блощук. Зловісна пухлина

	МОЛОДЬ У ПОШУКУ	45
	А. Приступа. Побажання нашим бажанням	

46	СПРАВИ СІМЕЙНІ
	Н. Доля. Про мухомора, заздрість і великого Лікаря О. Блощук. Інтернаціонал, або Право на власність А. Мельничук. Мандрівка у бабусине дитинство

	РОЗДУМИ ДУШІ	54
	О. і А. Медведєви. Червона Гербера Л. Вісєлєва. Що їдять слоники? Г. Левицька. Скрипки	

Треба любити Бога і багато працювати

Інтерв'ю з Миколою Каспровим

— Миколо Олександровичу, розкажіть, будь ласка, про свої юні роки, у якій сім'ї виховувалися?

— Велике щастя народитися в християнській сім'ї. Мій прадід був дяком у православній церкві, батько і дід — священнослужителі. Віруюча родина. Пригадую слова з Біблії про благословенний рід Якова: ми отримуємо благословення від Бога і маємо право благословляти своїх дітей і онуків.

Я народився у багатодітній сім'ї, у батьків нас було п'ятеро. Це були часи атеїзму, але нам з молоком матері передавалися віра в Бога, надія і любов. Нас учили любити Бога, Біблію, бути слухняними: найперше — Богові й батькам, а також там, де ми перебували, — у школі, на роботі, в армії. З дитячих років виховували працелюбність, любов до поезії і пісні, любов до навчання. Наша мама співала за будь-яких обставин: копаючи город, працюючи на кухні. І дітей учила співати. Згодом я закінчив у Москві регентські курси, понад десять років керував різними хорами, створював різні оркестри.

Пригадуючи дитинство і юначі роки, можу сказати, що проходили вони в постійній зайнятості. Батьки говорили: «Якщо дітям не дати роботи — вони дадуть роботу батькам». Ми, діти віруючих батьків, не знали вулиці, усі діти з вулиці гралися в нашому дворі під наглядом мами. Уся домашня робота розділялася між дітьми. І ми змалку ставали самостійними.

Якщо припустити, що середній вік людини 70 років, то з них 23 роки спимо, 20 років йдуть на дитинство і навчання і залишається лише 27 років свідомого життя. Наша бабуся завжди говорила, щоб ми цінували час, і радила: «Що маєш зробити завтра — зроби нині, а що маєш з'їсти нині — залиши на завтра».

— Як життєві цілі Ви перед собою ставили й чи вдалося їх досягнути?

— Мріяв створити християнську сім'ю, надбати богоугодний характер і багато працювати в різних сферах.

Нині я з дружиною Тетяною маємо трьох дітей: сина Тараса, доньок Інну і Марину, які вже одружені, маємо чотирьох онуків, чекаємо п'ятого.

Микола Олександрович Каспров народився 18 серпня 1958 р. у м. Дунаївці Хмельницької обл. Організатор спілки вчителів-християн «Симфонія любові». Директор Хмельницького обласного благодійного фонду «Промінь надії». Пастор церкви «Дім Євангелія». Автор радіопрограм «Голос вічної любові», «Жива вода» та «Від щирого серця». Депутат Дунаєвської районної ради 2005–2010 рр. Одружений, має сина та двох доньок.

Моє покликання — місіонер, і я знайшов своє місце, працюючи на духовній цілині.

1992 р. за моєї участі було створено три християнські радіопрограми: «Голос вічної любові» (євангеліська проповідь, пісні, поезія), «Жива вода» (біблійні уроки для дітей) і «Від щирого серця» (вітання вчителів з днем народження, різними святами), які по цей день виходять у ефір обласного радіо. Наша аудиторія налічує близько мільйона слухачів.

Разом з моїми братами і сестрами, однодумцями, які також любили музику й поезію, ми проводили багато благодійних духовних концертів і євангелізаційних зібрань. Але часи змінилися, і Бог послав бачення працювати серед педагогів. Кілька років тому було створено обласний благодійний фонд «Промінь надії». Головні напрямки роботи фонду: духовність, християнська етика, благодійність. Невдовзі з'явилася ідея створити при фонді спілку вчителів-християн «Симфонія любові».

— Два роки тому ми розповідали читачам про заснування цієї спілки. Розкажіть, будь ласка, докладніше, яку роботу зараз вона проводить.

— Мета спілки — донести дітям християнську етику, а вчителям — навчання з цього предмета. Це досягається через проведення у школах християнських свят і конкурсів, на зразок «Найкраща християнська пісня», «Найкра-

ща християнська поезія» тощо, створення і поповнення християнських бібліотек у школах. Готуємо уроки з вивчення Біблії і транслюємо їх на обласному радіо, наразі маємо уже 135 начитаних уроків.

Від Спілки і Фонду провели в школі акцію «Добра новина — добре насіння» (проповідували Євангелію і роздавали вчителям насіння овочів і квітів), обладнали два дитячі майданчики.

— Коли багато обов'язків, кажуть, що необхідно правильно розставити пріоритети. Що для вас найважливіше в житті? Що є пріоритетом у роботі, служінні, сім'ї?

— Найважливіше, коли в сім'ї є гармонія між чоловіком і жінкою, тоді всі пріоритети стають на своє місце. Моїми пріоритетами є любов до Бога, любов до сім'ї, любов до праці.

П'ять мов любові допоможуть жити мудро, а це — мова уваги, часу, допомоги, подарунків і дотиків.

— Яке значення Біблії у Вашому житті?

— Біблія — це жива вода, це конституція життя: читай, виконуй і будеш благословенний.

— Ваше ставлення до Десяти Заповідей. Коли Ви вперше про них дізналися? Чи говорили про них Вам батьки і чи говорили Ви про них зі своїми дітьми?

— З дитячих років ми вчили багато місць з Біблії напам'ять і серед них Десять Заповідей. Наші батьки вчили нас практичного застосування Божих заповідей, і ми зі своїми дітьми й онуками також практикуємо це.

— Чи траплялося Вам жадати чогось забороненого або недосяжного? Якщо можна, наведіть приклади з життя.

— Ми всі люди, і наше життя минає в постійній боротьбі. Мартін Лютер сказав такі слова: «Заборонити птахам літати над нашою головою ми не можемо, але не допустити зробити гніздо на нашій голові ми спроможні». Коли ми були

дітьми, то жили бідно (батько працював слюсарем на заводі), а сусідські діти жили в достатку. Але батьки так мудро нас виховували, що мій однокласник (син директора автопарку) у школі на перерві міг їсти м'ясні вироби, а я тільки молоко з повидлом, але я мав більше задоволення, ніж він. Важливо мати вдячне серце завжди, а Бог попіклується.

Одружившись, і беручи до уваги батьківську науку, ми ніколи в житті не змагалися ні в духовному плані, ні в матеріальному, ми просто багато працювали й багато досягали.

— Як протистояти гріховним бажанням?

— Людина, народжена від Бога, розуміє, що таке гріх і які його наслідки, і вона віддаляється від нього. Є речі духовні й речі матеріальні. Слово Боже навчає: «Шукайте ж найперш Царства Божого й правди Його, а все це вам додасться» (Мт. 6:33). Все потрібно робити просто, без різних змагань: одягатися по можливості, харчуватися також, а тих, хто багато працює, — Бог благословляє.

— Як людині навчитися приймати себе, чи зустрічалися ви з комплексами неповноцінності й «надцінності»? Що порадите?

— З самого початку я зауважив, якщо в нас глибока віра, міцна надія і безмежна любов, ми щасливі.

А тих людей, які вважають себе неповноцінними чи, навпаки, не можуть собі ціни скласти, треба навчити любити Бога.

— Чи задоволені Ви своїм життям?

— Так, але ще багато боротьби в житті й ще багато потрібно зробити. Коли ми станемо перед Богом, побачимо чотири речі: «чашу сліз», «чашу молитов», Книгу життя і «кошик доспілих плодів». Так пише пророк Амос. Завдання кожного пастиря — не тільки привести людину до Бога, а докласти всіх зусиль, щоб вона могла досягнути вічності.

— Ваші побажання читачам «Слова вчителю».

— Щоденно читати і навіть учити напам'ять слова з Біблії, щоб у наших розмовах ми часто вживали такі слова: «Біблія каже...» Любити і бути любимими, а це значить навчитися розмовляти п'ятьма мовами любові. Проповідувати завжди, а інколи словами. І жити так, щоб досягнути вічності з Богом.

Розмовляла **Надія Доля**

Надія Доля народилася 1964 р. у Львові. Закінчила Львівський державний університет ім. І. Франка, факультет прикладної математики і механіки. Понад десять років працювала в інформаційному відділі МГО «Надія — людям» у м. Рівне. З 2007 р. — відповідальний редактор ХДПЧ «Слово вчителю».

Заміжня. Має трьох дітей.

Десята заповідь

«Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невілїниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!» (Вих. 20:17). У цьому біблійному вірші Бог забороняє хтивість або незаконне прагнення того, що належить іншій людині... Найкращий спосіб захистити людину від здійснення гріха в дії — це вберегти її від бажання зробити його в серці. Якщо перші дев'ять заповідей поширюються на розум і найпотаємніші наміри душі, то в десятій Господь зрозуміло й конкретно засуджує перші спонукання серця до кожного з об'єктів, які Він заборонив, і тому остання заповідь є стримуючим фактором, що зміцнює все загалом.

Зла хтивість складається з таємних, внутрішніх гріхів, які передують згоді волі і які є джерелом усього злого. Хтивість або потяг є первістками внутрішньої порочності, першими сходами й проявами нашої зіпсованої природи. Це сильна пристрасть і схильність до злого, до того, що протилежне святій Божій волі і Його велінням. Душа людини — це діяльна й енергійна істота, що діє відповідно до своєї природи. До гріхопадіння душа людини прагнула до Бога як до найвищої Меті й Об'єкта всієї своєї діяльності, але коли людина відступила й відвернулася від Бога як свого єдиного Блага або задовольняючої Учасі, її душа стала захоплюватися творивом. Тепер душа занепадою людини, яка зневажає Бога й утратила Боже благовоління й духовне життя, прагне до гріховної мети. Вона непомірковано жадає речей, які за своєю сутністю нешкідливі, але які стали злом, тому що вони були отримані не від Бога й використані не для Його слави. Отже, хтивість — це неправильна схильність душі, що тут називається «жаданням»...

Розрізняють чотири ступені гріховного бажання або хтивості. Перша — це тїнь злої думки, непо-

вний зародок гріха перед тим, як він сформується в нас або набуде якихось обрисів чи ознак. Це те, про що Писання говорить, як про «весь нахил думки» людського серця. Такі думки чітко оголошені «злом» (Бут. 6:5). Такими є перші наміри нашої зіпсованої природи щодо тих гріхів, які приємні нашим чуттєвим схильностям. За ними потрібно пильно стежити, ненавидіти їх і протистояти їм. Їх можна охарактеризувати як іскри небезпечного вогню, оскільки, як тільки вони починають ворухнутися в нас, вони забруднюють наші душі. Як подих на дзеркало залишає на ньому тьмяну пляму, так і найперший подих злого бажання або злої думки опоганює душу.

Наступна стадія хтивості досягається, коли ці злі бажання нашої зіпсованої природи прихильно підтримує розум. Коли гріховний об'єкт з'являється перед поглядом плотського серця, відбувається внутрішня реакція, що впливає на серце

почуттям задоволення й народжує симпатію між ним і цим об'єктом. Як у випадку зі звичайною симпатією, коли людині подобається об'єкт ще до того, як вона розуміє, чому він їй подобається, так і у випадку зі гріховною реакцією серце захоплюється об'єктом до того, як у нього буде час подумати, що ж все-таки в цьому об'єкті настільки хвилює його й впливає на нього. З першого погляду на людину нам іноді здається, що вона привабливіша, ніж ціла юрба інших, хоча й ця людина, і ця юрба можуть бути однаково незнайомі для нас. Тому найперший пробіск гріховної думки в нашому розумі відкриває нам, що в нас є щось, що приділяє увагу такому об'єкту раніше, ніж у нас буде час розібратися, чому це так. Позбутися цього, другого, ступеню хтивості складніше, ніж попереднього.

Якщо такі злі бажання підтримуємо, то потім у практичних міркуваннях людина дає дозвіл і згоду на здійснення гріха, і ці міркування, осліплені й захоплені силою зіпсованих плотських потягів, рекомендують дати гріху виконавчу владу. Розум є контролером кожної обміркованої дії, щоб ніщо не приводилося в дію, не пройшовши через його контроль. Робити або не робити ту чи іншу дію — це важливе питання, що обговорюється на цьому суді, і всі частини душі чекають вироку, що буде тут винесений і, таким чином, приведений у виконання. Завичай виходять два свідки й наводять свої докази розуму або суду про гріх: Божий Закон і Божий намісник — совість. Закон засуджує, а совість цитує Закон. Але потім входить пожадливість і підкупує суддю обіцянками задоволення або вигоди, заохочуючи в такий спосіб суд проголосувати за гріх і видати санкцію на його здійснення. Зверніть увагу, як все це чітко видно в розмові між змієм і Євою перед тим, як вона вкусила плід із забороненого дерева.

Після того, як гріховне бажання в такий спосіб одержує дозвіл від суду розуму, воно вирушає до волі за постановою. Розум затвердив його, воля повинна тепер вирішити зробити його; і тоді гріх повністю сформований усередині і йому вже не потрібно нічого, крім можливості виявити себе у відкритій дії. **«Але кожен спокушується, як надиться й зводиться пожадливістю власною. Пожадливість потонує, зачавши, народжує (відкритий) гріх, а зроблений гріх народжує смерть»** (Як. 1:14–15). Таким чином, ми спробували показати, що представляє собою хтивість або бажання, а також їх рівні: перші паростки злих думок у нашому серці; наше задоволення ними (і, загалом, не любити цих перших проявів у наших душах означає повстати проти нашої зіпсованої природи); згода й дозвіл нашого розуму; рішення нашої волі. Усе перераховане вище чітко забороняє десята заповідь. І якщо гріх розвивається ще далі, то тоді він виходить за межі цієї заповіді й підпадає під дію однієї з попередніх, які більш конкретно забороняють зовнішні дії гріха.

Остання заповідь, таким чином, проголошує свій важливий протест проти гріха у внутрішньому житті. У ній ми можемо побачити безмежну владу великого Бога й поклонитися їй. Він проголошує Свої права на сферу прихованих бажань. Його влада охоплює душу й совість і накладає зобов'язання на наші думки й фантазії, чого не можуть зробити людські закони. Було б марним для людей накладати закони на те, чого вони не можуть помітити; і тому наші бажання і потяги вільні від їхнього осуду, крім випадків, коли вони виявляють себе у відкритих діях. Але, хоча вони й уникають стеження людей, вони не уникають проникливого погляду й вироку Божого, тому що Він бачить не так, як бачать люди, і судить не так, як судять люди. Таємниці всіх сердець відкриті й оголені перед Його очима; не встиг ще найменший подих бажання ворухнутися в нашій душі, як воно вже видно Йому чіткіше, ніж саяво полуденного сонця нам.

Божий Закон, як Його знання, проникає в найпотаємніші місця вашої душі, досліджує кожний куточок вашого серця, судить ті потяги, які не може помітити жодне людське око, і якщо ви даєте їм пристановище й схвалюєте їх, засуджує вас як винного грішника, гідного вічної смерті, не-

залежно від того, якою гарною буде ваша зовнішня поведінка. Тому даремно тішити себе зовнішнім підпорядкуванням Божому Закону! Як нам потрібно трудитися, щоб показати свої серця щирими й чистими перед Богом; інакше ми будемо лише лицемірними фарисеями, які обмивають чашу тільки ззовні, залишаючись усередині повними нечистих потягів. Як багато тих, хто думає, що Божий Закон стосується тільки зовнішньої поведінки, що, хоча вони зберігають і плачуть злі бажання і злі цілі у своїх серцях, поки ці потяги не виляються в зовнішні злочини, вони не будуть за них обвинувачені. Але день суду покаже, що все абсолютно інакше. Як рідко люди роздумують над гріхами серця! Як мало з них моляться: «Від таємних моїх очисти мене!» Не обманюйтеся, Бог осміяним не буває, і Його не можна обдурити зовнішнім виглядом.

Зверніть увагу на мудрість Бога, Який постановив цю заповідь останньою з десяти, оскільки вона є огорожею й охороною для всіх інших. Усі наші видимі гріхи, слова й справи виникають через внутрішнє забруднення душі. Усі злочини походять від нестриманості, що породжена нечестивим бажанням. **«Бо з серця ви-**

ходять лихі думки, душогубства, перелюби...» (Мт. 15:19). Зверніть увагу, що Христос ставить «лихі думки» на перше місце як лідера цього огидного переліку! «Не жадай». Ти не повинен спрямовувати своє серце чи допускати найменшого прагнення до чого-небудь, що належить іншому. Тут можна заперечити, що просто неможливо запобігти бажанню мати те, що нам подобається. Цілком правильно, однак у цьому факті розкривається занепадий стан людини й жахлива зіпсованість її серця. Те, що таке бажання гріховне й гідне осуду, виявляється тільки у світлі цієї заповіді. Той, хто чесно дивиться в обличчя останній заповіді, повинен усвідомити свою гріховність і безпорадність, а також те, що привести до такого усвідомлення і є її головною метою Божого Закону. Бог дав нам Свій святий Закон, щоб ми могли побачити повну безнадійність нашого стану, якби ми були залишені одні. Він зробив це, щоб наблизити нас до Христа й до величчя Його благодаті стосовно розкаяних грішників, які повірили в Його улюбленого Сина, Який досконало підкорявся Закону і Який був для Батька джерелом радості!

Артур У. Пінк

Про читання Святого Письма

Наскільки покірнішим хтось стане в серці й більше віддасться Богу, настільки мудрішим і спокійнішим він буде в кожній справі.

У Святому Письмі треба шукати правди, а не красномовності.

Святе Письмо треба читати в тому дусі, у якому воно написано.

Ми повинні шукати в Святому Письмі радше користі для себе, ніж гарної мови.

Так само радо маємо читати побожні й просто написані книжки, як і велемудрі та глибокодумні.

Нехай тебе не вводять в оману повага до письменника чи його освіченість, хай лише любов до чистої правди заохочує тебе до читання.

Не питай, хто це сказав, але вважай на те, що сказано.

Люди зникають, «...а правда Господня навіки!» (Пс. 116:2).

Бог промовляє до нас різними способами, без огляду на особи.

При читанні Святого Письма часто стає нам на перешкоді наша цікавість, коли хочемо зрозуміти й витлумачити ті місця, у яких треба б просто піти далі.

Якщо хочеш мати користь із читання, читай із покорю, у простоті серця, з вірою, і ніколи не бажай собі добути слави вченого.

Радо питайся святих людей і в мовчанні слухай їхніх слів, не гордий притчами старих людей, бо не без пуття їх говориться.

Розділ 5 з книги Фоми Кемпійського «Наслідкування Христа»
<http://kempis.ucoz.de/index/0-8>

БЛАГОЧЕСТЯ із задоволенням

Один чоловік, мати якого вірно служила Господу сорок років, а тепер умирала від раку, сказав: «От як Бог їй віддячує! І це після всього, що вона для Нього зробила!». Звучить не вельми шанобливо, однак цей чоловік і не думав нарікати. Він просто вважав, що Бог зобов'язаний дати його матері краще життя, і висловив те, про що багато хто думає потай.

Є одна біблійна притча, яка сьогодні багатьом здається несправедливою.

«Бо Царство Небесне подібне одному господареві, що вдосвіта вийшов згодити робітників у свій виноградник. Згодившись ж він із робітниками по динарію за день, послав їх до свого виноградника. А вийшовши коло години десь третьої, побачив він інших, що стояли без праці на ринку, та й каже до них: «Ідіть і ви до мого виноградника, і що буде належати, дам вам». Вони ж відійшли. І вийшов він знов о годині десь шостій й дев'ятій, і те саме зробив. А вийшовши коло години одинадцятої, знайшов інших, що стояли без праці, та й каже до них: «Чого тут стоїте цілий день безробітні?» Вони кажуть до нього: «Бо ніхто не найняв нас». Відказує їм: «Ідіть і ви в виноградник». Коли ж вечір настав, то говорить тоді до свого управителя пан виноградника: «Поклич робітників, і дай їм заплату, почавши з останніх до перших». І прийшли ті, що з години одинадцятої, і взяли по динарію. Коли ж прийшли перші, то думали, що вони візьмуть більше. Та й вони по динарію взяли. А взявши, вони почали нарікати на господаря, кажучи: «Ці останні годину одну працювали, а ти прирівняв їх до нас, що витерпіли тягар дня та спеку». А він відповів і сказав до одного із них: «Не кривджу я, друже, тебе, — хіба не за динарій згодився зо мною? Візьми ти своє та й іди. Але я хочу дати їй цьому ось останньому, як і тобі. Чи ж не вільно мені зі своїм, що я хочу, зробити? Хіба око твоє заздре від того, що я добрий?» (Мт. 20:1–15).

У Небесному Царстві діє принцип благодаті, а не особистих заслуг

Хазяїн із притчі Ісуса (який, мабуть, є уособленням Бога) — людина дуже щедра й милостива. Із самого початку він піклувався про добробут своїх працівників, так само як і про благо виноградника. Він охоче погодився виплатити першим працівникам цілком достатню суму.

Гроші потрібні були їм, щоб купити їжу для сім'ї: тоді жили одним днем, і роботодавець зобов'язаний був платити найманим робітникам у той же день. «Того ж дня даси йому заплату, і не зайде над нею не заплаченою сонце, бо вбогий він, і до неї лине душа його» (Повт. Зак. 24:15). Хазяїн не лише вчинив за законом, але до кожної групи проявляв усе більшу й більшу щедрість: скільки б працівник не пропрацював, він одержав денну платню. Оплату не можна назвати погодинною: кожний одержав стільки, скільки потрібно, щоб нагодувати сім'ю. Хазяїн міг би заплатити кожному згідно з виконаною роботою, але він вирішив заплатити «згідно з потребами». Він заплатив по благодаті, а не з обов'язку.

Добрий Бог має право благословляти кожного з нас за Своїм бажанням

Найбільше сказано в притчі про тих працівників, яких хазяїн найняв об одинадцятій годині. Це група людей, які одержали набагато більше, ніж заслуговували: отримали незаслужену нагороду нарівні з тими, хто заробив її своєю працею. Цілий день вони стояли й чекали, щоб хтось дав їм роботу — адже потрібно годувати сім'ю! І до них хазяїн був найбільш щедрим: їхня зарплата виявилася у дванадцять разів більшою від того, що вони заробили.

Чи вважаєте ви, що хазяїн учинив несправедливо? Чи співчуваєте ви працівникам, які цілий день — усі дванадцять годин — трудилися під палючим сонцем? Чи вважаєте й ви, що вони повинні були одержати більше, ніж ті, хто працював лише одну годину? Якщо брати за основу закон справедливої оплати праці, то ви маєте слухність. Кожний повинен одержувати відповідно до своєї праці.

Але були люди, які не подумали про те, що хазяїн учинив несправедливо, — ті, які проробили всього лише годину. Ісус не розповідає нам про їхню реакцію, але й так зрозуміло: вони були вдячні й задоволені. День минав — а вони все ще стояли на ринку. Надії знайти роботу, а отже, й забезпечити сім'ю, майже не залишилося. О п'ятій годині вечора вони вже були твердо впевнені, що залишать домашніх без вечері. І раптом випадає нагода заробити хоч трохи (за їхніми розрахунками — 1/12 частину денної плати). Уявіть собі їхню радість, коли вони одержали зарплату за цілий день, — цього вистачить, щоб нагодувати сім'ю! Вони й не думали про несправедливість! Вони були вдячні хазяїнові за щедрість.

Хазяїн — образ Бога, Який у Своїй доброті й милості завжди бачить наші потреби й задовольняє їх. У Його Небесному Царстві діє принцип благодаті, а не особистих заслуг. Благодать же дає завжди набагато більше, ніж ми «заробили». Невідповідність наших заслуг Божій нагороді показує, яка велика Його благодать!!!

Іноді ми нагадуємо Богові, які жертви принесли, служачи Йому. «Господи, я зробив для Тебе те і те, і тепер мені дуже потрібна відповідь на молитву». Говорячи так, ми стверджуємо, що проробили дванадцять годин і своєю працею заслужили відповідь на молитву. Якщо так, то наша доля — вічно скаржитися, що нам «недодали благословень», так і не насолодившись уже отриманими.

Дуже часто ми бачимо поруч із собою людей, яких Бог благословляє більше, ніж нас. Одним даровані особливі здібності, інші завжди досягають мети, докладаючи при цьому мінімум зусиль, у когось рідше, ніж у нас, виникають труднощі й проблеми тощо. Ніхто не застрахований від спокуси позаздрити чужому благословенню, поскаржитися на Бога або обуритися тим, що іншому Він дав більше, ніж вам.

Проте добрий Бог має право благословляти кожного з нас за Своїм бажанням. Бог розпоряджається Своїми благословеннями так, як Він побажає. Ісус дуже зрозуміло показує нам це право Бога: «Чи ж не вільно мені зо своїм, що я хочу, зробити?» (Мт. 20:15). Бог-Творець має право кожному з нас дати при народженні різні фізичні якості, різний характер, різні здібності, різні духовні дари. Він має повну владу над кожною сферою нашого життя. І Він не тільки має таке право, але завжди застосовує його. Ми не створені рівними, і нам не дають рівних можливостей. У житті кожного виникає свій особливий набір обставин. У когось усе складається набагато благополучніше, ніж у іншого (Екл. 9:11). Бог нам нічим не зобов'язаний і за Своїм бажанням може одних благословляти більше, ніж інших. Свої благословення Він розподіляє, як хоче. Він — Бог!

І ми радіємо щедрості Божої благодаті, якщо вона проявлена до нас, наших близьких або друзів. А що ми відчуваємо, якщо Бог благословляє недостойних? («...добрий-бо Він до невдячних і злих», Лк. 6:35). Заздримо їхнім благословенням? Відчуваємо те саме, що й робітники, які відпрацювали цілий день, коли побачили, як інші одержують більше благословення?

Ми не створені рівними, і нам не дають рівних можливостей. У житті кожного виникає свій особливий набір обставин

Пам'ятаймо, що Бог уже виявив Себе тобі й мені винятковим милосердним і щедрим хазяїном, «...бо Сам дає всім і життя, і дихання, і все» (Дії 17:25). «Що ти маєш, чого б ти не взяв?» — вигукує апостол Павло (1 Кор. 4:7). Усім нам потрібна Його благодать, але насолодитися нею ми можемо, лише переставши порівнювати свою долю з чужою.

Задоволення тим, що маємо, — речами, положеннями, розумовими й фізичними здібностями, — набагато важливіше від того, чого в нас немає. Апостол Павло

писав: «Великий же зиск — це благочестя із задоволенням» (1 Тим. 6:6). Говорячи про задоволення, я не стверджую, що більше не потрібно просити про поліпшення. Пам'ятайте: милосердний Бог готовий дати нам усяку благу річ (Мт. 7:11; Рим. 8:32). Але в житті кожного є щось, що ніколи не зміниться. Отож, потрібно навчитися бути задоволеним тим, що є, пам'ятаючи, що Бог не зобов'язаний щось змінювати.

Якщо ми хочемо жити благодаттю, потрібно примиритися з тим фактом, що Бог роздає милості за Своїм бажанням. Він не зобов'язаний пояснювати нам, чому в тому чи іншому випадку Його вчинки не збігаються з нашим уявленням про заслуги й нагороди. Істинно сказав Павло: «Які невідомі присуди Його, і не досліджені дороги Його! Бо хто розум Господній пізнав? Або хто був дорадник Йому?» (Рим. 11:33–34). «Що ж скажемо? Може в Бога неправда? Зовсім ні!» (Рим. 9:14). Якщо це робить Бог, то це вже справедливо!

Насолодитися Божою благодаттю ми зможемо, лише переставши порівнювати свою долю з чужою

У нас немає причин ремствувати на Бога за те, що Він не поводить з нами, як нам хочеться. Бог нам нічим не зобов'язаний, а тому завжди може сказати: «Не кривджу я, друже, тебе...» (Мт. 20:13). І в той же час Бог залишає за Собою право ставитися до нас по-різному, роздаючи благословення на Свій розсуд, Він говорить нам словами хазяїна виноградника: «Чи ж не вільно мені зо своїм, що я хочу, зробити? Хіба око твоє заздре від того, що я добрий?» (Мт. 20:15).

Нехай молитвою кожного з нас буде:

Добрий Боже! Дякую Тобі за життя, дихання і все, що Ти дав і даєш мені. У мене немає нічого, що б я не одержав від Тебе. Особливо дякую Тобі за Сина Твого, Ісуса Христа, Якого Ти послав взяти на Себе гріх світу і мій гріх, щоб я через віру в Нього мав життя вічне й не загинув назавжди. Дякую Тобі за те, що щедрість Твоя незбагненна, вона перевищує моє розуміння. Ти — Бог! Допоможи мені бути благочестивим і задоволеним перед обличчям Твоїм. Допоможи перестати порівнювати свою долю з чужою. Прости, що часто недооцінював Твою щедрість і вважав, що Ти недодавав мені благословення. Довіряю себе Твоїй щедрості й справедливості. Визнаю вірою, що Ти владний робити те, що хочеш! У ім'я Господа Ісуса Христа. Амінь.

Ігор Опінка,
пастор, викладач
Інституту
індуктивного
вивчення Біблії,
м. Кишинів, Молдова

¹ Це наша дев'ята година ранку.

Кульмінація Божого Закону

«Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!» (Вих. 20:17).

«І не бажай жони ближнього свого, і не бажай дому ближнього свого, ані поля його, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що є ближнього твого!» (Повт. Зак. 5:21).

I. РОЗУМІННЯ ДЕСЯТОЇ ЗАПОВІДІ

1. Визначення слів «не бажай» і «не жадай»

У цьому випадку Біблія використовує єврейське дієслово *hamad* (жадати, заздритися на щось). Значення цього слова в даному контексті — жагуче бажання володіти тим, що мають інші.

2. Стан серця

Заборона десятої заповіді найперше звертається до нашого розуму й серця. Десята заповідь докорінно відрізняється від усіх інших заповідей, що стосуються взаємин із ближнім.

Вона спрямована не проти якихось дій, таких як убивство, злодійство, перелюб або лжесвідчення, а проти певного стану серця, душі й розуму.

Таким чином, десята заповідь є кульмінацією Божого Закону, викладеного в Десяти Заповідях.

Бог хоче не тільки того, щоб ми були людьми, які не крадуть, не вбивають, не чинять перелюб, не лжесвідчать, але також

Бог очікує від нас, щоб ми були такими людьми, які не хочуть ані вбивати, ані красти, ані чинити перелюб, ані лжесвідчити. Тобто, щоб нам подібна думка була не тільки не властива, але й огидна!

Легше коритися прямим заборонам і правилам, які вимагають від нас певного поведіння й учинків, аніж підкорятися законом совісті. Це тому, що тільки Бог бачить, порушили ми цей закон, чи ні. Тільки Богові відомо, зажадали ми чужого, чи ні, тому що бажання нашого серця знає лише Бог.

Ця заповідь насправді описує наш внутрішній стан. Інакше кажучи, ця заповідь стосується нашої особистості — того, ким ми є і що собою являємо. Перефразувавши відому приказку: скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти, можна сказати: «Скажи мені, які твої найпотаємніші бажання, і я скажу, хто ти».

II. БАЖАННЯ

1. Негативний аспект десятої заповіді

А. Десята заповідь не звернена проти бажань.

Ми всі люди, і в нас є різні бажання. Десята заповідь звернена не проти бажань, а проти неправильно спрямованих бажань і поривань. Якщо конкретніше, ця заповідь спрямована проти бажання мати те, що належить іншій людині.

Це може бути:

- бажання заволодіти майном іншої людини;
- бажання мати такі ж речі, які є в іншій людини;
- бажання мати життя таке, як в інших;
- бажання бути іншою людиною (а не самим собою).

Крім того, необхідно звернути увагу на те, що ми живемо в суспільстві, яке заохочує такий вид «бажання чужого», як споживацтво, що полягає в придбанні й накопиченні величезної кількості речей. Реклами на телебаченні й на узбіччях доріг усіляко заохочують це бажання в людях. Це все втягує людину в порочне коло: робота — шопінг — робота. Чим більше заробляємо, тим більше витрачаємо. Чим більше витрачаємо, тим більше працюємо, щоб заробити ще більше й щоб купити ще більше речей. Така постійна заклопотаність і метушня є порушенням ще й четвертої заповіді про спокій.

Б. Що можна сказати про людину, яка бажає те, що є в інших?

- Така людина:
- незадоволена своїм життям;
- невдячна за те, що має;
- горда;
- егоїстична;
- заздрісна;
- думає, що речі можуть зробити її щасливою.

Таким чином, негативний аспект десятої заповіді полягає в тому, що в нас не повинно бути таких думок і бажань.

«Не любіть світу, ані того, що в світі. Коли любіть хто світ, у тім немає любові Отцівської, бо все, що в світі: пожадливість тілесна, і пожадливість очам, і пиха життява, — це не від Отця, а від світу. Минається і світ, і його пожадливість, а хто Богу волю виконує, той повік пробуває!» (1 Ів. 2:15–17).

2. Позитивний аспект десятої заповіді

Як уже зазначалося вище, десята заповідь стосується нашого серця, тобто наших найпотаємніших думок і бажань.

Ми християни і нашими сердечними бажаннями повинні бути:

— **Любов до Бога** (бажання пізнавати Творця). *«Шукайте ж найперш Царства Божого й правди Його, — а все це вам додасться» (Мт. 6:33).*

— **Любов до ближнього**. *«Як хто скаже: «Я Бога люблю», та ненавидить брата свого, той неправдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, як може він Бога любити, Якого не бачить? І ми оцю заповідь маємо від Нього, щоб, хто любить Бога, той і брата свого любить!» (1 Ів. 4:20–21).*

3. Як змінити бажання серця?

Процес зміни й перетворення в образ Христа — процес, довжиною в життя.

Найперше нам необхідно:

- навчитися бути вдячними за те, що маємо;
- навчити своє серце впокоритися й прийняти те, що є нашим і що не наше й нашим бути не може або не повинне (не тільки речі, але й здібності й таланти);
- не створювати собі кумирів. Ми повинні звернути наше серце й розум до Господа Бога.

Пам'ятайте, що порушення десятої заповіді починається з порушення першої.

Роман і Євгенія Сверлови

Із сайту Біблійного дискусійного клубу (<http://cogmtl.net>)

Не пожадай...

Десята заповідь Старого Завіту звучить так: «*Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!*» (Вих. 20:17). Вона схожа на місток, перекинутий між П'ятикнижжям Мойсея та Євангелієм. Якщо перші дев'ять заповідей Десяти слова стосувалися переважно суспільної етики й були дані у формі заборон, схожих на сітку, що накидається мисливцем на дикого звіра, на людські пожадливі (фактично, їх мета й полягала в обмеженні й приборканні гріха), то десята заповідь відносить поняття моральності до внутрішнього, прихованого від погляду життя людини, до сфери її духу, до джерела її бажань і помислів, до самого центра людського буття, до її розуму й серця.

Десята заповідь учить боротися з гріхом на самому початку, у самому його зародку, коли гріховний помисел, випливаючи з глибини серця, як спрут із глибин моря, набуває форми образу або ще не висловленого слова. У ній виражене головне аскетичне правило: стояти розумом і увагою на варті свого серця й знищувати гріховні помисли, як садівник вириває у своєму саду перші паростки бур'яну, поки вони ще не пустили глибоких коренів. Отці Церкви говорили, що Новий Завіт у Старому ховається, а Старий у Новому відкривається. У десятій заповіді приховані мораль і моральність Нового Завіту, де головне — стан людського серця, а діла, учинки — лише прояв і відображення внутрішнього, таємного життя людини. Святий Іоанн Кронштадтський говорив, що серце — це і є сама людина.

Основа всієї аскетичної — очищення серця, для того щоб у ньому запанував Господь. Десята заповідь говорить про те, що людина не повинна бажати чужого, того, що їй не належить, але у вищому, сакральному розумінні вона забороняє бажати всього, що чуже людському духу, — пристрасно бажати матеріального, минушого, приреченого на тління й смерть. Із цією заповіддю подібні слова апостола Івана Богослова: *«Не любіть світу, ані того, що в світі» (1 Ів. 2:15)*. Пожадливість — це болючі нарости душі, це перекручені й деформовані почуття, це ніби тканина душі, що наповнилася гноем. Не бажати чужого — значить не віддавати своє серце пожадливістю, тому що вони завжди бажать чужого. Помисли й пожадливість обертають наш розум, як вітер або потік води — мірошницькі жорна. Пожадливість подібні до накриття, що приховує від нашої душі світло Боже. Пожадливість й гріх — вороги Бога, що перешкоджають Йому увійти в людське серце, як у Свою оселю. Христос, немов бідний мандрівник, стоїть за дверима нашого серця, що закриті нами для Нього¹.

Але як не бажати, якщо серце бажає, як боротися з помислами, коли вони подібні до рою бджіл, які із дзижчанням кружляють і повзають у нашій голові, немов у своєму вулику? Куди бігти від пожадливістей, які охопили нас, як полум'я — будинок? Насамперед — висповідати перед Господом свою неміч і безсилля й внутрішньо благати: «Урятуй, допоможи й помилуй, я не можу перемогти гріх, але Ти — Переможець сатани й пекла — можеш уразити й перемогти гріх у моєму серці». Святі отці говорять про

¹ Див. Об. 3:20. Господь стоїть за дверима нашого серця не тому, що не може увійти, адже перешкодити Богові не може ніщо. Господь не бажає входити в наше серце насильно: так цінує Він волю, якою нас наділив.

внутрішню боротьбу, як про битву Мойсея з амаликитянами: коли Мойсей здіймав руки до неба, перемагали його війни, коли він опускав руки, перемагали амаликитяни (Вих. 17:8–13). Коли душа звертається до Бога, то не вона, а благодать перемагає гріх; коли вона забуває про Бога, ніби опускає руки додолу, то перемагають пожадливісті; тому святі отці радять під час спокуси молитися короткими молитвами, подібно до того, як короткими й уривчастими словами кличемо ми на допомогу під час смертельної небезпеки².

Але святі отці відкрили нам і інший спосіб духовної боротьби й очищення серця — стояти з ім'ям Ісуса Христа над своїм серцем, як на стрімчаку над берегом бездонного моря, і відтинати помисли при найпершому їх виникненні. Першу появу помислів святі отці називали прилогом. Прилог схожий на плід дерева пізнання добра і зла: його можна зірвати, але можна втримати свою руку; тут ще немає гріха, а тільки вибір. Але якщо ми забаримося, то наша пристрасна душа почне відчувати співчуття до помислу. У цьому співчутті є два елементи: насолода й інтерес. Це — засвоєння гріха.

Потім відбувається поєднання з помислом: душа ніби віддається йому, він веде душу за собою, як ошуканець веде дитину. Поєднання переходить у пристрась, що опановує людиною, паралізує її розум, запалює в її серці пекельний вогонь. Ця стадія називається полоном. Людина стає бранцем. Воля схилилася, скорилася пожадливістю й перетягує за собою розум: людина починає обмірковувати, як їй задовольнити свою пристрась. Потім гріх утілюється в учинку: це вже падіння. Благодать відступає від людини, до щирого покаяння вона перебуває під владою демона. Падіння, повторюючись, переходить у звичку, а звичка віддається в саму природу людини, як іржа — у залізо. І людина самотужки неспроможна пручатися гріховній звичці, вона постійно зраджує сама собі. Але за допомогою Церкви, її Таїнств, щиросердчої сповіді й молитов вона може бути врятована, ніби витягнута з виру ріки; однак боротьба ця дуже важка, тут потрібні особливі слухняність і смиренність.

Людина виривається з лабетів диявола, але рани від пазурів ворога залишаються в її серці, і вони довго ятраються й не гояться. Однак найважче щиро покаятися тим, хто займався колись магією і окультизмом. Якій страшній й несподіваній спокуси висуває проти них сатана! Але Господь говорить нам: *«...будьте відважні: Я світ переміг!» (Ів. 16:33)*. Втрата надії — це духовна смерть. Щоб виконати десяту заповідь, треба намагатися постійно перебувати в молитві: завдяки їй поступово просвітлюються глибини серця людини, хоча для цього потрібно багато часу й зусиль. Великі Божі дари вимагають великих зусиль, інакше вони легко губляться, тому ті, хто хоче виконати десяту заповідь, повинні завжди мати Ісусову молитву на своїх устах. Поступово ім'я Ісуса Христа зійде в глибину серця, і тоді людина відчує радість духовної чистоти — єдину справжню радість.

Архимандрит Рафаїл

Архимандрит Рафаїл. Тайна спасення. — Краматорск: Тираж-51, 2004. — С. 154–161.

² Під час спокуси, у вирі пристрасей людина зазвичай відчуває внутрішнє сум'яття, її розум потьмарюється, розсіюється, і їй важко молитися багатослівними, розгорнутими молитвами. Коротка ж молитва має ту перевагу, що вона проста, виражає собою саму сутність прохання людини, те головне, у чому вона має потребу. Вона краще сприймається розумом і серцем, радніше підносить людину до живого пам'ятання про Бога, Його всюдисущості й готовності небагом прийти на допомогу до того, хто про неї благає.

Навчити Закону Божого

Навчити Закону Божого. Актуальність цієї теми поновому постала в моїй свідомості, коли я перегортав книгу Вальтера Чантрі «Євангелія сьогодні»¹. Пригадую, яке сильне враження вона справила на мене, коли я вперше прочитав її років десять тому. Авторів вдалося у стислій і зрозумілій формі сказати те, що справді актуальне для викладання Євангелія. Свої роздуми він базував на біблійному тексті:

«І коли вирушав Він у путь, то швидко наблизивсь один, упав перед Ним на коліна, і спитався Його: «Учителю Добрий, — що робити мені, щоб вічне життя впасти?» Ісус же йому відказав: «Чого звеш Мене добрим? Ніхто не є добрий, крім Бога Самого. Знаєш заповіді: «Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідкуй неправду, не кривди, шануй свого батька та матір». А він відказав йому: «Учителю, — це все виконав я ще змалку». Ісус же поглянув на нього з любов'ю, і промовив йому: «Одного бракує тобі: іди, розпродай, що маєш, та вбогим роздай, — і матимеш скарб ти на небі! Потому приходи та й іди вслід за Мною, узявши хреста». А він засмутився тим словом, і пішов, зажурившись, — бо великі маєтки він мав!» (Мк. 10:17–22).

Наявність цієї історії в Біблії вказує на її актуальність у часи земного життя Ісуса Христа, але, мабуть, це завжди було, є і буде важливим.

Сьогодні я хотів би стисло переповісти зміст одного з розділів книги, що присвячений Закону Божому, а точніше, Десяти заповідям.

Читаючи текст, бачимо, що спершу Ісус застерігає юнака від зверхнього ставлення до Бога. Вислів, яким той звертається до Ісуса, насправді виявився профанацією святості Божої і порушенням першої заповіді. Юнак звертається до Христа зі словами «Учителю добрий» не тому, що йому відкрито синівство Христа, Його божественна природа, а тому, що він зводить Бога до рівня людини. Це і є порушення першої заповіді. «Ісус же йому відказав: «Чого звеш мене добрим? Ніхто не є добрий, крім Бога Самого». Зважаючи на те, що закон свідчить про природу Бога, ми можемо зрозуміти, чому Христос звертається до заповідей. Юнак уже порушив усі перші чотири заповіді: він із більшою готовністю вихваляв людей, аніж Бога. Докір Ісуса стосується любові до Бога, яка відображена в перших за-

повідях. Далі ж Ісус перелічує другу частину Декалога — заповіді, що стосуються любові до людей.

Переносючи зміст історії в наш час, треба завважити, що у відповідь на запитання: «Як наслідувати життя вічне?», Ісус не просто запропонував юнакові свої послуги як «особистий Спаситель». Він, по-перше, звернувся до Закону Божого. Закон є суттєвим елементом проповіді Євангелії, «Законом-бо гріх пізнається» (Рим. 3:20). Заможний юнак розгубився, бо не мав ніякого поняття про те, чого йому не вистачає, щоб здобути життя вічне. Чим він прогнівив Бога? Коли Ісус нагадав йому про Десять заповідей, той щиро відповів, що не порушував їх. Але Господь не змінив теми розмови, Він продовжив говорити про Закон, щоб юнак прозрів і побачив змію гріха у своєму серці.

Зрештою, а що таке гріх? «Кожен, хто чинить гріх, чинить і беззаконня. Бо гріх то беззаконня» (1 Ів. 3:4). Як юнак міг збагнути свій гріх, якщо не розумів праведного Закону Божого? Слово «гріх», відірване від Закону, втрачає будь-який зміст. Навіть страждання нашого Господа починають здаватися трагічною помилкою без належної поваги до досконалого Божого Закону. Бо ж Христос став жертвою «ублагання» (1 Ів. 2:2), щоб праведний гнів Божий вилився не на того, хто порушив Закон, а на Христа.

Тож навіщо було пропонувати спасіння тому, хто так слабо усвідомлював небезпеку? Хоча юнак і мав сумніви, що здобуде вічне життя, він, безперечно, не вважав себе порушником Закону. А Ісус прийшов покликати до покаєння не праведних, а грішних. У такому стані юнак не був готовий почути Євангелію. Хіба не нагадує це наших сучасників, які погодилися б з юнаком і сказали б: «Ну так, я не настільки святий. А хто досконалий?». Проте таке твердження навряд чи можна вважати визнанням гріха. Як та жінка біля криниці, якій Спаситель пояснив сьому заповідь (Ів. 4), юнак би просто заплутався, якби Христос не пояснив йому Закон. Павло каже: «Що ж скажемо? Чи Закон — то гріх? Зовсім ні! Але я не пізнав гріха, як тільки через Закон, бо я не знав би пожадливості, коли б Закон не наказував: „Не пожадай“» (Рим. 7:7). Поки грішник не усвідомлює вини, він ніколи не почне молити про милість.

Однією з головних причин нехтування Законом є його протиставлення любові. Побутує думка, що, звертаючись до Закону, ми нехтуємо любов'ю і навпаки. Писання ж неодноразово підкреслює зв'язок між цими поняттями. Закон наказує любити. Усі заповіді можна підсумувати так: «„Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю

думкою». Це найбільша й найперша заповідь. А друга однакова з нею: «Люби свого ближнього, як самого себе». На двох оцих заповідях увесь закон і пророки стоять» (Мт. 22:37–40).

Закон — це детальне роз'яснення того, чого вимагає любов. Ця думка часто повторюється в Євангелії: «Якщо ви Мене любите, — Мої заповіді зберігайте!» (Ів. 14:15). «Хто заповіді Мої має та їх зберігає, той любить Мене» (Ів. 14:21). Любов не може виражатися по-іншому, тільки через виконання Закону. З іншого ж боку, Закон неможливо виконати, якщо не через те, до чого тебе спонукає любов. Апостол Іван висловився дуже чітко: «Бо то любов Божа, щоб ми додержували Його заповіді, Його ж заповіді не тяжкі» (1 Ів. 5:3). Любов робить виконання Закону радісним, кожен, хто любить Бога, з радістю виконує Його повеління. Така людина вигукує разом із Давидом: «Провадь мене стежкою Твоїх заповідей, бо в ній я знайшов уподобу» (Пс. 118:35). Лише для людини, яка, за словами апостола Юди, є «тілесною, що духа не має» (Юда 19), Божі закони є кайданами, наказом суворого владаря. Таким чином Закон виявляє відсутність любові. Якщо ж серце любить, Закон не є тягарем.

Отже, любов робить виконання Закону радісним, а Закон робить любов дією. Без такого вираження любов помирає. Можливо, тому й написано: «І через розріст беззаконства любов багатьох охолоне» (Мт. 24:12). «Як я можу виявити свої почуття?» — питає той, хто справді закоханий. Святі Божі заповіді дають нам нагоду проявити свою любов до Бога й до людей, як написано: «Не будьте винні нікому нічого, крім того щоб любити один одного. Бо хто іншого любить, той виконав Закон. Бо заповіді: „Не чини перелюбу“, „Не вбивай“, „Не кради“, „Не свідкуй неправду“, „Не пожадай“ і які інші, вони містяться всі в цьому слові: „Люби свого ближнього, як самого себе!“ Любов не чинить зла ближньому, тож любов — виконання Закону» (Рим. 13:8–10).

Звісно, Закон сам собою не є засобом досягнення схвалення від Бога, «бо жодне тіло ділами закону не виправдається перед Ним...» (Рим. 3:20). І все ж у тому ж самому листі Павло не раз витягає з піхов меч Закону, щоб «замкнути всякі уста, і щоб став увесь світ винний Богові. Бо жодне тіло ділами Закону не виправдається перед Ним, — Законом-бо гріх пізнається» (Рим. 3:19–20). Чи не тому люди не звертаються до Христа, що не усвідомлюють свого гріха? Сказати «всі згрішили» — не достатньо, треба у світлі Закону Божого допомогти людині побачити її власний гріх. Тільки тому, кого ранив караючий меч Закону, є сенс пропонувати цілющий бальзам Євангелії або, як завважив Самюель Болтон, «саме гостра голка Закону прокладає доріжку для червоної нитки Благої Звістки».

Але повернімося до нашого юнака. Господь виявив, що його розуміння Закону було поверхневим. Бідному грішникові здавалося, що він невинний, що все, що від нього вимагають, — взірцева поведінка. Та юнак мав збагнути, що «Закон духовний» (Рим. 7:14). Можливо, він зважав на зовнішні обмеження, накладені Законом, але Закон поширюється і на нахили й думки серця. Це треба було пояснити. Як саме це робив Ісус? Господь неодноразово додавав до заповіді її духовне застосування, Він робив це ще під час проповіді на горі. «Ви чули, що сказано: „Не чини перелюбу“. А Я вам кажу, що кожен, хто на жінку подивиться із пожадливості, той уже вчинив із нею перелюб у серці своїм» (Мт. 5:27–28). «Ви чули, що було стародавнім наказом: „Не вбивай, а хто вб'є, підпадає він судові“. А Я вам кажу, що кожен, хто гнівається на брата свого, підпадає вже судові. А хто скаже на брата свого: „рака“, підпадає верховному судові, а хто скаже „дурний“, підпадає геєнній огненній» (Мт. 5:21–22). Отже, Христос застосовував, тлумачив Закон щодо конкретних учинків і звичок людей. Людина могла практично зрозуміти, що від неї вимагається.

Як це було з юнаком? Який же гріх заховався в його серці? Наказавши йому піти продати все, що той мав, і роздати вбогим, Господь дав практичне застосування десятої заповіді. «Одного бракує тобі: іди, розпродай, що маєш, та вбогим роздай, — і матимеш скарб ти на небі! Потому приходи та й іди вслід за Мною, узявши хреста». Ці слова розрізали гнійник жадібності, який був непомітним людському оку. Цей гріх не впадав у вічі, але жадібність з її потворністю та брудом керувала життям юнака. І от Закон, як стріла, пронизав його серце!

Якби Ісус сказав: «Не жадай», той може б відповів, що не жадає чужої власності, чужого багатства, що цілком удоволений тим, що має. Було недостатньо просто процитувати йому 20 розділ Книги Вихід. Юнак любив своє багатство більше, ніж Бога, тому й відвернувся від Господа. «А він засмутився тим словом, і пішов, зажурившись, — бо великі маєтки він мав!» (Мк. 10:22). Але в нього все ж з'явилася можливість ясно усвідомити свій гріх. Йому не вистачало любові, на якій тримається Закон.

Не бажаючи йти на компроміс у питаннях істини, Господь дає юнакові піти. Справжня любов ніколи не торгуватиметься за істину, на якій вона ґрунтується.

Які принципи з цієї біблійної історії є актуальними для викладання Євангелії в наш час? По-перше, ми маємо передавати Євангелію в усій повноті: вчити про святість Бога, про вічний Закон Божий і його практичне застосування. Потім наша Блага Звістка стане справді благою. А загальні фрази викликають те, про що ми читали в першій половині історії про заможного юнака. Коли Ісус перелічив заповіді, то зустрівся з невіглазством, нечутливістю, Він наткнувся на самовпевнений протест. Отже, треба навчитися застосовувати Закон до того, що всередині людини, треба ясно показати, що праведний Закон Божий висуває суворі вимоги до мотивів, бажань і прагнень нашої душі. Якщо ми це зробимо, то побачимо душі, які готові почути про спасіння.

Юрій Ліщинський

Юрій Ліщинський народився 1974 р. в м. Рівне.

Магістр мистецтв за спеціалізацією «Міжкультурні дослідження». Викладач біблійних дисциплін.

Одружений. Батько трьох дітей.

¹ Чантрі В. Євангелія сьогодні. Істинне или измененное? — Минск: Завет Христа, 1996. — 72 с.

З Господом усе просто: запитай Його — і Він покаже, почни трудитися — і Він допоможе

Інтерв'ю з Аллою Алексєєвою — християнською журналісткою і письменницею

Алла Григорівна Алексєєва народилася 1959 р. у Кишиневі. У 1978 р. закінчила живописно-педагогічний відділ Республіканського художнього училища ім. І. Ю. Рєпіна. Після навчання працювала в проектному інституті «Молдавпроектмеблі» дизайнером.

У листопаді 1990 р. в один день разом з чоловіком Євгенієм пережила духовне народження, у січні 1991 р. прийняла водне хрещення. Член Кишинівської церкви «Віфанія». З 1992 по 1994 рр. разом з сім'єю була на місіонерському служінні в Україні, в Одеській області.

З 1993 по 2005 рр. Алла була керівником і режисером євангелізаційної театральної групи «Фрегат „Надія“», з якою об'їздила всю Молдову, допомагаючи місіонерам організовувати недільні школи в селах.

Алла Алексєєва закінчила Біблійний інститут «БЕЕ»

International (США), Інститут публікації журналів (ММТ, Австрія) — дизайн, редакція і письменницька майстерність. Навчається в Інституті індуктивного вивчення Біблії Precept Ministries і продовжує курс навчання лідерів жіночого

служіння в молдовському відділенні Біблійного інституту «БЕЕ» International (США).

З 1994 р. на запрошення Союзу церков ЄХБ Молдови мала привілей відновити редакцію журналу «Світло життя», яка в 1941 р. за трагічних обставин була закрита. До 2002 р. була відповідальним редактором відновленого журналу СЦЕХБМ «Світло життя». З 2005 р. — редактор російської газети «Слово Істини» СЦЕХБМ, яку видають замість журналу «Світло життя», головний редактор журналу для ВІЛ-інфікованих і наркозалежних «Крок за кроком». Одновременно як автор і художник Алла працює в журналах: «Голос Істини» (США), «Ноїв ковчег» (Україна), «Марія» (Кишинів — С.-Петербург), «Джерельце» (Україна).

Автор декількох дитячих книг: «Хто придумав усе на світі?», «Про мавпу», «Юльчин тиждень», «Промені любові», «Мій друг Дмитрик», «Найголовніша краса» та ін.

Років десять тому я познайомилася з Аллою Алексєєвою як автором дуже хороших матеріалів у дитячому християнському журналі «Ноїв ковчег». Пригадую, дивувалася, як вона однаково легко, доступно й цікаво пише мініатюри для дітей і статті з глибокими роздумами для дорослих, при цьому самостійно ілюструючи більшість своїх творів. Згодом дізналася про багатогранність інтересів, дивовижну працездатність, глибоку посвяту й просту життєву долю цієї жінки.

Цілеспрямована, енергійна, відповідальна, турботлива, постійна у творчому пошуку й навчанні... Це не перебільшення. Просто є на світі такі люди, щоб на них можна було рівнятися іншим, як сказав апостол Павло: «Будьте

до мене подібні, браття, і дивіться на тих, хто поводить так, як маєте ви за взір нас» (Фил. 3:17).

Хоча Алла Григорівна живе й працює в Молдові, у місті Кишиневі, завдяки сучасним технічним засобам ми маємо можливість без перешкод спілкуватися. Потрібно лише враховувати, що час для цієї людини — велика цінність, яку вона завжди акуратно й продумано використовує.

— Алла, дякую Вам за згоду дати інтерв'ю для журналу «Слово вчителю». Іноді люди все життя шукають себе, своє місце і призначення в житті. Ви ж чітко знаєте, що Господь наділив Вас даром учителя. Як Ви це зрозуміли і як реалізовуєте?

— У мене немає особливого рецепта «знаходження себе». Слухайте своє серце, вивчайте Писання, через нього Бог багато говорить. Пробуйте себе в різних служіннях: те, що виходить найкраще й приносить задоволення, не викликає непевності, — те ваше.

Мені доводилося свого часу займатися і з дітьми, і з підлітками, і євангелізацією з ляльковими спектаклями, і жіночим служінням. Але в Бога був особливий план для мене, і Він плановано вів мене до мого служіння, створюючи особливі умови, навчаючи мене, посилаючи мені людей, які підтримували, підказували, і таких, хто активно заважав, тим самим змушуючи мене боротися й покращувати свою майстерність.

Після багатьох проб у служінні Бог підвів мене до розуміння, що в мене є два основні дари: керівництва й учительства. Виявилось, що для мене не проблема організовувати конференції й семінари, не проблема проповідувати на цих семінарах. Задоволення й духовне зростання приносить викладання в групах з вивчення Біблії. Але з часом я почала розуміти, що й робота з дітьми, і викладання в жіночій групі, і виступи з ляльковим театром служили тільки фундаментом для мого основного служіння, яке доручив мені Бог. І в тому, що це доручення Бога, немає сумнівів ні в мене, ні в людей, які читають мої статті й книги. Я не хочу сказати, що те, що пишу, досконале, але те, що це мій особистий спосіб говорити про Христа, і те, що це можливість навчити, допомогти зростати духовно іншим людям, — свідчать листи моїх читачів, які я час від часу одержую.

Маю внутрішнє переконання, підтвердження від Бога й від людей. Отже, я знайшла своє служіння. І тому труджусь як християнський журналіст і письменник ось уже двадцять років.

— У цьому році виповнилося двадцять років, як Ви уклали завіт з Господом. А що Ви можете сказати про Аллу-ученицю? Чого Бог навчив Вас за цей період?

— Навчання, що почалося двадцять років тому, триває й дотепер. Кожний день, прожитий з Богом, — це навчання, це теорія і практика. Бог приборкує мій характер, учить за допомогою батога й пряника. Найважчими уроками були й залишаються — смиренність і терпіння. Їх,

як завжди, не вистачає, тому доводиться проходити «по-силенний тренінг». Бог і карає мене, і заохочує, підтримує, прощає, учить і суворо запитує про зроблене й незроблене — це нормальні взаємини між Батьком і дочкою. Одне можу сказати: все, що маю доброго, не заслужила, а отримала з милості й любові мого Небесного Тата.

— Чи є у Вас улюблена книга в Біблії?

— Кожна книга чогось навчила мене. Книга Буття розкрила для мене таємницю створення світу, людини, сім'ї й Божого народу, Вихід — навчив вірити в можливість неможливого, Судді — розуміти, що Істина тільки в Бозі й покарання за гріх неминуче, Рут навчила мене правильним взаєминам у сім'ї, Царі не тільки познайомили мене з історією взаємин Божого народу з Богом, але показали всю перспективу милості Господньої.

Особливо люблю книгу Даниїла, у ній бачу для себе приклад стійкості в непростий, розбещений час. Спокуси, зіпсутість окремих людей і цілих народів, описані в ній, так схожі на сучасні. У цій книзі маємо приклад людини, яка зберегла віру, не піддалася спокусам.

Я могла б про кожну книгу щось сказати, кожна вчила мене бути людиною Божою за будь-яких обставин. І навіть те, що я перелічила, не дає повного уявлення про те, скільки духовних істин я взяла для себе з них.

Євгеній і Алла Алексєєви (улюблене фото чоловіка)

Жіноча група з вивчення Біблії (Кишинів, Молдова)

Сергій, Павло, Олег і Юля

Після лялькової вистави в с. Будей, Молдова

З Нового Завіту я особливо виділяю Євангеліє від Івана — у ньому основа основ. Правда, й інші книги не поступаються йому у своїй цінності. Тому правильно буде сказати: немає улюбленої книги в Біблії, є улюблена Книга — Біблія!

— Якби Вам запропонували провести урок чи бесіду на довільну тему, яку тему вибрали б? Чому?

— Я б, не вагаючись, узяла тему: «Жінка в служінні, у сім'ї в суспільстві». Багато наших сестер не завжди знають, як вони повинні поводитись у церкві, у сім'ї і в суспільстві. Допомогти зрозуміти й правильно орієнтуватися у своєму житті, налагодити стосунки в сім'ї з чоловіком і дітьми, правильно служити Богові, будувати правильні взаємини з сусідами, колегами тощо — це життєво важливі теми.

— У Вашій біографії є коротка згадка про те, що Ви брали участь у відновленні роботи християнського видавництва. Розкажіть, будь ласка, про це докладніше.

— Журнал «Світло життя» був заснований 1929 р. пастором Кишинівської церкви Борисом Павловичем Бушилом. До 1941 р. він був головним редактором. У 1941 р. румунська окупація змінилася на короткий час вступом радянських військ. Тоді й був арештований Борис Павлович, а журнал закритий. Б. П. Бушило незабаром помер у в'язниці від катувань. Багатьох братів і сестер — лідерів служіння — арештували. Частина була заслана в Сибір, частина вмерла від катувань, частина розстріляна. Потім знову окупація, війна й знову радянська влада. Не дозво-

Виставка християнської літератури в Москві. Поряд з А. Алексєєвою письменник В. Кротов і художник І. Колгарєв

Театральна група «Фрегат "Надія"»

лялося друкувати християнську літературу. Але з початком перебудови й розпадом Радянського Союзу з'явилася можливість і потреба мати своє місцеве видання. Мене благословили на це служіння. Почали обговорювати назву й форму майбутнього видання, були різні пропозиції, одна з них — відновити видання журналу «Світло життя». Так журнал «Світло життя» пережив своє друге народження й друкувався до 2002 року, коли було ухвалено рішення видавати замість журналу газету «Слово Істини», що здійснюється до цього дня.

— Ким Ви мріяли стати в дитинстві? Що здійснилося, а що ні?

— Я була дівчиськом з великими фантазіями. То мріяла бути льотчиком, то поетом, то письменником, то художником. Навіть і не згадаю зараз усіх тих мрій, які були в моїй молодості. Довше всіх трималася мрія бути археологом. Я вже була заміжня і мала сина, коли серйозно готувалася до вступу в університет на археологічне відділення. Як тільки збила потрібні документи й підготувалася до іспитів — факультет закрили. Але любов до археології залишилася в мене дотепер. Тому із задоволенням читаю все, що стосується археологічних відкриттів, особливо в біблійних місцях.

З усіх мрій збулися лише дві: я професійний художник і дитячий письменник. Усі інші захоплення й знання дуже допомагають у письменницькій справі. Писати для дітей дуже складно, а для підлітків — складніше складного, тому моє захоплення таємницями минулого знадобилося.

Захоплений глядач

— Чи задоволені Ви своїм життям, чи щось хотілося б змінити?

— Життя людське, як вітер: то буря, то легкий бриз, то затишок. Але я навчилася бути задоволеною в будь-яку життєву погоду. І погана погода в житті йде на користь віруючій людині. Правда, є дві речі, які, якщо була б можливість повернутись у минуле, змінила б: перше — раніше прийняти Христа, друге — не дозволити лікарям проводити хірургічну операцію синові, наслідками якої стала інвалідність.

— Розкажіть, будь ласка, про Вашу сім'ю.

— Мій чоловік Євгеній Олександрович — керівник однієї з християнських місій у Молдові, у нас троє дітей — два сини: Павло й Олег і дочка Юлія, є ще прийомний син Сергій, по сумісництву мій племінник, якого я виховувала з 16 років. Олег і Сергій одружені. Юлія — студентка Південно-західного університету «Неофіт Рілскі» у Благоевграді (Болгарія). Є в нашій сім'ї ще одна людина — моя свекруха Ольга Пилипівна. Ми взяли її до себе після інсульту й перелому стегна. Вона інвалід першої групи. Дуже гармонійно «вписалась» у наше життя. Молимося про неї, щоб і вона прийняла Христа у своє серце.

— Ваші діти вже дорослі. Чи були у Вас якісь особисті секрети виховання?

— Секрети — не секрети. Усе життя вивчаю літературу про виховання. Учуся бути мудрою мамою.

Але скажу, напевно, загальновідому фразу: учуся в Бога виховувати: любов'ю, покаранням, милістю, заохоченням тощо.

Уважаю, що десь з 16 років дуже важливо стати найближчим другом для своєї дитини, тому що в цьому віці

Коли в редакції не було опалення, доводилося працювати у верхньому одязі й набирати текст в рукавичках

багато сумнівів, невміння будувати стосунки, невміння впоратися з емоціями. Тут потрібна дружня підтримка, дружня порада. Такі дружні стосунки потрібно пронести через усе життя.

Дуже важливо поважати свою дитину. Але для тих, кому хотілося б довідатися про всі подробиці мого досвіду, можна запропонувати прочитати серію моїх статей для батьків, надруковану в журналі «Hoiv Ковчег» і на моєму блозі <http://www.cka3ku.org>.

— В останніх випусках журналу «Слово вчителю» ми почергово розглядаємо Десять Божих заповідей. Дійшли до останньої: «Не пожадай». Чи могли б Ви прокоментувати цю заповідь на власному прикладі чи прикладі своєї сім'ї?

— Чесно кажучи, я вже не пам'ятаю, коли бажала чогось чужого. А дітей завжди зупиняла, коли помічала почуття заздрості й бажання мати більше, ніж ми, як батьки, можемо їм дати. Усі десять заповідей добре обговорювати з раннього дитинства, звичайно ж, з урахуванням віку.

Учитися жити за можливостями — це ціле мистецтво. Не бажати надмірного в земному — це ознака духовного здоров'я. Однак бажати лише того, на що зараз здатний, у духовній і творчій сфері — неправильно. Прагнення зробити більше, ніж можеш, — це стимул для духовного зростання.

— Багатьом жінкам, що мають набагато менше навантаження, ніж Ви, постійно не вистачає часу. Порадьте, як планувати свій день, щоб усе встигати?

— Я не думаю, що більше завантажена, ніж інші жінки. Жінки працюють, доглядають дітей, займаються домашнім господарством... Серед моїх знайомих немає ледачок. І в усіх проблеми з часом. Планувати треба, звичайно, але більш важливо навчитися відмовлятися від надмірних навантажень, які так послужливо підкидають нам начальники й улюблені подруги. Уміти другорядне не перетворювати в першорядне. Адже всієї роботи не переробиш.

— Ваші побажання читачам ХДПЧ «Слово вчителю».

— Піклуйтеся про те, чим наповнене ваше серце. Бо від того, чим воно наповнене, залежить усе у вашому житті: рішення, учинки, емоції, бажання й спасіння.

Розмовляла Надія Доля

Віра і наука

Частина 13

Продовження, початок див. №№ 3–4/2008, 1–4/2009, 1–3/2010, 1–3/2011.

ДУША

...Сімдесятирічного мислителя та вчителя звинувачують у тому, що він не поважає богів і своїм ученням розбещує молодь. Він блискуче захищається на суді, але вороже налаштовані судді визнають його винним і засуджують до страти. Коли до смерті залишається лише декілька годин, старий учитель, оточений учнями, наводить цілу низку доказів безсмертя душі та недоречності страху перед смертю...

Цю історію описав у своїх творах «Апологія» та «Федон» Платон, учень засудженого Сократа, видатного грецького філософа V ст. до н. е. Уважають, що Сократ і Платон одними із перших висунули ідею про безсмертя душі. Однак ця ідея була відома іншим народам задовго до Сократа: стародавнім єгиптянам (зафіксовано на папірусі, датованому XIV ст. до н. е.), стародавнім вавилонянам (зафіксовано в «Епосі про Гільгамеша», написаному в XXII ст. до н. е.), стародавнім індусам, японцям, китайцям тощо.

Ще Цицерон у «Тускуланських бесідах» зазначав: «Коли Аполлон каже «пізнай себе», то цим він говорить «пізнай свою душу». А Григорій Сковорода уточнював: «Пізнай себе й буде з тебе». Що ж це означає «пізнати себе», «пізнати свою душу»?

Психічна діяльність людини

З позиції науки (психології, наприклад) здається очевидним, що людина успішно пізнає себе тоді, коли, довірившись своєму розуму, знаходить у собі мужність виконувати свій обов'язок, намагається робити добро й чинити по совісті. І хоча психологія (як наука про душу: від грецького *ψυχή* (*psyché*) — душа, дух; *λόγος* (*logos*) — вчення, наука) не змогла відповісти на питання, що таке душа, однак вона зачепила найскладнішу й найцікавішу проблему — проблему розкриття механізмів психічної діяльності людини.

Щодо походження психічної діяльності людини існують два погляди. Перший з них — це погляд креаціоністів, згідно з яким поведінкою людини керує нематеріальна субстанція (дух).

Згідно з другим поглядом, поведінкою людини керує психічна діяльність мозку, в якому відображаються зовнішні події та внутрішній стан організму, а людина оцінює ці події й відповідним чином реагує на них. Відповідь організму на дію зовнішнього назвали рефлексом (від лат. «рефлексус», що означає «відбиття»). Це поняття ввів у науку ще в XVII ст. французький філософ Рене Декарт. Пізніше чеський фізіолог Їржи Прохаска (1729–1820) довів, що рефлекси відбуваються за допомогою нервової системи. А ідея про те, що вся психічна діяльність є також рефлекторною, належить І. М. Сеченову (1829–1905). Учення про вищу нервову діяльність розробив російський фізіолог, лауреат Нобелівської премії І. П. Павлов (1849–1936).

Відповідно до сучасних наукових досягнень, вищу нервову діяльність можна охарактеризувати як сукупність взаємопов'язаних нервових процесів, що відбуваються у головному мозку й забезпечують перебіг поведінкових реакцій людини й тварин. Фізіологія вищої нервової діяльності вивчає процеси, що відбуваються у головному мозку під час сприйняття, переробки та відтворення інформації, навчання, емоційних та інших поведінкових реакцій. А психологія вивчає, як робота мозку проявляється у вигляді уявлень, образів, емоцій, мотивів, соціальної поведінки, а також, як під впливом умов життя, навчання й виховання формується особистість людини. За кожним учинком, поведінковим актом стоять думки, почуття, бажання людини.

Психічні явища

Психічні явища поділяють на три основні класи: психічні процеси, психічні стани та психічні властивості особистості.

Психічні процеси є первинними регуляторами поведінки людини, вони мають певний початок, перебіг та кінець:

- ♦ пізнавальні (увага, відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, мовлення, уява);
- ♦ емоційні (емоції, почуття, афекти, настрої та стрес);
- ♦ вольові, які пов'язані з поведінкою людини в ситуації долаття труднощів, регуляції своєї поведінки.

На ґрунті психічних процесів формуються певні стани людини, до яких належить страх, бадьорість, пригнічення, піднесення, втома тощо, відбувається формування знань, умінь та навичок.

Психічні властивості людини — це найсуттєвіші особливості особистості, що забезпечують певний рівень діяльності та поведінки людини. До психічних властивостей людини належить її темперамент, характер і здібності.

Гіпотеза еволюції стверджує, що психіка є продуктом досить тривалого й складного процесу розвитку органічної природи. Для найпростіших тварин, у яких немає нервової системи й органів чуття, — це подразливість. Для багатоклітинних організмів з розвитком органів руху характерним є розвиток органів чуття. З виникненням найпростішої нервової системи (як у медузи чи актинії), яка не має органу управління, спостерігається реакція всього організму на подразнення. Для тварин уже характерна сенсорна стадія розвитку психіки. Таким чином, розвиток психіки визначається необхідністю пристосування тварин до середовища, а психічне відображення є функцією відповідних органів, що формуються в процесі цього пристосування. Так звана «інтелектуальна» поведінка тварин є тією межею, за якою починається якісно вищий етап розвитку психіки — людська свідомість.

Однак між психікою людини й тварини існує чимало відмінностей:

- ♦ діяльність тварини є діяльністю суто біологічною; залишається в межах інстинктивних відношень до природи; на відміну від людини у тварин не існує об'єктивного стійкого предметного відображення дійсності;
- ♦ відношення тварин до собі подібних не відрізняється від їхнього відношення до інших зовнішніх об'єктів, бо у тварин відсутнє суспільство (навіть у бджіл та мурах справжнього розподілу праці не існує, а виконання ними різних функцій зумовлене біологічно, а не об'єктивно);
- ♦ спілкування між тваринами відбувається за допомогою звуків, які лише зовні подібні до людської мови; таке спілкування залишається в межах інстинктивної діяльності;
- ♦ свідомість людини не обов'язково пов'язана з біологічними мотивами, бо інколи входить у конфлікт з ними або й пригнічує їх (наприклад, героїзм);
- ♦ людина може відображати умови середовища набагато глибше, ніж тварина, завдяки абстрагуванню, орієнтуючись не на зовнішні, а на глибинні закономірності;
- ♦ більшість знань і умінь людини не є результатом її власного досвіду, а набувається в процесі навчання.

Свідомість

На все те, що людина сприймає з навколишнього середовища, вона негайно або через деякий час відповідає різними реакціями. Якщо вони продумані, свідчать про розуміння людиною того, що відбувається, а також про її ставлення до цього, це говорить про свідоме ставлення людини до дійсності. Свідомість — це відображення дійсності у вигляді знань, які закріплені в мові (у всіх її смислах і значеннях) та можуть бути передані іншим людям.

Свідомість — це феномен, який не можуть до кінця пояснити ні фізіологи, ні психологи. Критеріями свідомості є зосередження думки, абстрактне мислення, здатність до очікування та прогнозу своїх дій, усвідомлення себе й оточуючих, а також сприйняття й оцінка естетичних цінностей та етичних норм.

Свідомість людини має здатність до рефлексій (самопостереження) і має мотиваційно-ціннісний характер, тому її часто називають самосвідомістю.

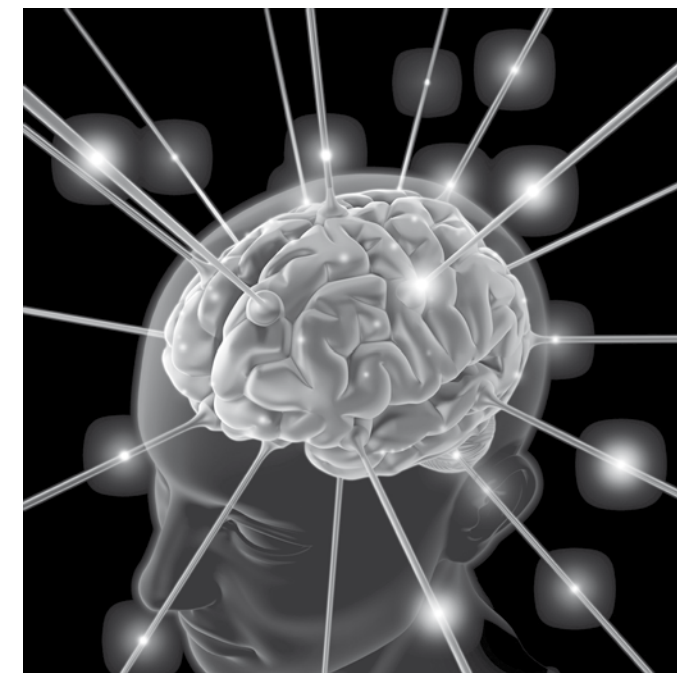
Праця — це специфічний, властивий тільки людині вид діяльності, який полягає у здійсненні впливу на природу з метою забезпечення умов свого існування (господарська діяльність).

На відміну від тваринних спільнот, людські спільноти мають специфічні закони існування та розвитку — закони моралі та моральності.

Не вся інформація з навколишнього світу усвідомлюється людиною. Та частина психічних явищ і процесів, перебіг і вияв яких не відображається у свідомості людини, належить до неусвідомлюваних процесів, або несвідомого. Ще на початку XX ст. стало зрозумілим, що проблема несвідомого досить широка, а свідомість по відношенню до несвідомого — це лише вершина айсберга. До несвідомого належать:

- ♦ неусвідомлені автоматизми (хапання предметів, ходіння, гра на інструментах тощо);
- ♦ неусвідомлювані спонукання свідомих дій;
- ♦ надсвідомі процеси, зокрема, інтуїція (під час розв'язання складної проблеми людина аналізує наявну інформацію, перебирає можливі варіанти, але чіткого розв'язку ще немає. І раптом, ніби само собою, знаходиться правильне рішення. Людина усвідомлює результат, а процес пошуку розв'язку залишається неусвідомленим).

Фізіологічні та психічні процеси нерозривно пов'язані між собою та пов'язані з діяльністю мозку. Що ж це за чудо таке — мозок людини?

Мозок людини

Відомий американський учений і письменник Айзек Азімов сказав, що мозок людини є «найбільш складним і організованим згустком матерії у всьому всесвіті».

Людський мозок часто порівнюють з комп'ютером, який посилає по всьому тілу мільярди бітів інформації, а також контролює кожний рух, кожну дію. У тілі людини роль провідників виконують нерви, які несуть інформацію від центральної нервової системи чи до неї. У мозку людини міститься більше «проводів і електричних схем», ніж в усіх комп'ютерних системах світу разом узятих.

Олег Кришталь, відомий нейрофізіолог, пише, що в мозкові зв'язки між нервовими закінченнями більше, ніж молекул у всесвіті. А коли людина заплющує очі й торкається пальцем кінчика носа, то мозок робить більше операцій, ніж учені, щоб здійснити політ на Місяць і повернутись назад. Свідомість порівняно з мозком і його можливостями є нескінченно малою величиною.

Фото Алли Смаль

«Без сумніву, найскладнішою з усіх інформаційно-технологічних систем є людське тіло. Якщо взяти разом усі інформаційні процеси, які відбуваються в тілі людини, тобто свідомі й несвідомі, то вони здійснюють обробку 1024 біт інформації щоденно. Це астрономічне число в мільйон разів більше, ніж загальна кількість людських знань (1018 біт), яка міститься в усіх бібліотеках світу» (д-р Вернер Гітт у книзі «Інформація: третя основна величина»).

Учені достеменно можуть розказати, як побудований мозок людини, але не завжди чітко усвідомлюють його роботу. Отже, мозок складається з кількох великих відділів. Найнижчим із них є спинний відділ, над ним надбудується так звана стовбурова частина, що також має кілька рівнів, і найвищий відділ — великі півкулі.

Спинний мозок, що має довжину 36–46 см і важить усього 27–38 г (це тільки 2 % від маси головного мозку), містить більше 1 млн. нервових клітин.

У верхній частині спинний мозок заходить у череп, де плавно переходить у продовгуватий мозок (найнижчий відділ стовбурової частини мозку). У продовгуватому мозкові міститься близько 200 тис. великих та до 5 млн. дрібних клітин. Він регулює діяльність серця, дихання, ковтання, перистальтику кишківника та інші функції.

За продовгуватим мозком міститься мозочок, який має дві півкулі й укритий численними борознами та складається майже з 100 млрд. малих клітин. Мозочок, функції якого повністю ще не вивчені, відіграє суттєву роль в управлінні тонусом, координує рухи.

Над мозочком розташований середній мозок, до якого належить чотиригорбкове тіло з червоними ядрами (по одному з кожного боку).

Над середнім мозком розташований проміжний мозок, де міститься важлива залоза внутрішньої секреції — гіпофіз. Кількість нейронів та міжнейронних зв'язків проміжного мозку людини значно більша, ніж у мавп чи інших тварин.

Підкірка (подібно до спинного мозку) містить сенсорну, моторну та вегетативну зони. Керуючи реакціями внутрішніх органів, підкірка відіграє істотну роль у афективно-емоційних станах та при роботі м'язів.

Над проміжним мозком, закриваючи собою всю стовбурову частину зверху та з боків, міститься так званий мозковий плащ — найвищий та найскладніший за своєю будовою відділ мозку, що складається з кори великих півкуль, укритих глибокими борознами та великими звивинами. Всередині великих півкуль містяться великі підкіркові ядра, які разом із мозковим плащем належать до кінцевого мозку. Великі півкулі головного мозку є вищим відділом нервової системи людини. У середньому вага мозку людини становить 1360 г і поступається лише вазі мозку слона та кита. У людини вага головного мозку в 45–49 разів більша, ніж вага спинного мозку, у той час, як у тварин це співвідношення становить лише 15–18 разів.

Однак існує межа ваги головного мозку, нижче якої спостерігається різке падіння розумових здібностей (для чоловіків — 1000 г, для жінок — 900 г, тобто жінка ще залишається розумово здібною в той час, коли чоловік — уже ні). О. Кришталь зауважує ще одну особливість мозку: у чоловіків переважає логіка, а у жінок — інтуїція.

Живлення клітин мозку здійснюється завдяки мозковій рідині, що заповнює спинно-мозковий канал та чотири шлуночки головного мозку (її небагато, близько склянки), а також через сильно розгалужену систему мозкових кровоносних судин (їхня загальна довжина колосальна — близько 560 км).

Для мозку характерна функціональна асиметрія — збудження, які йдуть з периферії, наприклад, справа, надходять до лівої півкулі мозку й навпаки.

Чим більше значення має той чи інший подразник у житті людини, тим більшу площу займає в корі головного мозку представництво того органа чуття, звідки надходять ці подразнення. Наприклад, мовні ділянки кори головного мозку займають найбільшу територію, а у тварин таких ділянок взагалі немає.

Відчуття

Відчуття є первинною формою психічного зв'язку організму з середовищем, основним джерелом наших знань про світ і власне тіло. Вони складають головні канали, якими інформація про явища доходить до мозку, даючи змогу людині орієнтуватися в навколишньому середовищі й у своєму тілі. Якби таких каналів не було й через органи чуття не надходила інформація до мозку, свідоме життя було б неможливим.

У 1956 р. в Університеті Мак-Гілла група психологів проводила дослідження, яке стосувалось сенсорної ізоляції (добровольці перебували в спеціальній камері, де зовнішні впливи були максимально обмежені). Учені були вражені тим, що більшість досліджуваних виявились нездатними витримати такі умови довше 2–3 днів. На думку вчених, без зовнішніх подразнень деградують не лише інтелектуальні функції, а й особистість загалом.

Відчуття виникають лише при безпосередній дії предметів на органи чуття (зорові, слухові, нюхові, смакові, шкірні — тактильні, температурні та больові відчуття; статичні — відчуття положення тіла в просторі; а також органічні — це відчуття, пов'язані з діяльністю внутрішніх органів).

Відчуття дорослих характеризуються поєднанням знань та переживань, тому можна говорити про емоційне забарвлення (вплив на емоційний стан людини) відчуттів.

Інколи сприйняття сигналу відбувається несвідомо (наприклад, так званий «ефект 25 кадру», коли кіноглядачам неодноразово протягом фільму показували кадр тривалістю 1/24 с з рекламою певних товарів чи напоїв, і попит на ці товари різко зростав). Підпорогове (підсвідоме) сприймання, очевидно, дозволяє організму відповідати на сигнали, що надходять, так, як він не зміг би відповісти, якби вони сприймалися свідомо. У Японії, зокрема, випускали музичні магнітофонні касети з накладеним на плівку низькочастотним текстом, «невидимим» для слуху людини. Ця інформація переконує людину кинути курити, спокійно спати, дотримувати дієти тощо. Але з таким же успіхом можна застосовувати й іншу інформацію (агресивного, сексуального чи ще якогось характеру).

Фото Наталії Середюк

Крім того, що наші органи чуття мають межі щодо збудження, вони можуть також адаптовуватись (приспосовуватись) до постійно діючого подразника. Однак тривалість відчуття не завжди збігається з тривалістю дій подразника. Саме такою післядією можна пояснити утримання оком зображення ще певний час після того, як предмета уже не видно (принцип кіно), утримання смаку їжі після її прийому тощо. Відчуття є лише елементарною формою відображення окремих властивостей предметів та явищ навколишнього світу. Виникнення цілісного образу предмета чи явища ґрунтується на спільній роботі органів чуття. Відображення предметів та явищ у сукупності їх властивостей та частин при безпосередньому їх впливові на органи чуття утворюють досить складний процес сприймання. Він пов'язаний з іншими психологічними процесами: мисленням (ми усвідомлюємо те, що перед нами), мовою (ми можемо усвідомити це тільки тоді, коли можемо його назвати), почуттями (ми певним чином ставимось до того, що сприймаємо), волею (у тій чи іншій формі організовуємо сам процес сприймання).

Мислення

Мислення дає нам знання про такі властивості, зв'язки та співвідношення, які не можуть бути сприйняті органами чуття, дає нам можливість зазирнути до самої суті явищ чи предметів. Будь-яка думка виникає і розвивається в нерозривному зв'язку з мовою: чим глибша і ґрунтовніша думка, тим більш чітко і ясно вона виражається в слові. Крім словесної мови, у процесі мислення беруть участь образна (візуальна) і моторна (рухова) мова, які не усвідомлюються людиною.

Мислення — це також перехід із свідомого рівня на підсвідомий. Свідомий рівень мислення відповідає таким критеріям, як логічність, інформативність, наявність мовних формулювань. Неусвідомлений рівень пов'язаний з образною мовою, інтуїтивними компонентами.

Особливості мислення можна розглядати на двох рівнях: на рівні людини як індивіда і на рівні людини як особистості. До індивідуальних особливостей мислення відносять його швидкість та орієнтацію на різноманіття, активність і саморегуляцію. До числа особистісних чинників мислення належать: установка, мотиви й емоції, досвід, тобто особистість впливає на змістові характеристики мислення.

У людини сформовані три види механізмів, що забезпечують реакції організму на дію подразників зовнішнього і внутрішнього середовища: безумовні (природжені) рефлексі, умовні (набуті) рефлексі та розумова діяльність. Безумовні рефлексі (дихальні, харчові, хапальні, захисні, орієнтувальні, статевої) проявляються однаково, успадковуються й сформовані до моменту народження.

Інстинкти (від лат. «інстинктус», що означає «мотив, спонука») — це природжена форма поведінки, для здійснення якої майже не потрібне попереднє навчання. Інстинктивна діяльність людини часто проявляється неусвідомленими діями.

Умовні рефлексі — це рефлексі, які здійснюються тільки за певних умов, вони мають тимчасовий характер, утворюються не тільки у відповідь на конкретні сигнали, а й на почуті або прочитані слова, цифри, малюнки.

Навички — це такі способи виконання дій, за яких вони через багаторазове повторення стають автоматичними, тобто виконуються підсвідомо (ходьба, уміння писати, біг тощо).

Звички — це типові для людини дії або особливості поведінки, які стали її потребою. Розрізняють позитивні (гігієнічні, ввічливість...) та негативні (куріння, наркоманія...) звички.

Емоції та почуття

Емоції — це відносно короткочасні переживання, які несуть чітко виражений ситуативний характер (ставлення людини до своєї діяльності, до конкретних учинків та ситуацій).

Почуття, на відміну від емоцій, — це стійкі переживання, у яких виражається емоційне ставлення людини до певного об'єкта (суб'єкта).

Фото Андрія Українця

Емоції та почуття утворюють емоційну сферу людини, яка пов'язана з її ставленням до дійсності та людей, з якими вона спілкується. Емоційна сфера людини належить до внутрішнього світу людини, а тому важко піддається вивченню. Але, разом з тим, ми з народження підготовлені до спілкування з іншими людьми за допомогою емоцій. Емоції та почуття — це система внутрішніх сигналів про те, що з навколишнього світу має значення для людини як особистості. Вони виявляються через жести, міміку, пози тіла, виразні рухи чи мікроруки (тремор, реакції зіниць, інтонації голосу тощо).

Прийнято вирізняти такі види вищих почуттів: моральні (які людина відчуває з точки зору норм моралі суспільства), інтелектуальні (які пов'язані з процесом розв'язання теоретичних і практичних задач та набуття знань), естетичні (які людина сприймає через принципи прекрасного) і практичні (викликані практичною діяльністю людини).

Вища нервова діяльність людини базується на взаємодії двох сигнальних систем: перша — це сукупність нервових процесів, що виникають у корі головного мозку при безпосередньому впливові на сенсорні системи чинників зовнішнього та внутрішнього середовища; друга — це умовні рефлекси, вироблені на слова й позначені ними поняття, які дають можливість абстрактно мислити, сприймати відображення, знаки, формули.

Мова

Унікальною властивістю людини є мова як здатність знако-символічного уявлення про предмети і явища довколишнього світу, як відбиття власних почуттів. Мову поділяють на усну й писемну. Мова — це озвучена думка, властива лише людині.

Мова — це і суспільно зумовлена система словесних знаків, котрі є засобом спілкування в суспільстві.

Мовлення — це процес використання людиною мови для спілкування з іншими людьми.

Отже, мовлення — психологічна діяльність, яка є загальнолюдським явищем, а мова — суспільно-історичне явище, яке зумовлене національними особливостями.

Індивідуальність мовлення проявляється:

- ♦ різним рівнем володіння мовою (словниковий запас, граматики, фонетика);

- ♦ різною побудовою вимови (чіткість, швидкість, голосність та вади вимови);
- ♦ зв'язком між мовленням та мисленням (під час мислення людина «виголошує» внутрішній монолог);
- ♦ зв'язком мовлення з почуттями (тут слово виступає регулятором процесів уяви, пам'яті, вольових зусиль, усієї поведінки людини).

Однак слід розуміти різницю між мовою людини та «мовою» тварини. Під мовою розуміють складну систему кодів, що означають предмети, ознаки, дії або стосунки, які несуть функцію кодування, передачі інформації та введення її в різні системи. Усі ці ознаки властиві лише мові людини. «Мова» тварин не має цих ознак, це — квазімова, бо вона сигналізує про небезпеку чи їжу, захист території тощо. (Ніхто з тварин не здатний утворювати назви різних речей або поєднувати слова в речення). Кожне слово в людини викликає образи, уявлення про предмет чи явище та пов'язується з ними в мисленні, уяві, пам'яті.

Коли людина володіє кількома мовами, то все одно в основі впізнавання предметів і подій залишається сукупність одних і тих самих ознак (наприклад, ознак вживання). І тому незалежно від того, якою мовою названо предмет, людина знає, для чого він призначений або що означає те чи інше явище чи подія. Тобто процес перетворення звукових сигналів на мову ніяк не можна отожднювати зі здатністю тварин відтворювати звуки. Крім цього, суттєво відрізняється анатомічно мовний апарат людини і звуковий апарат, наприклад, людиноподібних мавп. Саме тому будь-які спроби навчити мавп звукової мови не дають помітних результатів.

Цікаво, що коли елементи слів не дуже визначені, то самі слова дуже конкретні та образні. Наприклад, у ненців немає слова «сніг» взагалі, зате є близько 40 слів для позначення різновидів снігу. У жителів Тасманії є слова для позначення кожного різновиду австралійської акації, хоча в їхній мові відсутнє слово «дерево». Аналогічно в арабській мові: слово «лев» має 500 назв, а верблюд — 5744.

Основоположник кібернетики Норберт Вінер порівнював машинні механізми з біологічними системами, які брав за взірці. Якщо порівняти органи мовлення з кодуєчими пристроями (телетайпом чи телеграфом) та швидкостями, з якими вони працюють, то стане зрозуміло, яку прекрасну «конструкцію» дав Бог людині: кодуєчий пристрій може передавати приблизно 600 різних звуків за хвилину (або 36000 звуків за годину), а, наприклад, спортивний коментатор під час репортажу вимовляє 50 000 звуків за годину!

Основу мовлення складає координуюча робота нервових клітин кори великих півкуль мозку, у якій містяться три центри мовлення — слуховий, руховий та зоровий.

Ольга Прокопович

Ольга Прокопович — учитель фізики, астрономії та християнської етики у Рівненській ЗОШ № 18, вчитель-методист.

Народилась на Рівненщині. Закінчила Рівненський педагогічний інститут (фізико-математичний факультет) та Національний університет «Острозька академія» (факультет релігієзнавства).

Мама двох дорослих дітей.

Чи є надія для тварин?

Багато тварин мають унікальні особливості, якими людина може тільки дивуватися. Як не захопитися польотом альбатроса або гострим зором орла? Як не зачудуватися тисячолітніми міграціями рептилій, риб, птахів? Як не радіти, спостерігаючи за живою природою?

Хіба вам не хотілося б плавати як дельфін або стрімко мчати як гепард?

Неоднозначне ставлення людей до тварин змушує розглянути питання їхньої надії, надії тварин на краще життя. Прихід Христа на землю й віра в Його спокутну жертву принесли людям благу звістку про надію на отримання втраченого вічного життя в Божому Царстві. Чи дав Христос якусь надію тваринам?

Пропоную докладніше розглянути ці питання у світлі християнського вчення. Чи знаходимо ми відповіді на них у Слові Божому?

Ще 2000 років тому в Біблії були записані слова: «Бо всяка природа звірів і пташок, гадів і морських потвор приборкується, і приборкана буде природою людською...» (Як. 3:7). Усі тварини відгукуються на доброту й ласку. Хіба не приємно нам дивитися, з якою любов'ю ставляться люди до тварин, яких вони приручили? Римський письменник Пліній, який жив приблизно в той же час, коли був написаний лист Якова, згадував про приборкування слонів, левів, тигрів, орлів, крокодилів, змій і навіть риб. Ще здавна люди приручали різних тварин і робили їх своїми домашніми улюбленцями. Ще додовго до часу Якова й Плінія єгиптяни приборкували диких тварин і тримали їх у себе в будинках. І сьогодні в деяких людей удома можна побачити тварин, яких звичайно утримують у зоопарку.

На світанку історії людства

У Біблії, у найпершій інформації про історію людства, читаємо, що перший чоловік, Адам, дав імена всім тваринам. Бог привів тварин до нього, «щоб побачити, як він їх кликатиме. А все, як покличе Адам до них, до живої душі — воно ймення йому. І назвав Адам імена всієї худоби, і птаству небесному, і всім польовій звірині» (Бут. 2:19–20). Очевидно, що перед тим, як назвати тварин, Адам добре їх вивчив. При цьому йому не потрібно було остерігатися навіть таких звірів як леви й динозаври. Між ними панували мир і гармонія, і спілкування із тваринами, імовірно,

принесло задоволення Адаму. Згодом Бог доручив Адамові та його дружині Єві піклуватися про тварин. У Біблії говориться, що Бог, згідно зі Своїм наміром, звелів людям панувати «над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усією землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі» (Бут. 1:26).

З перших розділів Книги Буття дізнаємося, що весь процес творіння був спрямований до людини, створеної за образом Божим, і саме людині доручено обробляти, доглядати й зберігати всю живу природу, саме людина дає імена, тобто надає сенс існуванню всіх інших живих істот. Але та ж сама людина, упавши в гріх, спотворює творіння, задумане Богом як співтворчість Бога та людини. Тому, як сказав апостол Павло, «все створіння разом зітхає й разом мучиться аж досі» (Рим. 8:22). Але не тільки мучиться, а з надією «очікує» (Рим. 8:19). Чого очікує? Того, про що Павло говорить у цьому уривку, — що в нас з'явиться слава, відбудеться відкуплення нашого тіла, відкриття нас як синів Божих. Тому що коли це відбудеться, то дві творчі сили в процесі творіння почнуть діяти обопільно й благодать Божа безперешкодно буде наповнювати весь світ.

Поворот на 180 градусів

Після потопу Господь уперше говорить: «І ляк перед вами, і страх перед вами буде між усією звіриною землі, і між усім птаством небесним, між усім, чим роїться земля, і між усіма рибами моря. У ваші руки віддані вони. Усе, що плазує, що живе воно, — буде вам на їжу» (Бут. 9:2–3). Це дуже страшно. Страшно уявити собі, що людина, покликана вести всяку істоту шляхом перетворення, до повноти життя, дійшла до того, що більше не може підійматися до Бога, і змушена свою їжу добувати вбивством тих, кого мала б вести до досконалості.

Своїм тілом людина схожа на тварину, але тіло тварини є одночасно і її буттям, тоді як людини — лише умова життя. «Твориво без людини не могло бути досконалим: тому що тоді воно не могло б дійти до думки про свого Творця. Без людей Бог не створив би й тих речей, які Він створив заради людей» (Климент Олександрійський).

Людина мала завдання: насамперед розкрити в усьому Божому творінні певну мету. Все творіння до людини — усе живе, увесь космос — призначалося для людини. Бог створив усе це для людей, без людини це не має сенсу. Чому? Ми зрозуміємо це, коли згадаємо про задум, про першу людину й про образ Божий у людині.

Ще раз про Послання до римлян, 8:19–22:

«Бо чекання створіння очікує з'явлення синів Божих, бо створіння покорилось марноті не добровільно, але через того, хто скорив його, в надії, що й саме створіння визволиться від неволі тління на волю слави синів Божих. Бо знаємо, що все створіння разом зітхає й разом мучиться аж досі».

Павло, намагаючись показати, яку славу одержимо ми, говорить, що й усе живе створіння зміниться на краще, то тим більше ми змінимося. Апостол говорить, що тварини мають надію, тобто велике очікування змін на краще в день одкровення слави нас, синів Божих. Тоді й вони прославлені будуть нетлінням, коли ми одержимо безсмертя.

«...бо створіння покорилось марноті не добровільно, але через того, хто скорив його, в надії, що й саме створіння визволиться від неволі тління на волю слави синів Божих».

Марноті, тобто тлінню, тваринний світ підкорився, тобто став тлінним, через нас, людей. Оскільки ми одержали тіло смертне й піддане стражданню, то й земля виростила тернину й осот, і небо постаріло й потребує зміни. Чому ж тварини стали тлінними через людину? Тому що вони й створені цілком для людини. Вислів «не добровільно» означає, що все було в Божих руках і не могло залежати від волі тварини.

Отже, і весь тваринний світ буде звільнений; не ми одні, але все створіння. І воно разом з нами користуватиметься благами і не буде вже тлінним, але стане відповідним нам. Коли тіло наше стало тлінним (в Адама після гріхопадіння), то й творіння стало тлінним. Так само, коли наше тіло стане нетлінним, то й створіння стане нетлінним. Отже, якщо створіння зазнало страждання для нас, то й ми повинні терпіти страждання для Бога; і якщо воно сподівається бути прославленим, то тим більше ми спо-

діваємося бути прославленими. Як батько одягає слуг у гарне вбрання для честі синів, так і Бог зберіг створіння на нашу честь.

Про обітницю також говорить і апостол Петро: «Але за Його обітницею ми дожидаємо неба нового й нової землі, що правда на них пробуває» (2 Петр. 3:13).

Світ не буде повністю знищений, але зруйнується, щоб обновилося, чому й пророк говорить: «Ти відновляєш обличчя землі» (Пс. 103:30). Жива природа, створена Богом, була «вельми добра» (Бут. 1:31), а за злочин людини й сама природа скорилася марноті, тобто втратила нетлінність свого існування. Усе створіння призначене для участі в Царстві Божому (прийдешньому перетвореному бутті), і це тісно пов'язано з місією людини у світі (Рим. 8:19–22).

Отже, слова Павла надають всесвітнього значення нашому наверненню до Бога, нашому пізнанню Його волі в Ісусі Христі, перетворенню всього нашого життя дією Святого Духа.

Закінчити хочу прекрасними, дуже сміливими й важливими словами Даниїла Андреева з «Троянди Світу»: «...кожна з цих істот має автономну цінність безвідносно до її корисності для людини».

Ігор Щербак

Ігор Щербак, 1982 р. н., — лікар ветеринарної медицини, викладач 1 категорії ветеринарних дисциплін (хірургія), м. Мерефа Харківської обл.

Поділися з ближнім

Багато хто думає, що в дикій природі немає місця альтруїзму між тваринами, оскільки в умовах природного добору виживає найсильніший. Проте вчені наводять безліч прикладів, доводячи зворотне. Наприклад, нещодавно вдалося довести, що пташенята багатьох видів птахів видають спеціальні звуки, які сповіщають своїх родичів про те, що знайдена їжа.

<http://cikavo.com.ua/tsikavi-fakty-pro-tvaryn.html>

Добрі помічники

Неймовірно, але якщо показати дельфіну дзеркало — він розуміє, що бачить сам себе, а також він може розуміти нескладні вислови. Дельфінів часто використовують у військових цілях як розвідників чи для патрулювання, а також для пошуку затонулих речей. Цікаво, що отримані навички ці надзвичайно здібні тварини можуть передавати своїм нащадкам.

Дельфіни добре ставляться до людей, хоча гострих зубів у їхній пащі більше, ніж у крокодила. Наприклад, уже 150 років на півдні Бразилії дельфіни допомагають місцевим рибалкам, подаючи сигнал, коли потрібно закидати сітки у воду.

<http://korysne.co.ua/tsikave-pro-delfiniv/>

У колі сім'ї

Жирафи живуть стадами, розділеними на дві групи: в одній самки з дітьми, у другій — самці.

При народженні жирафеняти присутнє все довгоноге стадо, яке обступає жирафу-мату тісним кільцем, при цьому всі дорослі по черзі торкаються

носами до новонародженого. Причин такої публічності — не природна цікавість, а жорстока необхідність: жирафи захищають маму й потомство від хижаків.

<http://Zivotnoe.Ru>

Чи потрапляють домашні тварини в рай? Чи мають тварини душу?

Конкретних відповідей на ці питання в Біблії немає.

Однак, спираючись на загальні біблійні принципи, ми можемо зробити певні висновки щодо цієї теми. Тварини мають «душу живу» (Бут. 1:30) або «дух життя» (Бут. 6:17; 7:15, 22). Головна відмінність між людиною і твариною в тому, що людина створена за образом і подобою Божою (Бут. 1:26–27). Це означає, що людина подібна до Бога, вона духовна істота, володіє розумом і волею, а також аспектом

буття, що продовжуватиметься після смерті. Якщо тварини і мають «душу» або якусь іншу нематеріальну субстанцію, то вона суттєво відрізняється від людської душі. Можливо, ця відмінність полягає в тому, що існування «душ» тварин не продовжується після смерті.

Інший аспект цього питання в тому, що Бог створив тваринний світ як частину процесу творіння, описаного в Книзі Буття. Він створив тварин і сказав, що це «добре» (Бут. 1:25). Тому ми можемо припус-

тити, що й на Новій Землі житимуть тварини (Об. 21:1). Тварини точно будуть під час Тисячолітнього царства (Іс. 11:6; 65:25). Не можна достеменно сказати, чи будуть серед них наші домашні улюбленці, але ми напевно знаємо, що Бог справедливий, і коли ми потрапимо в рай, то цілком погодимося з Його вирішенням цього питання, яким би воно не було.

www.GotQuestions.org

<http://natura.spb.ru/misc/misc.html>

«Мова» вовків

Можливо, ви думаєте, що вовк або мовчить, або виє. Насправді діапазон і характер звуків, які він може відтворити, набагато різноманітніші: вовк уміє гарчати, скиглити, вищати, ричати, фиркати, чхати, завивати і навіть гавкати.

Як бачить кінь

Порівняно з іншими тваринами коні володіють багатьма унікальними якостями. Вони можуть, наприклад, не повертаючи голови, бачити на 360 градусів. Їхні монокулярні очі розрізняють кольори й обриси найменших предметів навіть у темряві, тому вони легко знаходять дорогу й у безмісячну ніч. А оскільки в коней ще й дуже хороша пам'ять, то господаря, який ненароком задрімав на возі, вони самі без проблем привезуть під хату.

<http://natura.spb.ru/misc/misc.html>

Готуй сани влітку

**На початку було Слово,
а Слово в Бога було,
і Бог було Слово.**

Євангеліє від Івана, 1:1

Слово — це рушійна сила, яка править світом. Слово — це надія, натхнення, опора. Це могутня зброя... Це тонке мистецтво... Це стосунки... Слово покладає велику відповідальність на того, хто бере на себе відповідальність його проголошувати.

Учитель християнської етики — людина, покликана Словом, наповнена Словом і озброєна Словом. Це висока честь і величезна відповідальність. Іноді відчуваю невимовну радість, піднесення, внутрішній вогонь, а іноді — сумніви й невпевненість, та завжди маю бажання вчитися, переїмати досвід колег, удосконалювати вчительську майстерність. Тому із задоволенням читаю журнал «Слово вчителю», особливо розробки уроків і методичні поради.

Упродовж чотирьох років мої учні беруть участь у Всеукраїнській олімпіаді «Юні знавці Біблії», ініціатором якої незмінно виступає Національний університет «Острозька

академія». Вважаю це дуже потрібною і корисною справою, адже вона об'єднує дітей з усієї України навколо Слова Божого, яке єдине дає силу творити добро у світі, навколо Господа Ісуса Христа, Який є найкращим учителем для людей усіх поколінь.

Свої роздуми й поради пишу, насамперед, тим, хто в цьому навчальному році вперше готуватиме учнів до олімпіади, а можливо, й уперше викладатиме уроки християнської етики.

Першим пунктом у Божій методиці є молитва. Вона допомагає мені готуватися і проводити уроки, налагоджувати контакт з дітьми, а потім відібрати серед них тих, хто братиме участь в олімпіаді. Саме молитва допомагає знайти ключик до кожної дитини за дуже короткий час. Адже ми всі знаємо, скільки проблем сьогодні постає перед учителями християнської етики, і одна з найгостріших — скорочення годин на викладання. Та якщо ми правдиві християни, то це не повинно стати перешкодою для донесення Божого Слова дітям. **МОЛІМОСЯ ЗА КОЖНУ ДИТИНУ.**

Наступним елементом Божої методики є спілкування. Варто з першого уроку застосувати довірливу

розмову, щиро запросити дітей до співпраці, обов'язково вислухати побажання дітей, приділити увагу, дати відчуття себе особистостями. Розумію, що перевантаженому вчителю це здійснити важко, але великою винагородою є те, що через дружбу з дітьми, спілкування я маю можливість побачити дію Божого Слова в їхніх серцях. **СТАНЬТЕ ДЛЯ СВОЇХ УЧНІВ ДРУГОМ.**

Не секрет, що до участі в олімпіаді учитель готує обмежену кількість учнів. Завжди намагаюсь упевнитися, що це справді ті діти, яких направив до мене Бог у відповідь на мою молитву. Бо ж у Біблії читаємо: *«Бо багато покликаних, та вибраних мало»* (Мт. 22:14).

Так, цього року, прислухаючись до Слова у своєму серці, я змогла відібрати по кілька дітей з 3-го, 4-го, 5-го, 7-го та 9-го класів. Розпочався копітний процес підготовки до олімпіади. Потрібно було врахувати й те, що у сьомих та дев'ятих класах я взагалі не викладаю християнської етики. Як підготувати таких дітей? Ми зустрічались у вільний від уроків час, переглядали всі підручники, розробки уроків, починаючи з третього класу, аналізували тексти зі Святого Письма, шукали відповіді в Інтернеті, ради-

Лауреати Всеукраїнського конкурсу «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування — 2010»

лися зі священниками та керівниками методичного об'єднання вчителів християнської етики. І для нас став зрозумілим зміст слів: *«Тому, хто стукає, — відчинять»* (Лк. 11:10). Нам не лише відчинили двері, але і свої серця. Бог керував людьми, до яких ми зверталися. **НЕ СОРОМТЕСЯ ПИТАТИ ПОРАДИ Й ПРОСИТИ ДОПОМОГИ.**

Працюючи з дітьми, я насамперед урахувала їхню віру в Бога, знання Святого Письма, але не залишала поза увагою і їхніх захоплень, особливостей поведінки. Господь благословив мене дуже хорошими ерудованими дітьми, які відзначаються гарною пам'яттю, що важливо для запам'ятовування уривків з Біблії, допитливістю, що дає змогу успішно проводити дослідження на задану тему, оригінальністю мислення, завдяки якому вони подавали непересічні ідеї щодо захисту робіт на олімпіаді. Разом з тим у процесі занять не лише розвивалися ті здібності дітей, про які вони вже знали, але й відкривалися досі приховані таланти.

Ми разом раділи, коли комусь удавалося яскраво й творчо висловити свої думки в написанні есе, творів, віршів на запропоновані теми, художньо оформити роботу, висловити думки в малюнках, доповнити відповіді мультимедійними презентаціями, співом та музикою, акторською грою, щоб краще передати почуття та емоції при захисті роботи. **ДАЙТЕ ДІТЯМ СВОБОДУ ДЛЯ ТВОРЧОСТІ,** і ви переконаєтесь, які вони в нас талановиті.

Готуючись до олімпіади, учні мали можливість залучитися до занять науковою працею. Адже вивчення Біблії — це послідовний до-

слідницький процес, під час якого діти навчаються чітко висловлювати свої думки, аналізувати причини й сенс подій, читають додаткову духовну літературу.

Постійно намагалася робити наголос на необхідності практичного застосування біблійних знань. Звичайно, ми ставили перед собою мету успішно скласти тести на знання Біблії, аргументовано захистити свої ідеї і посісти призове місце, але це мало бути не для власної слави, а для прославлення Господа Бога і звеличення Його Слова. Хочу, щоб це було не проміжною метою, а головною метою всього нашого життя: і мого, і моїх учнів. А глибини Божої мудрості невичерпні! **ЖИВІТЬ ДЛЯ БОЖОЇ СЛАВИ!**

Дякуючи Божій руці, двоє моїх учнів посіли перші місця у міському етапі Всеукраїнської олімпіади «Юні знавці Біблії». Діти ділилися знання-

ми Слова Божого, використовуючи різні методи та власний досвід. Так, наприклад: Олександр Островський, учень дев'ятого класу, використав мультимедійну презентацію на тему «Біблійні афоризми та їх значення у біблійному тексті»; Ілля Іванченко написав на цю тему змістовне есе; Аліна Тимошенко, учениця третього класу, і Інна Андрійчук, учениця четвертого класу, тему «Народження та дитячі роки Ісуса Христа» виклали у своїх власних віршах.

Ось в яселках спить Дитина,
Біля Неї вся родина.
Мудреці прийшли вітати,
Пастухи — хвалу віддати.
Спить маленьке Немовля,
Його славить вся земля.
І ти, друже, не барися —
Йди Ісусу поклонися.

Ось на небі зірка сяє,
Промінь землю обіймає,
Кожен з нас новину знає
Про народження Христа.

І якщо у тебе, друже,
Ясла серця ще пусті,
Постарайся зараз дуже
І Христа туди впусти.

З діл твоїх усі пізнають,
Що Христос в тобі живе.
Ті, що Слово Боже знають,
Не сховаються ніде.

В темноті не заховаєш
Цей світильник, що горить,
Добре, друже, ти це знаєш:
Світло є — тьма зникне вмить.

Андрійчук Інна, 4 кл.

Християнська етика — один з найулюбленіших предметів четвертокласників

Готуємося до олімпіади

Урок християнської етики «Вчимося прощати», 3 клас

«Дитячі роки Ісуса є прикладом наслідування для нас: послух батькам, працелюбність, вивчення Святого Письма, служіння своєму Небесному Отцеві... І ще в дитячі роки Ісус показав нам приклад, пророкуючи у Храмі, як кожен з нас уже сьогодні має сіяти Боже Слово своїм однієм та рідним» (Озімковська Богдана, 4 кл.)

«Біблія вчить нас любові бездоганної, справжньої. Апостол Павло практично стверджує, що всякі добрі справи без любові марні... Бог уособлює в Собі любов, і ця любов є у кожному з нас. Ця любов за-спокоює і розширює серце, а ненависть стискає та тривожить його. Коли люди-на береться за будь-яку справу не маючи в серці ні краплі любові, усі її справи марні» (Ілля Іванченко, 9 кл.)

Наостанок хочу нагадати слова Ісуса Христа: «Пустіть діток до Мене при-ходити, і не бороніть їм, — бо таких Цар-ство Боже!» (Мк. 10:14); «Коли хто в Ім'я Моє прийме одне з дітей таких, той при-ймає Мене» (Мк. 9:37). Ці слова мають зна-ти і розуміти батьки, які виховують дітей у християнській вірі та не забороняють відвідувати уроки християнської етики. Це Слово має сколихнути серця нашої адміністрації і заохотити впроваджувати уроки християнської етики в школах. Це послання, перш за все, маємо виконува-ти ми, учителі християнської етики, тому що ми несемо відповідальність за наших дітей. І підготовка та участь дітей у олімпі-аді «Юні знавці Біблії» є тим кроком, який поставить їх на першу сходинку вузького шляху, що веде до Спасителя.

Я дякую Богові, що маю можливість говорити Слово до дітей. І які б перешко-ди не стояли у мене на шляху, дякую Ісусо-ві за ту владу, яку Він має у моєму житті. Я дякую Богові за Слово, яке Він говорить до мене щодня: «Не лякайся, тільки віруй!» (Мк. 5:36); «... треба молитися завжди, і не занепадати духом» (Лк. 18:1). Це Слово допомагає любити дітей і разом із ними творити добро: сіяти зерна Слова Божого.

Олена Клімчук

Олена Клімчук —
магістр історії і
теорії культури,
викладач
релігієзнавства
та філософії,
працює вчителем
християнської
етики ЗОШ №28
м. Рівне

Педагогічні ситуації

Шановні колеги, у журналі «Слово вчителю» № 1/2011 ми про-понуємо на ваш розгляд кілька ситуацій, що трапилися на уро-ках, і просили поради, як найкращим чином відреагувати на них. Пропонуємо вашій увазі варіанти відповідей. Будемо раді почути і вашу думку.

Ситуація про стурбовану восьмикласницю

«Я б сказала: сьогодні в Оленки якісь проблеми, щось її непокоїть. Звернімося до Бога в молитві, адже Він подає допомогу і спокій у будь-якій ситуації. Прочитала б молитву «Отче наш...» і починала урок. З ді-вчинкою обов'язково поговорила б після уроку».

Патій Галина Василівна,
директор Рівненського НВК №1

Ситуація, пов'язана з портретом Т. Г. Шевченка

«Я б не афішувала цієї ситуації на весь клас. Потрібно підійти до хлопців, мовчки закрити підручник, відсунути вбік. Мімікою, жестами або короткою фразою заспокоїти їх, дати зрозуміти, що про це ми по-говоримо потім. Якщо привернути увагу класу, то може знайтися ще декілька дітей, які почнуть хихотіти. На заспокоєння всіх буде зга-яно багато часу. Потрібно в'яснити ситуацію поза уроком. На перерві провести бесіду з хлопчиками про те, що кожна людина є унікальною, що в людині закладений образ Божий, тому нищити людські зображен-ня — гріх. Біблійними принципами роз'яснення повинні стати: «Чини з іншими так, як хочеш, щоб чинили з тобою». Хотів би ти, щоб хтось так помалював твоє фото? Звісно, померлий людині це байдуже, але існує повага до пам'яті будь-якої людини, як видатної, так і звичайної. Також можна наголосити про повагу до імені співвітчизника, про бережливе ставлення до книжок. Ця ситуація дуже актуальна й реальна. Тому вар-то провести в інший час бесіду й з класом (не конкретизуючи імен цих хлопчиків) про всі перераховані моменти».

Кіндрат Інна Ростиславівна,
вихователь-методист і вчитель християнської етики
Рівненського НВК №1

«Привертати увагу до цієї ситуації, на мій погляд, варто, тому що це не поодинокий випадок у школі, у дітей немає поваги до нашої історії, до людей не лише видатних, але й звичайних (сусідів, знайомих тощо). Учень сказав б: „Дай Бог, щоб колись і твоє фото помістили в підруч-ник і вчитель говорив про тебе лише хороші слова“».

Рудич Наталія,
вчитель російської мови та літератури, м. Харків

Ситуація про тата напідпитку

«Я б запропонувала зустрітися і поговорити в інший час, запросила б до себе в кабінет і все обговорила б, але в той день не стала б із татом спілкуватися. Дівчинку треба заспокоїти, підбадьорити, сказати, що все минеться, що діти не несуть відповідальності за своїх батьків. З класом поговорила б про Божі заповіді пошани до батьків, якими б вони не були. Про те, що ніхто не досконалий, і дорослі теж мають багато недо-ліків. Про заповідь не судити інших. А якщо це старші класи, то закли-кала б їх зробити висновки на майбутнє і не засуджувати, а вчитися на чужих помилках і не чинити так, коли стануть дорослими».

Патій Галина Василівна,
директор Рівненського НВК №1

КОЛИ МОЇ БАЖАННЯ БЕРУТЬ МЕНЕ В ПОЛОН

Урок для молодших класів

Автор Зінаїда Скворцова, вихователь-методист дитячого навчального закладу №33, м. Рівне

Мета: допомогти дітям зрозуміти, коли бажання ста-ють небезпечними; пояснити, де прихований корінь цієї проблеми; показати, як знайти вихід, коли ти захоплений негативними бажаннями.

Ключовий вірш: «Бо заплата за гріх — смерть, а дар Божий — вічне життя в Христі Ісусі, Господі нашім!» (Рим. 6:23).

Біблійна основа: Бут. 3:1–8; Вих. 20:17; Чис. 21:6–9; Ів. 3:13–16; Рим. 6:23.

ХІД УРОКУ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Вітання. Налагодження контакту з класом

Учитель. Ви коли-небудь мріяли про золоту рибку, яка б виконувала ваші ба-жання? Можливо, ви просто надто на-докучали всім, випрошуючи чи вимагаю-чи бажане?

Часто можна почути: «Мрій, бажай і ти обов'язково досягнеш свого». Не-погано звучить, та іноді це стає небез-печним для тебе самого і для тих, хто поряд із тобою. Куди можуть привести некеровані бажання? Сьогодні ми спробу-ємо детально дослідити це питання.

2. Мотивація

Спочатку розглянемо, як виникають бажання. За-звичай ми щось десь або в когось побачили, нам сподо-балось, захотілось, і все: ми вже хочемо мати це собі. Від-бувається це дуже швидко. Цікаво, а коли це трапилося вперше?

Щоб відповісти на це запитання, ми станемо дослідни-ками найвеличнійшої і найцікавішої книги у світі — Біблії.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Звернемось до першої книги Біблії — Буття, 3 розділ. Багато хто знає історію про гріхопадіння перших людей, та цікаво прочитати, як усе було насправді:

1 Але змії був хитріший над усю польову звірину, яку Господь Бог учинив. І сказав він до жінки: «Чи Бог наказав: Не їжте з усякого дерева раю?»

2 І відповіла жінка змієві: «З плодів дерева раю ми мо-жемо їсти,

3 але з плодів дерева, що в середині раю, — Бог сказав: «Не їжте із нього, і не доторкайтесь до нього, — щоб вам не померти».

4 І сказав змії до жінки: «Умерти — не вмере!»

5 Бо відає Бог, що дня того, коли будете з нього ви їсти, ваші очі розкриються, і станете ви, немов Боги, зна-ючи добро й зло».

6 І побачила жінка, що дерево добре на їжу, і принадне для очей, і пожадане дерево, щоб набутися знання. І взяла з його плоду, та й з'їла, і разом дала теж чоловікові своєму, — і він з'їв.

7 І розкрилися очі в обох них, і пізнали, що нагі вони. І шили вони фігові листя, і зробили опаски собі.

8 І почули вони голос Господа Бога, що по раю ходив, як повіяв денний холодок. І сховався Адам і його жінка від Господа Бога серед дерев раю.

Проведемо спостереження:

1–5 вірші: бачимо, як змії (диявол) обманює жінку;
6 вірш: побачила жінка... принадне для очей...
пожадане (бажаний — такий, якого ба-жають, чекають, жаданий — підсилення)
дерево.

— Що хотіла жінка? — Набутися знання.

— Хто ще брав участь? — Адам.

Результат: стали знати добро і зло; ховалися від Бога, іншими словами, не захотіли спілкуватися, мати стосунки з Богом.

Підіб'ємо підсумок того, що дослідили. Отже, бачимо, що спочатку була брехня змія, яка призвела до нестримно-го бажання людини, результатом усіх подій був гріх.

Схема:

Відтоді люди почали жити зі своїми нестримними ба-жаннями, намагаючись їх задовольнити.

— Чи попереджає Господь про бажання і які?

У Книзі Вихід, 20 розділ, 17 вірш читаємо застережен-ня: «Не жадай... всього, що ближнього твого».

— Подумайте, будь ласка, чого ви бажаєте найбільше, дивлячись на інших? Запишіть свою відповідь.

Господь не просто говорить, це одна з десяти заповідей Божих. А порушення заповіді названо гріхом. Чи знаєте ви, що чекає людину, яка чинить гріх?

Завдання: знайдіть відповідь на це запитання, прочитавши уривок із Біблії: книга Нового Завіту, Послання до римлян, 6 розділ, 23 вірш. Запишіть, продовживши речення:

Бо заплата за гріх — _____
А дар Божий — _____

Чи звернули ви увагу, що в цьому вірші Господь говорить не тільки про покарання, але й про подарунок, тобто, яким чином можна уникнути кари, бути спасеним.

Прочитайте ще раз цей вірш і запишіть, Хто дає життя: _____

— Вам цікаво дізнатися, яким чином ви можете здобути спасіння?

Відповідь на це питання ми теж знайдемо в Біблії: Євангеліє від Івана, 3 розділ, з 13-го по 16 вірш.

13 І не сховався в небо ніхто, тільки Той, Хто з неба зійшов, — Людський Син, що на небі.

14 І, як Мойсей підніс змія в пустині, так мусить піднесений бути й Син Людський,

15 щоб кожен, хто вірує в Нього, мав вічне життя.

16 Так-бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, але мав життя вічне.

17 Бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ спасся.

Щоб зрозуміти цей текст, поставимо до нього декілька запитань:

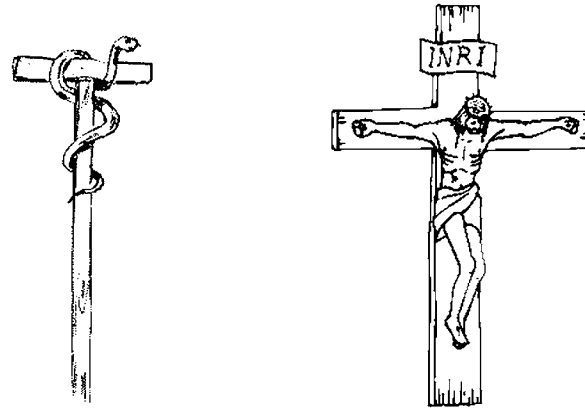
— Хто зійшов з неба? (Людський Син — це Ісус Христос.)

— Де Він був до того часу, як зійшов з неба? (На небі.)

Довідка: у Старому Завіті записана історія про Мойсея, який був вождем ізраїльського народу. Рятуючи людей від укусів змій у пустелі, він повинен був піднести мідного змія на жердину, щоб кожен, хто з вірою дивився на цього змія, рятувався від смерті.

— Що зробив Мойсей зі змієм? (Підніс.)

— Що мало відбутися з Сином Людським? (Мусив бути піднесений.)

— Що повинен робити кожен, щоб мати життя вічне? (Вірувати.)

— У Кого вірувати?

Подивіться, яке бажання у Бога?

♦ Кожен, хто вірує в Нього (у Сина), не загине.

♦ Буде мати життя вічне.

♦ Буде мати спасіння.

III. ПІДСУМОК

Отже, ми з вами дослідили:

— Звідки беруться нестримні бажання?

— Коли вони стають небезпечними?

— До чого призводять такі бажання?

— Який вихід дає Бог?

Вибір за вами.

Слон і мурахи

— Навіщо ти тягаєш колоди? — запитали Мурахи Слона.

— Мене за це годують, — відповів Слон.

— Тягай краще з нами ялинові голочки. Ми тебе теж будемо годувати, — сказали Мурахи.

— Добре, робота ваша чиста, легка. Буду носити ваші голочки.

Але скільки б слон не намагався, не бився — не міг схопити голочку. Від напруги піт котився з нього градом. Голочка теж намокла й нікуди вже не годилася.

— Не можу більше! Краще я буду колоди тягати! — заgrimів трубним голосом Слон.

— Ех, ти! А ми тобі корм приготували — цілу муху! — розчаровано відповіли Мурахи.

**Не заздри тим, у кого чиста робота, —
утомишся на цій роботі більше,
ніж тягаючи колоди,
а в нагороду нагодують мухами.**

ЗАКОН БОЖИЙ — ЖИТТЄВИЙ ДОРОГОВКАЗ

Урок узагальненого повторення для 4-го класу

Автор Руслана Ковальчук, учитель християнської етики

Рівненської української гімназії та Клеванського спеціального ЗОШ-інтернату № 1

Мета: методом проведення уроку-гри закріпити та узагальнити знання учнів з теми «Закон Божий»; розвивати мислення та творчі здібності учнів; виховувати зацікавленість до вивчення Слова Божого.

Біблійна основа: Вих. 20:2–17; Пов. Зак. 30:11–15; Як. 1:23–25; Гал. 3:24.

Вид уроку: урок-гра.

Обладнання: картки, макет кошика, «золоті» та «срібні» монетки.

ХІД УРОКУ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Вітання. Налагодження контакту з класом.

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

Учитель готує наочність: картки, макет кошика.

Правила гри:

а) завдання для класу готує сам учитель;

б) об'єднання учнів у команди;

в) за кожен правильну відповідь учень отримує «золоту» монетку, за доповнення — «срібну».

II. ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ-ГРИ

1. ВИЗНАЧ ПОРЯДОК

Учитель групує клас у дві команди, кожній дає картку, на якій записані Божі Заповіді.

Завдання:

Позначити цифрою правильний порядок Божих заповідей.

☐ Пам'ятай день суботній, щоб святити його!

☐ Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно.

☐ Я — Господь, Бог твій... хай не буде тобі інших богів передо Мною!

☐ Не вбивай!

☐ Не роби собі ідола.

☐ Шануй свого батька та матір свою.

☐ Не чини перелюбу!

☐ Не пожадай!

☐ Не кради!

☐ Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!

Заповіді Божі (Вих. 20:2–17)	Що найбільше запам'ятали	Застосування
1. Я — Господь, Бог твій. Хай не буде тобі інших богів передо Мною!	Єдиний істинний Бог і поклонитися потрібно тільки Йому.	Шанувати Його; покорятися Його волі цілком, без нарікань; слухатися та любити Його понад усе.
2. Не вклоняйся ідолам.	Ідол — це божество, яке зроблене за уявою людини та якому поклоняються.	Лише до Бога потрібно звертатися за допомогою для вирішення різних проблем.
3. Не призывай Імення Господа надаремно.	Коли ім'я проказуємо в жартах, пустих розмовах тощо.	Не говорити жартівливі слова проти Бога та не згадувати Його ім'я просто так.
4. Шість днів працюй, сьомий — субота для Господа.	Сьомого дня ми повинні служити саме Богові: у молитві, у храмі, у читанні Біблії, у служінні ближньому.	Правильно та корисно використовувати час.
5. Шануй свого батька та матір свою.	Поважати старших за віком.	Любити батьків, коритися їм, не ображати їх словами та вчинками.
6. Не вбивай!	Життя — найбільший дар Божий і тільки Він може забрати його.	Не проклинати, не вбивати словами та думками. Жити з іншими людьми в любові, якщо це залежить від нас.
7. Не чини перелюбу!	Бути вірним у шлюбі.	Слід стерегтися того, що розбещує.
8. Не кради!	Не брати те, що тобі не належить.	Дякувати Богові за те, що маємо.
9. Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!	Коли на когось свідчать, доносять чи оскаржують неправдиво.	Повинні говорити тільки правду й утримувати себе від пустослів'я.
10. Не жадай того, що належить твоєму ближньому!	Бути задоволеним тим, що маємо.	Радіти за інших, коли вони досягають успіхів.

2. РОЗКАЖИ ПРО ЗАПОВІДЬ

На дошку вчитель вивішує кошик із заповідями у вигляді квітів, які збирали впродовж десяти уроків (див. «Слово вчителю» № 3/2010, с. 34–35).

Завдання:

По п'ять представників команд підходять по черзі до дошки, беруть заповідь і розповідають, що найбільше про неї запам'ятали та як можна застосовувати її в житті.

3. МЕТОД СЕНКАН

Учні визначають значення слова «Закон» методом сенкан.

Довідкова інформація для вчителя

Сенкан — це п'ятирядковий вірш, побудований за певними правилами. Його створення є одним з методів розвитку критичного мислення. Використовується, як правило, у кінці уроку або циклу уроків для підбиття підсумків. Надає вчителю яскраву картину сприйняття чи несприйняття учнями вивченого матеріалу.

1-й рядок — слово, яке позначає тему (найчастіше це іменник).

2-й рядок — це опис теми, який складається з двох слів (прикметників).

3-й рядок визначає дію, пов'язану з темою; він складається з трьох дієслів.

4-й рядок — фраза, що складається з чотирьох слів і виражає ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного.

5-й рядок складається з одного слова, у ньому висловлюється сутність теми, ніби робиться підсумок.

Приклади:

Закон
активний, діяльний
викриває, виховує, направляє
допомагає людині виявити гріховність
дороговказ

Закон
Божий, справедливий
судить, карає, наставляє
необхідна складова християнського життя
Святий

Закон
святий, непорушний
захищає, застерігає, благословляє
указує на потребу в Спасителі
виховник

4. СКЛАДИ ПАЗЛИ

Діти складають біблійні вірші, які вивчали впродовж розгляду теми. Це можуть бути тексти заповідей, згідно з Вих. 20:2–17, або інші ключові вірші, вибрані на розсуд учителя.

5. ВИГАДКА ТА ПРАВДА (конкурс капітанів)

Учні-капітани відповідають на запитання вчителя лише одним словом: «вигадка» або «правда».

1. Якщо будеш шанувати свого батька та матір, то довгі будуть твої дні. (Правда)

2. Бог дав Заповіді через Аарона. (Вигадка)

3. Якщо будеш красти, то буде щастити тобі. (Вигадка)

4. Перша заповідь говорить про існування єдиного істинного Бога. (Правда)

5. Синай — гора, де було дано заповіді. (Правда)

6. Свідкуй неправдиво і матимеш багато друзів. (Вигадка)

7. 10 заповідей — це Божий Закон. (Правда)

8. Десята заповідь — «Не пожадай!» (Правда)

9. Заповіді були написані на трьох скрижалях. (Вигадка)

10. Десять заповідей записані в Книзі Вихід. (Правда)

6. «ТИ — МЕНІ, Я — ТОБІ» (конкурс капітанів)

Капітани команд ставлять один одному по два запитання, які вони підготували заздалегідь.

III. ПІДСУМОК УРОКУ

Учитель:

Закон Божий живий та діяльний, він допомагає нам побачити себе зсередини. Він подібний до дзеркала, допомагаючи побачити наш справжній стан. «Бо хто слухач слова, а не виконавець, той подібний людині, що риси обличчя свого розглядає у дзеркалі, — бо розгляне себе та й відійде, і зараз забуде, яка вона є. А хто заглядає в закон досконалий, закон волі, і в нім пробуває, той не буде забудько слухач, але виконавець діла, — і він буде блаженний у діянні своїм!» (Як. 1:23–25).

— Як називає апостол Яків Закон? (Відповіді учнів)

Ми можемо говорити, що Закон Божий важко виконати, але ось що говорить про це Святе Письмо в Повторенні Закону, 30:11–15: «...бо ця заповідь, що я сьогодні наказую тобі, не тяжка вона для тебе, і не далека вона. Не на небі вона, щоб сказати: Хто зійде на небо для нас, та нам її візьме і нам оголосить, а ми будемо виконувати її? І не по тім боці моря вона, щоб сказати: Хто піде для нас на той бік моря, і візьме її нам, і оголосить її нам, а ми будемо виконувати її? Бо ж дуже близька до тебе та річ, — вона в устах твоїх та в серці твоїм, щоб виконувати її. Дивися: я сьогодні дав перед тобою життя та добро, і смерть та зло».

— Де містяться заповіді, які дав для нас Господь? (Відповіді дітей)

— Що значить «в устах твоїх та в серці»? (Відповіді дітей)

У кожного з вас є вихователі — це ваші батьки, вчителі. Це ті люди, які ведуть вас у житті. Закон Божий у Біблії також називають виховником або провідником до Того, Хто дає спасіння від гріхів. «Тому-то Закон виховником був до Христа, щоб нам виправдатися вірою.» (Гал. 3:24)

Отже, Закон Божий допомагає людині виявити свою гріховність, віра в Ісуса Христа, Спасителя світу, відкриває грішникові шлях до прощення, але отримане прощення не дає нам права жити надалі, нехтуючи Десятьма Божиими Заповідями. Прощення — це подарунок Бога, який неможливо оплатити, а послух Десяти Заповідей — визнання вищого авторитету Бога, Його моральних і духовних принципів.

Мета

Освітня: пояснити зміст десятої заповіді; познайомити учнів із прикладами зі Святого Письма, що ілюструють її, висловленнями отців Церкви, відомих мислителів, прислів'ями й приказками на тему уроку.

Виховна: розглянути причини виникнення заздрості, показати її зв'язок з іншими гріхами й пороками; розкрити взаємозв'язок заздрості, жадібності й невідчужності; аналізувати почуття й учинки на основі Закону Божого.

Розвиваюча: навчитися розуміти принципи морального життя, причинно-наслідкові зв'язки, розвивати мислення.

Обладнання

1. Плакат із текстом десятої заповіді.
2. Біблія.
3. Малюнки й картки із прикладами з Біблії.
4. Аркуші з висловами отців Церкви, афоризмами, прислів'ями.
5. Паперові квіти.

ХІД УРОКУ

Як іржа з'їдає залізо, так заздрість — душу, у якій вона живе.

Преп. авва Ісаа

Усі наші нарікання із приводу того, чого ми позбавлені, виникають від недостатньої вдячності за те, що ми маємо.

Д. Дефо

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент. Вітання

2. Повідомлення мети уроку

Сьогодні говоритимемо про десятую заповідь Закону Божого, даного народу Ізраїлю на горі Синай. Як вона звучить? (Зачитуємо напис на плакаті): **«Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невіл'я його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!» (Вих. 20:17).**

Що забороняє ця заповідь? (Відповіді дітей). Так, правильно, вона застерігає нас від бажання чужого, що б це не було — майно, друзі, робота, якісь здібності чи таланти. А як назвати почуття, коли ми дуже сильно хочемо мати те, що є в іншої людини? (Заздрість.)

«Заздрість — це занепокоєння (невдоволення) душі чезр те, що бажаним для нас благом володіє інша людина, яку ми не вважаємо більш гідною володіти ним» (Г. Лейбніц).

Пригадаємо крилаті вислови, пов'язані із заздрістю:

- ♦ завидки беруть;
- ♦ мучитися заздрістю;

ДЕСЯТА ЗАПОВІДЬ ЗАКОНУ БОЖОГО

Урок для 5–6 класів

Автор Олена Василенко, викладач підрозділу духовної культури історичного факультету Донецького національного університету

- ♦ викликати заздрість;
- ♦ (її, його) точить заздрість;
- ♦ відчувати заздрість;
- ♦ таємна заздрість;
- ♦ чорна (біла) заздрість;
- ♦ дивитися заздрим оком;
- ♦ почуття заздрості.

Яскраво, образно розкривається сутність заздрості в народних прислів'ях:

У чужих руках пиріг великий, а як нам дістається, малий здається.

Де щастя, там і заздрість.

Заздрий від чужого щастя сохне.

Курка сусіда завжди виглядає гускою.

Не стільки бентежить свій збиток, скільки чужий прибуток.

Сусід спати не дає: добре живе.

Гарна риба на чужому блюді.

Чужим здоров'ям хворий.

Злий плаче від заздрості, а добрий від радості.

Ми звикли до цього почуття, воно знайоме всім без винятку. *«Заздрісники вмирають, але заздрість — ніколи» (Ж. Мольєр).* Сьогодні на уроці ми проведемо дослідницьку роботу й відповімо на питання (пишемо на дошці):

1. Що таке заздрість?
2. До чого вона може призвести?
3. Чи буває заздрість «білою»?
4. Чому вона виникає?
5. Як її перемогти?
6. Як християнин може виконати цю Божу заповідь?

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Робота над запланованими завданнями

1. На перше питання ми вже відповіли. Заздрість — це... (записуємо в зошиті визначення) бажання чужого, досада, коли в іншого є те, чого немає в мене, бажання такому щасливикові зла, прагнення привласнити предмет заздрості, радість, коли з іншим трапляється неприємність або нещастя.

Як бачимо, заздрість далеко не безневинна. В історії людства безліч прикладів, коли це почуття призводило до найтрагічніших наслідків. Зараз ми спробуємо згадати ті події з Біблії, коли заздрість шкодила людям. Перед вами картки, розділені на 2 частини. На одній половині ілюстрації до тієї чи іншої біблійної історії, на іншій імена й події — наслідки, до яких призвела заздрість. Ви повинні згадати історію й з'єднати розрізнені частини в одне ціле.

Приклади заздрості з Біблії:

Диявол і перші люди — гріх і смерть увійшли у світ.

Каїн і Авель — убивство.

Брати і Йосип — спроба вбивства, продаж у рабство.
Давид і Саул — ворожнеча, переслідування, спроби вбивства.
Естер, Мордехай і Гаман — спроба вбивства, наклеп.
Даніїл і радники царя — спроба вбивства, наклеп.
Фарисеї і Христос — зрадництво й розп'яття.

Заздрість завжди народжує зло, прагнення відібрати й навіть доводить до вбивства. Можливо, тепер ми зможемо відповісти на наступне запитання: «Чи буває заздрість «білою»? (Відповіді дітей).

«З усіх пороків заздрість найогидніша. Під прапором заздрості крокують ненависть, зрадництво й інтриги» (К. Гельвецій).

«Заздрий ніколи не радіє успіху іншого» (св. Єфрем Сирін).

Заздрість іншій людині в будь-чому — завжди негативне почуття, яке ніколи не приводить до добра. Тому потрібно відразу ж вивиривати зі свого серця будь-які паростки заздрості. Про це ж попереджає Господь (Бут. 4:5–7).

2. Але для того, щоб вилікувати недугу, потрібно знати, які причини її викликають. Тому спробуємо зрозуміти, звідки береться заздрість.

Розігрується міні-сценка «Два ангели»: виходять два заздалегідь підготовлені учні в імпровізованих костюмах Ангелів.

Перший ангел. Здрастуй, друже! Відпочинь трохи! Я давно за тобою спостерігаю й бачу, що ти постійно зайнятий, літаєш туди-сюди від землі на небо. Нелегка в тебе робота!

Другий ангел. Так, я весь у справах. Мені потрібно доставляти із землі на небеса, до Бога, прохання людей. Сам розумієш, їх дуже багато.

Перший ангел. Тоді зрозуміло, чому ти такий заклопотаний!

Другий ангел. Так, усі люди чогось просять у Господа... А ось ти, бачу, майже весь час сидиш без діла. Чому?

Перший ангел. Розумієш, мені доручено приносити Богові подяки від людей за виконані Ним прохання...

Що ми зрозуміли з цієї притчі? (Відповіді дітей.) Так, цілком правильно: причини нашої заздрості полягають у невдоволенні й невдячності нашого серця. Ми постійно просимо Господа про щось, але як часто ми Йому дякуємо?

«Люди зазвичай не стільки насолоджуються тим, що їм дано, скільки горюють про те, чого їм не дано» (В.Белінський).

Нам завжди здається, що в інших чогось більше, щось гарніше, що інші краще живуть, ніж ми. Але чи це так? Рецепт зцілення від недуги заздрості простий: ПОДЯКА.

«Боже дарування... посилається для того, щоб ми самі ним користувалися й дякували Богові, а також іншим допомагали на честь Того, Хто дав нам це добро».

«Тим, хто прославляє й благословляє Бога, Він звичайно подає ще більш рясне благословення» (Святитель Тихін Задонський).

«Господь жадає від нас подяки не тому, щоб мав потребу в нашому прославленні, але щоб вся користь повернулася нам же самим і ми стали гідними ще більших милостей Його» (Святитель Іоан Златоуст).

Перед вами лежать вирізані з паперу квіти. У їхній серцевинці написано: «Бог мені дав...». На пелюстках на-

пишіть те, що, на вашу думку, є Божим даром у вашому житті, те, за що ви можете Йому дякувати.

3. Заздрість пов'язана ще з одним дуже неприємним пороком: з жадібністю. Ось кілька прислів'їв про жадібність: Всіх ласощів не переїси, убрань не перенесиш. Є багато, а хочеться більше. Зоб повний, а очі голодні. Багато, багато, а ще б стільки. Не стільки знадобиться, скільки хочеться.

Здається, усе є в людини, але їй мало, хочеться ще більше, ще... і немає кінця цьому почуттю. Воно може навіть стати хворобою за назвою «скнарість». Тоді людина, маючи навіть достатньо коштів, не лише не допомагає іншим, але й для себе шкодує їх витратити. Звичайно, жадібний буде заздрити тим, хто має більше від нього, прагнучиме їх перевершити. Святе Письмо викриває цей порок. «Завидюща людина спішить до багатства...» (Пр. 28:22); «Заздрість — гнилизна костей» (Пр. 14:30); «...ввесь труд та ввесь успіх учинку викликає заздрість одного до одного...» (Екл. 4:4). Жадібність, як і заздрість, може призвести до сумних наслідків — злодійства і навіть убивства, якщо людина, спонукувана жадібністю й заздрістю, захоче заволодіти тим, що їй не належить.

Імпровізована сценка «Мудрий ювелір» (зі збірника свящ. К. Островського «П'єси театру "Патерик"»)

Ювелір. Діти, діти! Заходьте на корабель. Швидше, швидше!

1-й матрос. Хто це такий ошатний?

2-й матрос. Так це багатий ювелір. Переїжджає зі своїми дітьми на батьківщину. Коштовностей — повна скриня. (Юнзі.) Що ти вертишся під ногами!

1-й матрос. Мабуть, я дам тобі запотилічника. (Б'є.)

Юнга. Ой, як боляче!

1-й матрос. Не волай. Ось тобі ще!

2-й матрос. Ну ж бо й від мене отримуй.

Ювелір. А ну, хлопці, припиніть! Не зачіпайте хлопчика. На тобі яблуко, малий, неси в каюту цю сумку.

Ведучий. Корабель відправився в плавання. Уночі юнга випадково підслухав розмову матросів.

1-й матрос. Чуєш, братане, може, нам цього ювеліра того?..

2-й матрос. Та й я думаю. Батечка за борт... А дітей куди?

1-й матрос. Хіба можна розлучати дітей з батьком? (Регочуть.)

Юнга (сам до себе). Який жаж! Вони хочуть убити цього доброго чоловіка та ще й з дітьми. Треба негайно попередити його!

Юнга стукає в каюту ювеліра.

Юнга. Пане, пане! Відчиніть!

Ювелір. Що трапилося?

Юнга. Матроси дізналися, що Ви везете великий скарб і змовилися вбити вас і ваших дітей. Стережіться, пане!

Ювелір. Так, треба повідомити капітана!

Юнга. Боюся, він буде з ними заодно, якщо довідається. Розуму не прикладу, як вам допомогти...

Ювелір. Спасибі тобі, добрий хлопчику. Іди спати, щоб матроси тебе не помітили й не здогадалися. Біжи, біжи. (Сам собі.) Що ж робити? Господи, напоуми мене! (Плаче.)

Син ювеліра (прокидається). Ой, хтось плаче... Тату, що трапилося?

Ювелір. Нас хочуть убити.

Син. За що?

Ювелір. За коштовності. Ось за цю скриню, у якій вони лежать. Нас хочуть викинути в море, а скриню забрати. Так краще б вона пропала!

Син (здогадується, що потрібно зробити). Тату!.. (Вони пошепки радяться.) Здається, уже розвідніло, на палубі матроси забігали.

Ювелір. Поклич-но юнгу.

Юнга. Слухаю вас, пане?

Ювелір. Матроси, про яких ти говорив, зараз на палубі?

Юнга. Так, пане, але виходьте, не бійтеся, удень, при людях, вони вас не зачеплять.

Ювелір. Чудово! Діти, ходімо гуляти на палубу! (Бере скриньку. На палубі говорить голосно, повертаючись до себе увагу.) Дивіться, діти, які коштовні камені! Тут усе-все наше багатство!

Син (теж нарочито голосно). А в каюті нічого не залишилося?

Ювелір. Тут усе-все! Обережніше, діти, не штовхайтеся, а то я упушу скриньку! Ой, ой!

Упускає скриньку за борт. Матроси, які досі уважно спостерігали за всім, що відбувається, ойкають.

Діти ювеліра. Скринька, скринька!

Ювелір. Потонула наша скринька!

Син. Зате ми живі!

Ось така історія відбулася давним-давно, але може трапитися з кожним із нас. Вона вчить, що є речі цінніші, ніж золото й коштовні камені. Це розуміння може врятувати нам життя. Але що ж для християнина є такою цінністю?

Люди завжди мріяли розбагатіти. Уявіть, що ви знайшли скарб. Що стало б для вас найкоштовнішою знахідкою? (Відповіді дітей.) У Євангелії Господь Ісус Христос розповів про подібний випадок, коли чоловік знайшов на своєму полі скарб. (Прочитати Мт. 13:44.) Справжнім скарбом для нас є не щось тимчасове, не речі, які сьогодні є, а завтра можуть знецінитися або бути викрадені, а Царство Небесне!

Для пошуку скарбів звичайно потрібні карти. Такою картою є для нас Євангеліє. Той, хто буде уважно, день у день, читати Слово Боже, невдовзі зрозуміє його особливий «шифр» і навчиться знаходити знаки й вказівники на шляху до Царства Божого. А інструментами для «добування» скарбу стануть віра в Ісуса Христа, Спасителя, і любов до Нього.

Десята заповідь дещо відрізняється від інших. Чим саме? (Відповіді дітей.) Головна її відмінність у тому, що ця заповідь стосується не лише дій, але думок і бажань. Її можна назвати «містком» між Старим і Новим Завітами. Чому? Тому що в Євангелії Господь говорить про необхідність, насамперед, внутрішнього оновлення людини, показує, що наші вчинки й слова — усього лиш наслідок того, що в нас у серці (Лк. 6:45). Християни повинні остерігатися заздрості й за все дякувати Богові (Гал. 5:26, Еф. 5:20, Кол. 4:2, 1 Сол. 5:18), насамперед, звичайно, за

Його великий дарунок — віру (1 Тим. 1:12), за право називатися дітьми Божими й бути громадянами Його Вічного Царства. Християни — особливі люди, які не віддають перевагу нічому тимчасовому заради вічного, безцінного скарбу — вічного блаженного життя з Богом.

III. ВИСНОВКИ І ПІДСУМКИ

Вдячність і слухняність Богові, виконання Його заповідей, уміння зробити правильний вибір — дорожчі від золота. Тільки-но в серці ворухнеться заздрість, відразу погляньте на пелюстки квітки, де записані Божі подарунки для вас, і нехай кожний подарунок стане нагодою для щирої вдячності.

Пам'ятайте: у нас є все, що нам необхідно, а отже, немає причини комусь заздрити! Навпаки, ми станемо щасливішими й багатшими, якщо поділимося тим, що в нас є, з іншими: «Душа, яка благословляє, насичена буде» (Пр. 11:25). Людина, яка по-справжньому любить ближнього, не буде заздрити, тому що «любов... не заздрить» (1 Кор. 13:4).

І, нарешті, «ми можемо уникнути заздрості, якщо не будемо вважати великим і надзвичайним ні того, що люди називають багатством, ні скороминущою слави, ні тілесного здоров'я, але будемо прагнути до придбання благ вічних та істинних». Це слова святителя Василя Великого, які підказують спосіб позбутися почуття заздрості назавжди — прагнути до вічних благ, розуміти, у чому полягає для християнина справжня цінність. А головний скарб християнина, як ми дізналися, — віра в Ісуса Христа. Вона може замінити всі блага цього світу, а купити цей дарунок Божий людині неможливо ні за які гроші.

За допомогою схеми узагальнимо все те, про що ми дізналися на уроці.

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ.

Подумайте й дайте відповіді на запитання: чому Бог нам дав таку заповідь? У чому її відмінність від інших?

НЕ ЗАЗДРИ

Урок для середніх класів

Автор Людмила Рудюк, учитель християнської етики
НВК «Престиж», м. Рівне

Мета

Освітня: поглиблено вивчити десятую заповідь з Декалогу, показати учням наслідки заздрості в житті людей.

Розвиваюча: розвивати вміння самостійно мислити, робити висновки, відповідати на запитання.

Виховна: сприяти вихованню в учнів відповідальності перед Божим Законом.

Біблійна основа: Вих. 20:1–3, Бут. 4:3–8, історія про Йосипа.

Ключовий вірш: «Не жадай... всього, що ближнього твого» (Вих. 20:17).

Обладнання: аркуші паперу А4, кольорові олівці, роздатковий матеріал (малюнок до теми заздрість), плакат із «рецептами» від заздрості, конверт із запитаннями для інтерв'ю із заздрістю.

ХІД УРОКУ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний етап

Вітання.

Налагодження контакту з класом.

2. Мотивація навчальної діяльності

— Діти, чи доводилося вам коли-небудь чути вислів «душить жаба»?

— А що цей вислів може означати? (Відповіді дітей.) Так, цей вислів означає відчувати заздрість.

— Як ви думаєте, заздрість це позитивна риса характеру чи негативна? (Відповіді дітей.) А тепер спробуйте намалювати портрет заздрості.

Кожен учень, на прохання вчителя, завчасно приготував кольорові олівці й чисті аркуші паперу формату А4.

За бажанням окремі учні демонструють і коментують свої малюнки. Деякі з них учитель прикріплює на дошці.

— Ну що ж, портрет нашого ворога ми маємо, але щоб протистояти йому і, зрештою, перемогти, потрібно про нього все достеменно знати.

3. Представлення теми уроку й очікуваних навчальних результатів

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Отже, ми продовжуємо вивчати заповіді Божі, і десятая заповідь звучить саме так: «Не жадай... всього, що ближнього твого» або ж «Не заздри».

Слово «заздрість» і похідні від нього слова «заздрити», «заздрісний» уживаються в Біблії 92 рази.

Заздрити — означає мати сильне бажання отримати для себе те, що належить іншому. Якщо таке почуття виникає, то слід прагнути позбавитися від нього якомога швидше. Біблія описує нам жакливі наслідки заздрості.

Пригадаймо перших людей, що жили на землі.

Заздрість стала головною причиною гріхопадіння Адама та Єви, оскільки саме через заздрість до людини, як до вінця Божого творіння, диявол спокусив перших людей на гріх.

Заздрість нерозривно пов'язана з обманом. Вона огидна Богові. Щоразу, коли між людиною і Богом встановлюються істинні, добрі стосунки, диявол із заздрості докладає всіх зусиль, щоб перешкоджати цьому.

Перше вбивство на землі було вчинено через заздрість. І то не просто вбивство, а братовбивство.

«І сталося по деякій часі, і приніс Каїн Богові жертву від плоду землі. А Авель, — він також приніс від своїх перворідних з отари та від їхнього лою. І зглянувся Господь на Авеля й на жертву його, а на Каїна й на жертву його не зглянувся. І сильно розгнівався Каїн, і обличчя його похилилось. І сказав Господь Каїнові: «Чого ти розгнівався, і чого похилилось обличчя твоє? Отже, коли ти добре робиш, то підіймеш обличчя своє, а коли недобре, то в дверях гріх підстерігає. І до тебе його пожадання, а ти мусиш над ним панувати». І говорив Каїн до Авеля, брата свого. І сталося, як були вони в полі, повстав Каїн на Авеля, брата свого, — і вбив його» (Бут. 4:3–8).

— Діти, чому Бог прийняв жертву Авеля? (Відповіді дітей.) Бог прийняв жертву Авеля, бо вона була від щирого серця.

Також пригадаймо історію про Йосипа. Біблія нам розповідає про те, що Йосип мав правильні стосунки з Богом. Бог був із ним. Брати ж його заздріли йому. Через це продали Йосипа в рабство до Єгипту. Виявляється, що коли з кимось Бог, то багато людей теж цьому заздрять. Але згодом Бог повернув Йосипу добро.

— Хто пригадає, яким чином Він це зробив? (Відповіді дітей.)

Також через заздрість фарисеї розп'яли Ісуса. Первосвященники заздріли успіхам Ісуса у його духовній праці. Вони не мали сили вздоровляти недужих, годувати тисячі людей, воскрешати померлих тощо. Христос здобував любов людей. А старшина юдейська накопичувала ненависть та заздрість до Нього. І відбулася найбільша зрада на землі. Ісуса зрадив його ж учень за 30 срібняків.

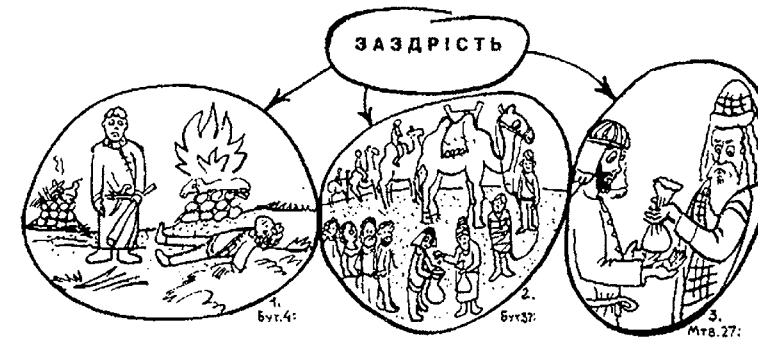
— Як звали цього учня, хто пам'ятає?

— Що сталося з ним потім? (Відповіді учнів.)

Ось ми з вами і проаналізували страшні наслідки заздрості.

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Учитель роздає кожному учневі поданий нижче малюнок, пропонує разом визначити властивості заздрості й записати їх під кожним малюнком.

Властивості заздрості:

1. Нескінченна (у заздрості немає дна, адже завжди знайдеться хтось красивіший, успішніший, багатший, та й просто щасливіший за якусь людину).

2. Знищує (виснажує, калічить і принижує того, хто заздрить, і того, кому заздрять).

3. Виснажує (людина витрачає багато енергії на негативні емоції).

4. Робить людину слабкою (така людина постійно скаржиться на несправедливість).

5. Позбавляє здатності радіти (заздрісники не вміють радіти ні своїм успіхам, ні чужим).

6. Тягне за собою багато інших гріхів (наклеп, обман, убивство, осуд ближнього).

— А тепер я пропоную вам послухати життєву історію про заздрість.

У лікарні в двомісній палаті лежали двоє стареньких безнадійно хворих. У них були однакові ліжка, однакові умови. Різниця була лише в тому, що один з них міг бачити єдине в палаті вікно, а інший — ні, зате біля нього була кнопка виклику медсестри. Минав час, змінювалися пори року... Той чоловік, що лежав біля вікна, розповідав сусідові про все, що за вікном: що на вулиці йде дощ, сипле сніг або світить сонце, що дерева то вкриті легким сяючим мереживом, то вбрані в зелені або в жовто-золоті шати, що по вулиці йдуть люди, їздять автомобілі, що там є Світ.

І ось одного разу чоловікові, який лежав біля вікна, вночі стало погано. Він попросив сусіда викликати медсестру, але той чомусь цього не зробив. І хворий невдовзі помер. Наступного дня в палату привезли іншого хворого, і старожил попросив, раз так уже склалося, покласти його біля вікна. Його прохання виконали — і він побачив нарешті... що вікно виходить на глуху сіру стіну і крім неї нічого більше не видно. Він якийсь час мовчав, а потім попросив свого нового сусіда: «Знаєш, якщо мені вночі стане погано, не викликай медсестру...»

Запитання до учнів:

— Чому, коли хворому стало погано, його сусід не викликав медсестру?

— Чи однаковими почуттями переповнювалися серця цих людей?

Отже, заздрість — це муки через те, що ближньому добре чи краще, ніж тобі, тому заздрісному ніколи не бракує смутку й пристрастей.

Давня легенда розповідає, що один чоловік зробив добру справу. Бог вирішив йому за це віддячити і пообіцяв дати все, що той попросить. Лише з однією умовою: сусід отримає вдвічі більше. Цілий тиждень той чоловік не спав, усе думав, що йому потрібно. А коли настав час виконання бажання, то промовив: «Боже, вийми мені око»...

Я думаю, що коментарі тут зайві.

Як іржа їсть залізо, так заздрість — душу, в якій оселилась. Як єхидна народжується, прогризаючи утробу матері, так, заздрість пожирає душу, яка страждає на цю хворобу.

Ось ми й ознайомилися з «симптомами» такої хвороби як заздрість. А тепер уявіть, що ви лікарі, і напишіть «рецепти» боротьби з цією недугою. (Учні можна об'єднати в групи).

Представник від групи зачитує вголос виписані «рецепти», а вчитель записує їх на заздалегідь приготованому й художньо оформленому ватмані (на ватмані може бути намальоване здорове серце людини).

Вивчення ключового вірша

Учитель записує в довільному порядку слова десятої заповіді, учні ж записують її в зошитах правильно. Правильність перевіряють за Біблією.

Що, того, жадай, належить, не, ближньому, твоєму.

«Не жадай того, що належить твоєму ближньому».

IV. ВИСНОВОК

Отже, заздрість — це тяжкий гріх, страшна хвороба людської душі, що потребує лікування. Вилікувати її може тільки Бог, коли ти прийдеш до Бога з розкаяним серцем і приймеш Ісуса Христа, Який помер і за цей гріх, викупивши кров'ю Своєю всі наші гріхи. Лише життя з Ісусом Христом, необхідними елементами якого є молитва й вивчення Божого Слова, може визволити від цього лиха.

Учитель зачитує уривок з вірша Любові Павлюченко.

Заздрість

Заздрість людська та, як іржа,
Як той павук, як міль, як сарана,
Гризе і точить все, і ріже без ножа,
І ненависть свою проллє сповна.
Як той черв'як, залізе тобі в душу
І точить, наче яблуко чи грушу.
Заздрість родилась ще спочатку літ,
Коли ще літ не мав цей білий світ.
Заздрість найкращого із янголів вкусила,
Залізла, поселилась і кубельце звила,
Відклала яйця, діток наплодила,
А з діток виросла уся нечиста сила.
У роті в неї, немов леза, зуби,
Язик — справжнісіньке зміїне жало.
О, скільки загубила вона душ і губить!
І все їй мало, мало, мало.

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Спробуйте поспілкуватися із заздрістю тет-а-тет або візьміть у неї інтерв'ю.

Кожен учень отримує конверт з питаннями для інтерв'ю:

1. Чому ти оселилася в моєму серці?
2. Які цілі ти переслідуєш?
3. Як ти думаєш, я тебе ціную?
4. Чого найбільше ти боїшся?

Поговоривши зі своїм ворогом, ви знатимете його слабкі місця. Відтак помоліться до Бога і попросіть допомоги, щоб силою Ісуса Христа протистояти заздрості у випадку її прояву.

ДВНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ

сценарій позакласного заходу

Автор Наталія Середюк, учитель християнської етики в загально-освітній школі с. Квітневе Дубенського р-ну Рівненської обл.

Кімната декорована речами селянського вжитку, свічками. Біля стіни — плетений кошик і фігурки, що зображають біблійних героїв. Старша сестричка лущить горіхи, братик читає казку «Дванадцять місяців». Звучить різдвяна мелодія № 1.

Автор. У домі пахне свіжим сіном і хвоею. У каміні палахкотить вогонь, здається, чути як капотить смола із соснового поліна (мелодія № 2). А за вікном хурделиця править: стукає вітром у двері, брязкотить гілкою у шибку, завиває в димарі свою сніжну пісню, жбурляє шматками криги в стіни. Так і хочеться їй прорватись у дім.

Музика поступово стихає.

Соломія (зазираючи у вікно). Ох і завірюха! Гуркотить, реве, сердиться, мабуть!

Мартин (відкладає книгу й підходить до вікна). Як гарно... а може, то зима проситься в дім, щоб зігрітись... (відчиняє кватирку)

Соломія (відштовхує брата й зачиняє вікно). Ти що?! Перегрівся біля вогню?! От батько прийде, я все розкажу! (музика затихає)

Мартин (не звертаючи уваги на сестру). Зовсім як у казці про дванадцять місяців...

Соломія (прибирає зі столу лушпиння від горіхів). І закортіло принцесі в таку пору підсніжників! От вередлива! А мачуха?! Вигнати маленьку дівчинку з дому в заметіль!

Мартин. Мені б теж хотілося перевірити, а раптом під товщею снігу й справді підсніжники заховалися...

Соломія. Ти що не читав казки до кінця? Не знаєш, що трапилося із заздрісною мачухою та розпещеною принцесою? А бідолашна дівчинка, яка відправилася до лісу за квітами? Вона ж ледве не загинула! У тебе надто розвинена уява. Мабуть, дочитався! Лягай мерщій у ліжко, а то батьки скоро прийдуть, лятимуть мене, що ти досі не спиш. (Бере брата за руку й тягне в ліжко, той неохоче, позираючи у вікно, йде спати.)

Мартин. А все-таки цікаво, що там під снігом? (Одягається і виходить з хати.)

На сцені застелена біла тканина, що зображає сніг.

Під тканиною заховані квіти.

Звучить мелодія № 3.

Автор. Холодний вітер колов обличчя, проте невдоволи замечти ушухла. Сніжинки спокійно лягали на землю й іскрилися під зорями. Мартин, заворожений красою зимового кришталю, ішов далі й далі в ліс. Хлопчик пробрався крізь хаші. Здається, він ішов на звук якоїсь дивної мелодії, наче на дзвін льодових бурульок. Йому здавалося, що там удаліні срібно-сніжно сяє щось схоже на дорогоцінне каміння. Мартин розгорнув лапате віття ялини, аж раптом...

Зима. Я чекала на тебе.

Мартин. Ти хто?

Зима. Я — володарка морозу та снігових запасів. Коли троє моїх синів приходять до тебе в гості — ріки скуті кригою, дерева прибрані срібним жупаном інею, а земля відпочиває під сніжною ковдрою.

Мартин. Зима!

Зима. У гарному настрої я дозволяю моїм дочкам-сніжинкам обережно спускатися на землю в тихому кружлянні. Тоді ти спостерігаєш з вікна тишу зимового вечора. А коли я сердита, то посилаю моїх синів завивати вітрами, намітати кучугури й замальовувати шибки кришталевими фарбами. Чого тобі в темному лісі?

Мартин. Під-сніж-ни-ків... (музика затихає)

Зима. Ха-ха! Ти не перший. До тебе вже побували гості. І коли ви нарешті зрозумієте? Це не в моїй владі. Хоча, я можу тобі допомогти, поступитися палицею володіння сестрі моїй — Весні. Але за однієї умови. Ти повинен відгадати мою загадку.

Що у світі найдорожче,
Плине швидше гірської річки,
Утікає від нас, як тінь,
І попри все це не цінується людьми?

Мартин. Гаразд! Я відгадаю, але потім... Де підсніжники?

Звучить мелодія № 4, яка плавно переходить у мелодію № 5.

Автор. Сніговий покрив танув від дотику сонця. (Виходить Весна й згортає білу тканину.) Перші трави потягнулися до чистого весняного неба. Вітерець зашумів у молодому листі дерев. Природа заграла злагодженим оркестром. Ця мелодія бриніла в серці разом з балакучим струмком, невгамовними горобцями, клетотливими лелеками.

Мартин милується квітами. Стрибає, плеще в долоні.
Радіє. Не помічає Весни.
Швидко збирає квіти в кошик.

Весна. Я — Весна. Несу в собі надію, радість та життя. Дитинство — це весна людського життя. Навесні треба засівати ниву серця добрими зернами-звичками, аби вони вирости в добрі справи. Треба радіти сонцю, небу, життю. Хай не зіпсує усмішки слово нарікання чи незадоволення. Радій і будь вдячним тим, хто дав тобі життя — Богові, батькам...

Мартин. Так, так! Я радію! А все інше я ще встигну!

Весна (дістає Біблію, розгортає та зачитує). «Тішся, юначе, своїм молодечтвом, а серце твоє нехай буде веселе за днів молодощів твоїх! І ходи ти дорогами серця свого й видінням очей своїх, але знай, що за все це впровадить тебе Бог до суду!» (Екл. 11:9).

Звучить мелодія № 6, яка плавно переходить у мелодію № 7.

Автор (радісно, грайливо). Літо... Прекрасна пора! Розмаїття барв і звуків! Вітер жартує в колосі: ось він причаївся, а ось визирнув і мчить на перегони з сірим жайвороном у небесній блакиті, то знову шмигнув у жито, а жайвір застиг у височині й виточує там, наче срібними молоточками, свій передзвін.

Мартин скидає теплий одяг, ніжиться на сонці.
Також не помічає нікого.

Мартин. Ох і спека! Здається, підсніжники в'януть.

Звучить мелодія № 8.

Літо. Юність — літо життя. Треба обробляти свою сердечну ниву: виполювати бур'яни поганих думок і бажань. Не витрачати сили на злі вчинки й марні справи. Поряд стільки людей, які чекають на твоє тепле, ласкаве слово, твоє співчуття і допомогу. Відкрий своє серце й у ньому у відповідь розквітне троянда любові, ромашка ніжності, незабудка надії. Цей аромат відчує небо і всі, хто поряд. Звіряй себе із дзеркалом душі — Господнім Словом, адже скоро потрібно принести плоди... (Читає з Біблії.) «Судитиме Бог справедливого й несправедливого, бо для кожної справи і на всяке діло є час» (Екл. 3:17).

Звучить мелодія № 9, що плавно переходить у мелодію № 10.

У Мартина з'являється сіра борода, у руках палиця.

Мартин. Звідки цей сизий туман? Довкола лише сірі фарби і сум... Я щось забув... Загадка! У мене немає сили, щоб думати. Що трапилося?

Осінь. Гм! Чому кажуть, що це так сумно? (підставляє долоню) Небо плаче... Здається, помирає природа... (дістає з кошика жовте листя) Шурхотить свою останню серенаду пожовклий лист, відголоском літа долинає прощальна пісня журавлів, у саду падають доспілі яблука. Осінь... Зрілість років. Як на мене, даремно прожите життя знаходить тут спокій і мир (викладає на терези овочі та фрукти). У серці плоди радості, любові, миру, довготерпіння, милосердя, віри. Нічого не втрачено, не розгублено. Проте, небо плаче... Плаче за тим, хто прожив лише для себе, а для інших лишив біль (кладає на іншу тарілку терезів камінці), непорозуміння, небажання любити й прощати. За тими, хто не вмів творити прекрасного, світлого. Хто лінувався посіяти радість, виростити мир, принести жертвовну любов, як плід своєму Творцю. Найдорогоцінніше втрачено... Час! Небо затягнули хмари... Воно не прийме пусте серце.

Мартин. Але я встигну, я... Не маю сили, щось щемить у серці... (хапається за серце, падає на землю)

Осінь (читає з Біблії). «Я сказав був у серці своєму: бо для кожної справи і на всяке діло є час» (Екл. 3:17).

Звучить мелодія № 11. З'являється Зима. Розсипає сніг, покриває ним Мартина. Інші пори року майорять білою тканиною над Мартином і накривають нею його. Світло на сцені ритмічно вимикається і вмикається.

Зима. Ти не розгадав моєї загадки. Ти не зумів оцінити час. Ти змарнував життя на неважливі речі! Ти не шукав Бога, не приніс добра ближнім! А тепер ти не маєш найдорогоціннішого — ЧАСУ!!! (Обривається музика. Гасне світло.)

Звучить мелодія № 12. Запалюють свічку.

Соломія. Ой, знову відчинилося вікно!

Автор. «Для всього свій час, і година своя кожній справі під небом: час родитись і час померати, час садити і час виривати посаджене, час вбивати і час лікувати, час руйнувати і час будувати, час плакати й час сміятися, час ридати і час танцювати, час розкидати каміння і час каміння громадити, час обіймати і час ухилятися обіймів, час шукати і час розгубити, час збирати і час розкидати, час дерти і час зашивати, час мовчати і час говорити, час кохати і час ненавидіти, час війні і час миру! Усе Він прегарним зробив свого часу, і вічність поклав їм у серце, хоч не розуміє людина тих діл, що Бог учинив, від початку та аж до кінця... (Екл. 3:1–8, 11).

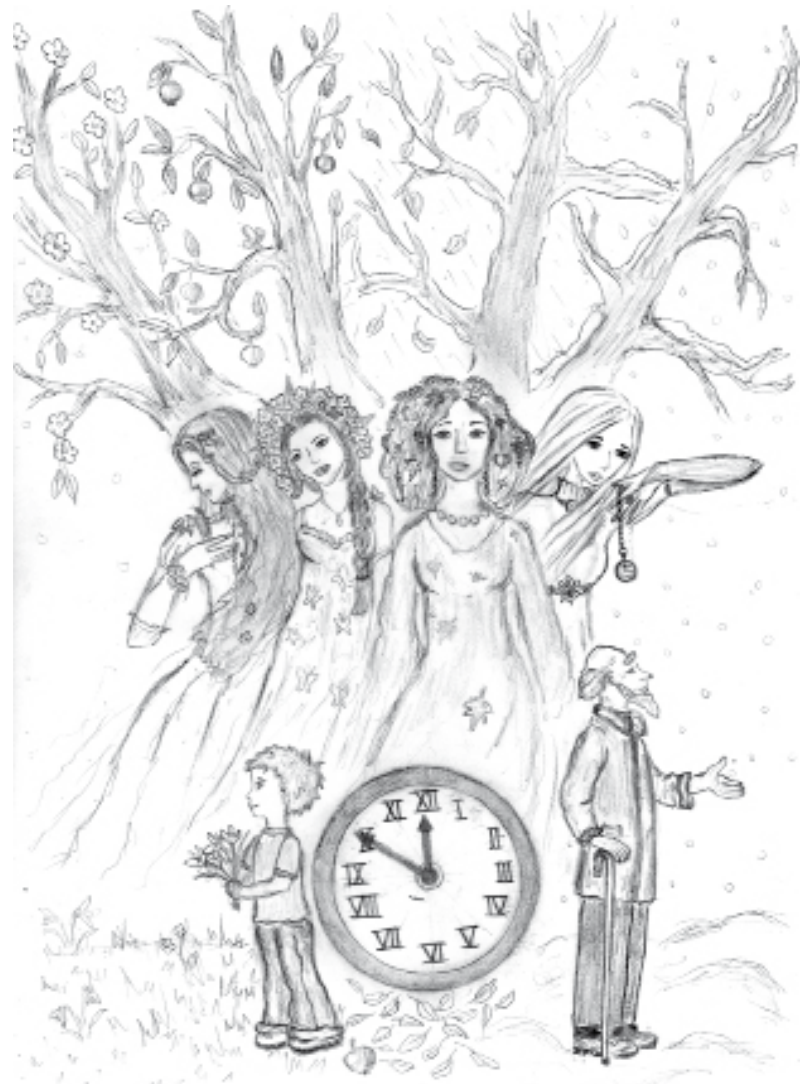
Мартин (зривається зі сну). Час! Час! Час робити добро! (Підбігає до сестри, бере її за руку.) Це так важливо! Соломіє, пробач чим образив тебе!

Соломія. Чого ти? Спи, зараз не час...

Мартин. Саме час! Потім може бути пізно... ЧАС! (Чути бомкання годинника.)

ДИСК ІЗ АУДІОЗАПИСАМИ МЕЛОДІЙ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У СЦЕНАРІЇ, МОЖНА ПРИДБАТИ, ЗВЕРНУВШИСЬ ДО РЕДАКЦІЇ.

Малюнок Юлії Русової

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

Безкорисливість

Микита сидів на краєчку ліжка, натягуючи на себе чоботи. Нарешті права нога стала на місце. «Скільки ж разів ще мені вдасться їх узяти?» — з сумом пробурмотів Микита. Чоботи вже боляче тиснули, але все ще залишалися його улюбленими. Це був подарунок дядька Бориса, і ні в кого з Микитиних приятелів подібних не було. Ковбойські чоботи зі справжнісної шкіри з Техасу, з витисненими вручну зображеннями конячих голів на халявках! Дядько купив їх у Америці, коли їздив туди у відрядження.

Якось Микита зауважив уголок, що ковбойські чоботи стали йому малі, і зразу ж його двоюрідний брат Іван просив віддати їх йому. Та Микиті не хотілося, щоб у брата чи в когось іншого були такі ж чоботи. «Коли я вже не зможу взути чоботи, то сховаю їх, — вирішив хлопець, — хай вони нікому не дістануться!» Так він і зробив: запакував ковбойські чоботи в коробку й закопав її у лісі.

Питання для роздумів та обговорення

1. Чому Микиті так подобалися його ковбойські чоботи?
2. Чому йому було приємно, що ні в кого більше таких нема?
3. Що ще міг би зробити з чобітьми Микита, замість того, щоб закопати в лісі або віддати Івану?
4. Чому хлопець закопав чоботи, позбавивши когось радості поносити їх?

Відповідь із позиції християнської етики: будьте безкорисливі

Ісус Христос жив як проста Людина, користуючись лише необхіднішим. До такого життя привчав Він і Своїх учнів, бо якби вони володіли багатими маєтками, рабами, великими отарами, пишним одягом і прикрасами, це заважало б їм виконувати те служіння, заради якого Ісус покликав їх (Мк. 6:7–9).

Хоч і нема нічого поганого в тому, щоб мати красиві речі, проте погано — надавати їм такого значення, щоб не вміти обходитися без них і навіть не подумати поділитися з іншими. Якось багатий юнак підійшов до Ісуса і запитав у Нього, що йому робити, щоб успадкувати життя вічне (Мк. 10:17). Почувши відповідь, юнак дуже засмутився (Мк. 10:18–23), адже Учитель сказав, щоб усе своє багатство він роздав бідним. Ісус не закликав усіх роздавати своє майно, але Він не залишив сумнівів у тому, що багатим важче жити так, як хоче цього Бог. Тому що, чим більшим майном ми володіємо, тим більше залежать від нього наші думки й поведінка.

Егоїзм властивий людині від природи. Тому так важливо привчати маленьких дітей ділитися з ровесниками іграшками, поступатися їм. Подивіться, як егоїзм дає про себе знати в дорослих. Як багато хто намагається зайняти краще місце в приміській електричці, а на ринку вимагає у продавця найбільші овочі, хоч за ним чекають свої черги інші покупці, яким дістануться потім гірші, дрібніші.

А хіба не радіють люди, усвідомлюючи, що в них є щось таке, чого немає в когось? Дехто все життя тільки й прагне добути все найкраще для себе. А Бог повеліває у Своїх заповідях, звернених до людства, більше всього любити Бога і піклуватися про ближнього свого так, як ми піклуємося про себе (Мк. 12:28–31).

1. Наведіть кілька прикладів егоїстичної поведінки, з якими ви стикалися.
2. Кого з відомих вам людей ви вважаєте найбільш безкорисливим? Чи хотіли б ви бути схожими на цю людину? Поясніть свою відповідь.

Мудрість

Раї завжди хотілося користуватися популярністю. А оскільки особливою популярністю користувались у школі Інна і Марта, Рая постаралася подружитися з ними. Нові подружки інколи робили такі речі, які в неї зовсім не викликали захоплення, але щоб залишатись у їхньому товаристві, вона змирялася з усім.

Одного дня всі три подруги разом поверталися зі школи. Марта раптом витягла з кишені пачку цигарок. Інна зразу ж жадібно схопила цигарку. Раїса згадала, як часто говорили її батьки про шкідливість куріння, особливо з того часу, як помер від раку легенів її дядько. Разом з тим дівчина, звичайно, знала що й інші школярки курять, щоб здаватися дорослішими та соліднішими.

Марта подає цигарку Раї. «Від кількох затяжок нічого не буде, — говорить вона, — я з восьмого класу курю. Ну й що. Всі ж навколо курять».

Питання для роздумів та обговорення

1. Як ви думаєте, Рая почувається щасливою в компанії дівчат, які користуються популярністю?
2. А ви намагалися пристати до такої компанії? На що ви готові були піти, щоб бути до неї прийнятим?
3. Якщо Раїса залишиться в такому товаристві, що з нею буде далі? Як ви думаєте?

Відповідь із позиції християнської етики: поведіться мудро

Мудрість — це не те саме, що розум. Навіть розумні люди іноді роблять нерозумні вчинки. Мудрість — це вміння приймати правильні рішення стосовно своїх дій, своєї поведінки в певній ситуації. Мудрість зазвичай набувається з досвідом. Християни переконані, що джерелом справжньої мудрості є Бог. А Біблія говорить, що коли людині не вистачає мудрості, вона повинна просити Бога допомогти їй повестися мудро.

Живучи на землі, Ісус іноді говорив такі речі, які для людей звучали як нерозумні. Наприклад, Він сказав: «Лю-

біть ворогів ваших, благословляйте тих, хто проклинає вас, творіть добро тим, хто ненавидить вас» (Мт. 5:44).

«Це вже занадто!» — мабуть, думали юдеї, Його слухачі. Адже Палестина, їхня земля, стала римською провінцією, і за законом імперії римлянин міг, скажімо, примусити будь-кого з них нести на собі його речі. Чи не безумство чекати від юдеїв любові до своїх чужоземних поневолювачів?! Але Ісус проповідував любов до ворогів у світлі найвищої, Божої, мудрості. Він проповідував її для тих, хто хотів бути в Божому Царстві.

Коли треба було робити вибір, Христос робив це мудро. Так, підшукуючи людей, які мали стати Його учнями, користуватися Його особливою довірою, Він молився, просячи у Небесного Батька допомоги для мудрого вибору.

Мудрість Ісуса Христа проявлялась і в поведінці з тими, хто всіляко Йому противився. Якось релігійні вожді спитали Його, чи правильно — платити податки римському кесарю (імператору). Дехто з юдеїв намагався уникнути цього, бо для них це означало визнати за чужинцями право панувати над ними. Ісус дав мудру відповідь, яка вразила всіх (див. Мк. 12:13–17).

Багато людей приходило до Ісуса, щоб почути мудрі відповіді на свої запитання. Проте не всі вони любили Ісуса. Були тут і Його вороги. Але мудра та людина, яка знає, що з того, що вона говорить і робить, послужить їй на користь, а що, врешті, зашкодить.

1. Чому любити своїх ворогів — це «правильний вибір»? Яким чином людина набуває мудрості?
2. Чи стоїте ви тепер перед необхідністю прийняти те чи інше рішення? Як вам вибрати мудре рішення?

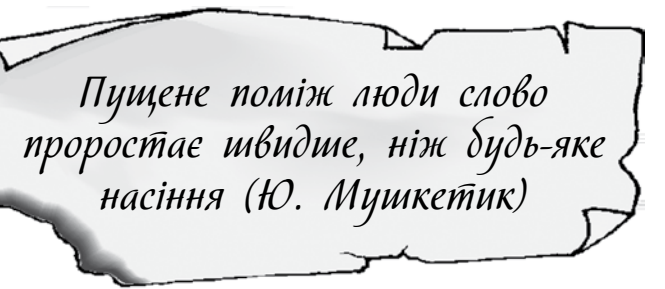
Поклоніння Богові

Юрко впевнений, що тільки він заслуговує, щоб його хвалили, а інші не варті нічого, крім зневаги. Він себе вважає «пупом землі» і робить усе для того, щоб люди про це не забували.

Коли Юра добре склав іспит, то хвалився про це кожному зустрічному; коли ж хтось інший склав екзамен краще за нього, то Юра всім говорив, що той, інший, користувався шпаргалками. Хлопець переконаний, що він у курсі всіх справ, що відбуваються у світі: спорту, моди, найсучаснішої музики, найкращих телесеріалів... і висміює кожного, чия думка відрізняється від його. Більшості учнів школи, як здається Юрку, до нього далеко, і він навіть не припиняється до спілкування з ними. Кількох школярів, чиї батьки займають помітне місце в суспільстві, Юра ще міг би вважати рівними собі. Але авторитетніших від себе людей Юрко ще не зустрічав.

Питання для роздумів та обговорення

1. Чи зустрічали ви людину, схожу на Юру? Як ви себе почували в її товаристві?
2. Що було б, якби у школі, де вчиться Юрій, з'явилася ще одна така ж «самозакохана персона»?
3. Психологи стверджують, що впевненість у собі необхідна. Чи існує різниця між упевненістю в собі й самохвалством Юрія?

Відповідь із позиції християнської етики: поклоніння гідний лише Бог

Юра живе у вигаданому світі. Він приписує собі досконалість, якої людина досягти не може. В одного — талант музиканта, в іншого — спортивний талант. Хтось дуже начитаний, у когось золоті руки. Одні люди мають дуже привабливу зовнішність, інші — відкриті, приємні обличчя. Є багаті, є бідні люди. Проте всі ці відмінності не роблять одну людину ціннішою за іншу. Кожен із нас цінний тим, що він — людина. Але Юрій так не думає, це очевидно. Він переконаний, що згадані відмінності визначають місце людини на шкалі цінностей. Він не хоче зрозуміти, що одна людина не може бути ціннішою, ніж інша. У ньому живе потреба комусь поклонятися. Та він не знаходить нікого гідного поклоніння, крім себе, хоча в глибині душі відчуває, що й він негідний поклоніння. Це робить хлопця ще більш нещасним.

Християнське вчення також виходить з того, що люди потребують поклоніння комусь. Людям властива потреба думати: «Так, ця людина вища за інших, про це я говоритиму всюди». Насправді ж, нема жодної людини, гідної поклоніння. У всіх є недоліки, усі властиво помиляться і робити щось неправильно, усі «всього лише люди». Поклоніння гідний лише Бог. І коли людина поклоняється Богу, а не собі подібним, то бачить себе в реальному світі — в тому, в якому бачить її Бог. І тоді знання людини про Бога, Який створив її і все навколо, стають правдивими.

Ісус Христос був реальною Людиною, але водночас Він був Богом у всій Його повноті. Одного разу Він узав трьох Своїх учнів на вершину гори, і там на їхніх очах відбулося те, що потім назвуть «Преображенням Господнім». Ісус Христос раптом перемінився, учні побачили Його в сяючому, сліпучому світлі. Поряд з ним були Ілля і Мойсей — два великі мужі Божі, що жили за сотні літ до приходу Христа на землю. А тоді з неба заговорив Бог-Отець, назвавши Ісуса Своїм Сином (див. Мк. 9:2–10). І учні поклонилися Христу, бо зрозуміли, що Він є Бог. Це було нормальною реакцією на те, що вони побачили. На відміну від Юрія, вони знайшли Того, Хто був настільки вищим від них, що справді заслуговував поклоніння. Цей випадок дозволив трьом учням Христа побачити себе й Бога в новому світлі.

1. Чи згодні ви з тим, що кожна людина потребує поклоніння комусь чи чомусь? Чому?
2. Що може статися з людиною, яка продовжує поклонятися тому, що не є гідним поклоніння?

© 1993 by David C. Cook Foundation
Cook Communications Ministries,
4050 Lee Vance View, Colorado Springs,
Colorado 80918 U.S.A.

Зловісна ПУХЛИНА

Читаючи сторінки Святого Письма, не раз стикаєшся із застереженням Бога щодо заздрості. Звісно, ти знаєш її силу і її підступ, проте це один із гріхів, на який сучасні люди не надто зважають. Нас більше турбують видимі прояви гріховної сутності людини: наркотики і наслідки їх вживання, проституція і поміскуїтет¹ молоді, алкоголізм матерів і доля полишених ними немовлят, свідоме й зване поклоніння грошам та владі тощо. Ми бачимо результат такого життя, те, у що перетворюються люди, і це нас не просто лякає, а змушує похолодіти всередині й зупинитись серце.

Проте в житті людини є низка речей, які не помітні на перший погляд, проте мають не менш руйнівну силу: байдужість і егоїзм, брудні слова і клятвовідступництво, брехня і використання інших для досягнення своєї мети, плітки і атеїзм. Зазвичай вони не проявляються на поверхню наших масок, але, затаївшись глибоко в серці, вражають і нас, і тих ближніх, кого Бог поставив поряд із нами.

Хвороба

Одним із таких гріхів є заздрість. Це бажання, щоб тобі належало те, що є у іншого. Заздрість, немов хвороба, поволі вражає людину, а потім розповсюджується на весь організм. Ось як описує цей процес апостол

¹ Проміскуїтет (від лат. *prōmiscuus* «змішаний», «спільний») — непорядковане, нічим і ніким не обмежене статеve життя з різними партнерами. Цей термін застосовується для опису статевиx відносин у первісному людському суспільстві до створення інституту сім'ї і для опису непорядкованого статевого життя індивіда.

Яків: «Бажаєте ви — та й не маєте, убиваєте й заздрите — та досягнути не можете, сваритеся та воюєте — та не маєте, бо не прохаєте, прохаєте — та не одержуєте, бо прохаєте на зло, щоб ужити на розкоші свої... Пожадливість потому, зачавши, народжує гріх, а зроблений гріх народжує смерть» (Як. 4:2–3; 1:15).

Заздрити можна всьому: успіхові та зовнішності, таланту й непомітності, грошам і вмінню жити сьогоднішнім днем. Заздрість може перетворити будь-який об'єкт у нав'язливу ідею. Вона, як ракова пухлина, усе обертає для своєї користі й росте непомітно, поволі, поки не заповнить собою все.

*Здідним заздрять, талановитим шкодять,
геніальним — мстять*
(Паганіні)

Іноді кажуть, що є «біла заздрість», яка не доводить до гріха. Але хіба можна назвати рак «білим»? Є так звані доброякісні пухлини, але ж пухлини, і їх видаляють, бо організм не може при їх наявності повноцінно функціонувати. Так само із заздрістю: вона не може бути доброю чи білою. Вона є така, як є, — егоїстична, непомітна, проте готова на все заради об'єкта свого бажання.

Христос

І до цього виду хвороби піддатливі всі люди. Немає такої людини на землі, яка б могла самотійно протистояти заздрості. Адже завжди зна-

йдеться в когось іншого те, чого в мене немає. І вже не важливо, чому Бог мені не дав цього, — головне, що я не маю!

Чим більше людині дано, тим більше вона починає помічати, що ще чогось їй не вистачає. І, здавалось би, у тих, хто наділений від Бога непересічними здібностями, має бути найменше спокуси в царині заздрості, а зась! Саме ці люди часто стають прикладом того, як цей гріх може призвести не лише до спотвореного життя, а навіть до смерті.

Найяскравішим прикладом цього є життя нашого Господа і Спасителя Ісуса Христа. Адже Понтій Пилат, римський префект, чітко знав, що єврей-

ська верхівка видала Христа і бажає Його смерті тільки через заздрості (Мк. 15:10). Заздрості до ще більшої поваги від людей, до глибокого знання Слова Божого й до того, що влада, яку так плекав синедріон, може бути втрачена через одного босоногого Проповідника. І саме ця заздрість змусила поважних людей, що представляли цвіт і гордість нації, які своєю мудрістю підтвердили право бути обраними в керівний орган Ізраїлю, вигадувати неправду, лжеприсягати й вимагати смерті невинної людини.

Біблійна історія просто підтверджує тезу, що для заздрості не можуть бути перепонами ні повага інших, ні статки, ні положення у суспільстві, ні досягнення і рівень знань, які ти здобув. Вона вражає всіх і однаково полонить і багатих, і бідних.

Моцарт і Сальєрі

У світі мистецтва випадки заздрості не просто непоодинокі, а трапляються постійно. Про одні ми чули, про інші — ні. Напевне, найвідомішим із них є легенда про стосунки Моцарта і Сальєрі. Про це зняті фільми, написані художні твори. Навіть Пушкін зобразив цю трагедію в одному зі своїх творів. Але чим вражає всіх ця історія? Не вдаючись у деталі, можна сказати наступне: своєю напругою та розв'язкою.

Антоніо Сальєрі (1750–1825) досяг успіху як композитор завдяки важкій і наполегливій праці. Для того щоб виходець із сім'ї купця міг «пробитися» у житті, йому довелося старанно працювати. А маючи за вчителів таких композиторів як Гассман і Глюк, Сальєрі навчився чітко розуміти, як потрібно й що важливо писати й виконувати в певний час і в певних умовах. Саме ця здатність із працелюбністю привели до того, що наприкінці життя він став придворним композитором та капельмейстером імператорського оркестру.

А Вольфганг Амадей Моцарт (1756–1791) — просто молодий геній. Син музиканта, він злетів на вершину

*Усі тирани Сицилії не придумали гіршої
муки, ніж заздрість*
(Горацій)

імперії, навіть не усвідомлюючи і не цінуючи того дарунку, яким наділив його Господь. Зіграти із заплуценими очима — просто, записати складний твір з пам'яті — завигащати. Вигадати оперу за короткий термін — немає проблем, писати твори з першого разу начисто — а як іще можна їх писати? Не переписувати ж!..

Саме оця безтурботність і легкість, з якою молодий Моцарт вирішував проблеми, і була, як кажуть, об'єктом заздрості Сальєрі. Те, до чого один ішов усе життя, відмовляючи собі в усьому, для іншого далось не просто легко, а без жодних зусиль. Разом з тим, усі ці досягнення не були чимось важливим для Моцарта. Він легко творив, легко жив, легко витрачав кошти, так само, як і легко їх здобував.

Ніхто достеменно не знає правди про смерть великого композитора, і чи насправді його отруїв заздрісник. Доказів ні в кого не було і немає. Проте саме те, що Сальєрі недовголюбив Моцарта й чинив перешкоди, щоб твори Амадея набували популярності, послугувало підґрунтям для

породження легенди про смерть від отрути. А може, геніальний композитор не витримав того тиску, якого зазнавав уже перед самою смертю?..

У житті Сальєрі ж не відбулося великих змін, він залишився придворним композитором. Зовні нічого не змінилось, проте життя того, хто заздрив, перетворилось на суцільний біль, адже він вважав, що хтось інший привласнив усі його заслуги.

«Електрична» заздрість

Іноді заздрість розповсюджується на ті сфери життя, які не мають для нас важливого значення, а іноді навіть на речі, які взагалі до нас не мають відношення. Щось подібне відбулось у стосунках між двома відомими винахідниками — Томасом Едісоном і Ніколою Теслою.

Томас Едісон (1847–1931) був винахідником, який одним із перших зрозумів цінність винаходів (у грошових еквівалентах). Більшість із його майже 3000 винаходів були практичними й такими, що могли приносити прибутки. Саме він розробив і запатентував відому лампу розжарювання, яка тепер світить у кожному помешканні. Завдяки такому підходу, Томас Едісон побудував цілу «імперію», на яку працювало багато невідомих, проте талановитих винахідників.

Одним із них був сербський хорват Нікола Тесла (1856–1943). На відміну від Едісона, який досліджував постійний струм, Тесла вивчав змінний. І досяг неабияких успіхів. Його називали людиною майбутнього, справжнім генієм і пророкували велику славу як першовідкривачеві нових горизонтів для людства. Та раптом на голову Тесли посипались проблеми: Едісон вигнав його зі своїх лабораторій та ще й притягнув до суду за плагіат. І хоча всі 11 позовів судом були відхилені, життя хорватського винахідника перетворилося на суцільний жах.

Моцарт і Сальєрі

*Побачивши, скільки людей тебе випередили,
подумай про те, скільки їх відстало*
(Сенека)

Едісон, який просував свої дослідження у царині постійного струму, дійшов до невтішного висновку: цей струм можна використовувати лише на коротких відстанях (до двох кілометрів). І при таких умовах електростанція мала бути розташована десь поблизу. Більше того, напруги таких електростанцій було недостатньо для промислових винаходів. Із змінним струмом таких проблем не було.

І коли Едісон побачив, що в Тесли справи йдуть усе краще й краще, він злякався, що його дітище, імперія прибутку, буде зруйноване. Саме це змусило його витратитись на судові тяганини й інші неприємні речі.

Можна було б сказати, що це не була заздрість у прямому сенсі цього слова, якби не наступний крок винахідника. Він найняв газетарів, які мали друкувати статті про шкідливість змінного струму, а сам писав буклети та прокламації проти Тесли. Обидва вчені прожили довге життя — проте до самої смерті Едісон не змирився з існуванням Тесли й робив усе можливе, щоб його винаходи й наукові праці не були оцінені сучасниками. Лише після смерті Тесли, у вік космічних польотів і неймовірних швидкостей, світ почав відкривати для себе талант хорватського винахідника, який усе життя хотів лишень допомогти людям і полежити їхнє життя.

Заздрість на віки

Але є випадки, коли заздрість однієї людини розповсюджується на цілі віки і впливає на цілі покоління, формуючи їхнє ставлення до тих чи інших історичних подій і життів. Таким прикладом є історія Джорджо Вазарі (1511–1574) — італійського художника, архітектора і теоретика мистецтва.

Навчаючись у різних видатних художників свого часу, серед яких були і Мікеланджело та Бандінеллі, Вазарі набув майстерності, яку оцінили в багатьох містах Італії. Користу-

ючись прихильністю родини Медичі, митець мав велику популярність і багато замовлень, він займався викладацькою діяльністю та виданням книжок. Вазарі був насправді різнобічно обдарованою людиною. Проте його роботи не вирізняються ні вишуканістю, ані чимось надзвичайним. І в свій час він просто був одним із багатьох художників, якими так прославилась середньовічна Італія.

Найбільшого успіху й слави йому принесла книга «Життєписи найславніших живописців, скульпторів та архітекторів», видана в Римі 1550 р. У книзі були подані біографії й оцінка творчості італійських художників, попередників і сучасників автора. Над цим твором Вазарі працював ретельно, залучаючи своїх друзів для літературної і художньої правки.

На довгий період ця книга стала джерелом відомостей про художнє життя Італії того часу. Більше того, вона вважалася незаперечним авторитетом у царині історії мистецтва. Тарас Шевченко був знайомий із цією книгою. Він мав доступ як до французького перекладу, так і до італійського оригіналу, що зберігався в Петербурзькій академії мистецтв. У своїй повісті «Художник» він згадує книгу, як правдивий документ своєї епохи. А у своєму «Щоденнику» за 23 липня 1857 р. він зазначив, що твір Вазарі переживе недолугі твори сучасників.

Але немає нічого таємного, що не розкрилося б. Це закон, який встановив Сам Господь, а ми, люди, лише відкриваємо його дію. У XX столітті люди отримали доступи до архівів та історичних документів того часу. Саме це дало можливість поглянути на твір Вазарі під іншим кутом і виявити, що автор писав життєписи своїх сучасників у контексті їхнього ставлення до власної особи чи своєї творчості. Таким чином ті, хто хвалили твори Вазарі, були удостоєні схвальної біографії і підне-

сення, а ті, хто наважувався критикувати автора, були змальовані як недалекі й не надто талановиті митці.

Іноді, не маючи можливості знати всі обставини, автор включав у свої оповіді плітки, що побутували на той час серед людей. Так, він описав у книзі історію про те, ніби художник Андреа дель Кастаньо убив свого вчителя. Історію сприйняли за цілком очевидний факт. Це призвело до того, що Кастаньо не міг працювати як художник, його фрески були зафарбовані, а ім'я його було викреслено з пам'яті народу на довгі часи. Тільки в недалекому минулому були переглянуті документи й з'ясовано страшна помилка. Задля збереження творів художника (яких не так уже й багато залишилось) у Флоренції відкрили музей Кастаньо.

Таким чином заздрість однієї людини розтяглася на довгі роки й формувала уявлення кількох поколінь людей.

Бог

Але над усім, що відбувається на землі, стоїть Бог. І Він, давши заповідь, що наказує нам перевіряти себе і не допускати в своє серце заздрості, стоїть на сторожі Своїх заповідей. Кожен дасть відповідь за те, чим наповнене його серце. І запорукою чистоти серця не можуть стати ні досягнення, ні знання, ні знайомства, ні статки, ні таланти, які Бог дарує кожному. Запорукою нашої чистоти може бути лише Сам Господь, Який здатний очистити наші серця і зберегти їх від скверни заздрості. Адже те, що є скарбом для людини, буде володіти її серцем. Те ж, що володіє людиною, буде формувати все її життя.

А якщо життя пронизане заздрістю, то ти не зможеш побачити й оцінити жодного із тих дарунків, які Бог приготував тобі...

Олег Блощук

Олег Блощук — пастор церкви «Скеля», м. Рівне. Закінчив Рівненський інститут культури (диригент хору, викладач), Українську біблійну семінарію (магістр теології). Координатор відділу молодіжного служіння МГО «Надія — людям». Одружений, батько двох дітей.

Побажання нашим бажанням

Бажати для людини так само природно, як пити воду чи їсти хліб. Бажання — це складова серця, яка очевидна через прояви зовнішньої поведінки людини. Бажання безперервно б'ють джерелом. Вони немов водоспад, бурхливий потік якого годі зупинити.

Обмануті змієм, перші люди побажали і з'їли заборонений Творцем плід. З того дня бажання зраджують нас. Вони спрямовані на поклоніння власному тілу та очам. Безбожне людське єство не має стриму, воно постійно каже: «Давай, давай...» Бажання можуть засліпити людський розум і керувати ним, тлумачачи реальність на свою користь.

Часто вони роблять людину схожою на незагнужданого віслюка, що впирається з усієї сили, аби досягти свого. Люди, які стають на заваді, будуть уражені безсоромною, гнівною і часто безпідставною конфронтацією.

Наші нестримні бажання змінюють ритм нашого життя. Вони скеровують нас туди, де вони отримують повне задоволення. Дисциплінованість поступово починає кульгати на обидві ноги. Розбалансоване життя вражає всі сфери людської діяльності. Робота, сім'я, відпочинок — усе підлаштовується під нового божка, який зійшов на престол серця.

Наші очі зраджують, вуха впираються вином пліток, наклепів та брехні, ноги біжать, наче в навіженого, руки зривають заборонені плоди — тіло сліпо прямує у пастку, сміливо як олень на постріл, доки стріла диявольських спокус глибоко не вразить душу.

Якби не Божий Син, то наші вічно спрагли душі втопилися б у невтримному потоці безмежних бажань. Божий Син Ісус Христос — перший, Хто попри біль Своїх хотінь та почуттів, сказав для Себе «ні», а Батькові «так». Наші гріхи, наші атеїстичні бажання стискали Його серце, наче оливку. З Нього виходив піт із кров'ю. Саме тоді, у Гефсиманському саду, на відмину від Едему, Божий Син не зірвав

заборонений плід, але впокорив Себе незбагненній Божій волі — отоженню Святого з гріхом. Він розривався під тиском двох далеких, як схід від заходу, поривань душі: Він любив Свого Отця понад усе й люто ненавидів гріх. Він жодного разу не згрішив, але був повішений на хрест, як перший із злочинців, і помер.

Отож, тепер ті, хто має спасіння у Христі, можуть розірвати в собі всі бажання, що, як магніт, тягнуть нас до землі. Христос Своєю смертю здолав силу гріховного земного тяжіння і захопив наші серця солодкими небесами, вічною присутністю з нашим Богом. Для тих, хто справді знає Бога, притаманна невпинна боротьба, смертельна ворожнеча, протистояння двох об'єктів поклоніння.

Наше тіло тяжіє до бридкого, смердючого гріха, прихованого яскравою обгорткою, яка збуджує найкращі сподівання. Але потім цей хліб, здобутий неправдою, у роті перетворюється на пісок, який смертельний та мерзений і нашому тілу.

Дух християн силою благодаті воює проти тіла, постійно створюючи спрагу за Богом, Який є живою водою. Голод нашої воскреслої душі спрямовує нас до Христа, Який є хлібом життя.

Відсутність такої ворожнечі викликає підозру в істинності Богослужіння людини або вказує на непереборні бажання тіла, що погасили вогонь Духа у Божій дитині.

Дивно, що наші бажання не полені славою та красою Божого Сина на землі, коли гріх завдає нам стіль-

ки болю та страждань. Адже небо — саме те місце, де ми отримаємо повне звільнення, щоб усіма фібрами нашої душі приліпитися до Того, Хто є наше життя, слава й радість.

АНехай Слово Боже стане захопленням вашого життя. Нехай воно відкриває вам, пелюстку за пелюсткою, головну квітку нашого життя — Божого Сина. Його велич поступово змусить нас принести наші бажання на жертвник Його слави.

АНехай молитва стане супутником вашого життя. Де б ви не були і що б не робили, нехай ваші уста сповідають Того, Хто був прибитий нашими бажаннями до хреста й осоромлений перед обличчям дикого світу.

АНехай думки про Викупителя душі не полишають ваше серце. Якомога частіше піднімайте очі свого серця до небесного престолу, де Ісус Христос стоїть Заступником перед Отцем за наші гріхи.

АНехай ваш шлях пролягає за видимими слідами нашого небесного Брата. Силкуйтеся входити тісними ворітьми у Боже Царство, і навіть тоді, коли всім це здається просто безглуздом, практикуйте святі та добрі Божі заповіді.

АНехай покаяння (переміна мислення) стане для вас справою життя. Впавши на коліна, кличте Того, Хто Спаситель не тільки в день виправдання, але й у будні освячення. Допоки ми не прославлені, живіть тим, щоб поступово наше приземлене мислення змінювалося на небесне.

Артем Приступа

Артем Приступа, 1991 р.н., — навчається на факультеті журналістики Міжнародного економіко-гуманітарного університету в м. Рівне, працює в МГО «Надія — людям».

Про мухомора, заздрість і великого Лікаря

Талановиті люди з багатою уявою і чутливою душею вміють з чогось незначного, з якоїсь дрібнички створити шедевр. Вигляд квітучої гілочки народжує у них ідею майбутньої картини, простенька мелодія виростає у симфонію, а одна вдала рима — у поему.

Це трапляється з особливо обдарованими. Але й звичайним людям іноді вдається здобути «дорогоцінне з нікчемного» (Єр. 15:19). Адже, мабуть, кожному траплялося почути якусь незначну, на перший погляд, фразу, а потім довго над нею розмірковувати й брати для себе корисні уроки.

Отож. Бавилися ми одного разу з дітьми «у грибочки». Поклавши на голови круглі диванні подушечки, імітували їхню розмову. Один гриб мав коричневу шапочку і був їстівним, а другий — червону й був, відповідно, отруйним мухомором. У якийсь момент «мухомору» набридло бути відкинутим і він заявив: «Тепер я буду добрим грибом!» На що його товариш відразу ж відповів: «А нічого не вийде, бо тоді тобі треба все отруйне викинути зсередини і вставити корисне!»

Діти продовжували гру, а мені ця фраза запала глибоко в серце. Оце ж і є зміст Євангелії! Людина може проголосити себе доброю, може навіть перефарбувати колір «шапочки», але її сутність від того не зміниться. Необхідне серйозне оперативне втручання. І зробити цю операцію спроможний лише один Лікар на світі — наш Господь Ісус Христос.

Але кому потрібна така операція? «Мухоморам»? Згода. А ми й так хороші! Ну, не ідеальні, звичайно, але цілком пристойні, «їстівні». Так думає багато людей. І, можливо, було б важко щось їм заперечити, якби не десята заповідь Закону Божого. Як на мою думку, то вона не дає жодного шансу жодній людині вважати себе праведною.

У Біблії є одна історія, яку відразу пригадую, коли заходить мова про заздрість. Це історія про Йосипа, сина патріарха Якова. Навіть наймолодші діти, які відвідують уроки християнської етики чи заняття недільної школи, скажуть, що брати через заздрість продали Йосипа в рабство в Єгипет. Більш досвідчені розкажуть, що причиною того був барвистий одяг, подарований йому батьком як знак особливості любові й турботи, а ще — пророчі сни, які дуже не подобалися старшим братам.

З подібними ситуаціями, ну, можливо, не такими трагічними, ми зустрічаємося часто. Здається, всі причини заздрості лежать на поверхні і, при бажанні, їх можна передбачити, не допустити, ліквідувати. Але відтявши щупальця, ми з жахом помічаємо, що вони дуже швидко знову відростають, що корені заздрості, нездорового суперництва сягають набагато глибше.

Написала «нездорового суперництва» і знову замислилася: а чи буває здорове? Авжеж, без нього неможливі спортивні досягнення, воно є стимулом для вдосконалення, пожвавлення будь-якої діяльності. Тобто, заздрість — двигун прогресу?! Ні, щось тут не те. Побачив, яка гарна хата в сусіда, — і собі плиткою обклав. Побачив, який плеєр у однокласника, — і собі такий у батьків випросив. Побачив виступи гімнастів — і собі зарядку почав робити. Так добре це чи погано? Коли беремо хороший приклад, а коли заздримо й зі шкіри пнемося, щоб ні в чому не поступитися іншим? Знову ж таки, цього на поверхні не побачиш, доведеться копати глибше.

Отож, маємо вже два питання: звідки береться заздрість і як її розпізнати?

Повернімося до біблійної історії про сім'ю Якова і пригадаймо, у яких умовах росли і виховувалися брати. Найперше варто сказати, що всі вони були рідними по батькові, але мали різних матерів. Лія і Рахіль — дружини Якова — були рідними сестрами і непримиренними суперницями, які все життя боролися за прихильність чоловіка й

використовували при цьому своїх дітей! У домі свого діда Лавана хлопчики жили поряд з дядьками (по маминій лінії), які постійно мали претензії до їхнього батька Якова й заздрили його господарським успіхам. Мабуть, не була для них секретом й історія з іншим дядьком (по батьковій лінії), Ісавом. Адже саме суперництво між братами Ісавом і Яковом призвело до обману й мало не до вбивства¹.

Навіть якщо маленька дитина не розуміє сутності конфлікту, вона відчуває його негативний вплив. Отож, ґрунт для розвитку заздрості був більш ніж сприятливий. Недарма говорять, що діти вчать не тоді, коли батьки говорять, а коли роблять. Але...

Йосип жив серед тих самих людей і за тих самих обставин. Однак ми не бачимо в його житті проявів заздрості. Навпаки, він розриває цей гріховний ланцюжок, який тягнувся віками, і безумовно прощає братів, коли ті приходять у Єгипет по хліб (він на той час був другою після фараона людиною в країні).

Чи був Йосип ідеальним? Звісно, ні, як і будь-яка людина. Але серед його характеристик, які дає Боже Слово, є одна визначальна, що неодноразово повторюється, безперечно, для того щоб підкреслити її значущість: «І був Господь з Йосипом» (Бут. 39:2, 21).

Більшість теологів вважає Йосипа прообразом Ісуса Христа, тому логічно буде зараз поглянути на Того, Хто єдиний може бути для нас досконалим прикладом, «випробованого в усьому, подібно до нас, окрім гріха» (Євр. 4:15).

¹ Докладно історія цієї родини описана в Книзі Буття, з 27 по 50 розділи.

У глибинах вічності заховані корені заздрості і джерело жертвності. Катастрофа вселенського масштабу відбулася в той момент, коли один із ангелів позаздрив величчю Творця і зазіхнув на Його престол. Скинутий на землю, він спровокував у перших людей гріховне бажання незалежності від Бога, яке дуже швидко породило безліч інших гріхів, і вже перший народжений на землі чоловік Каїн через заздрість убиває свого брата Авеля. Однак дивовижною була відповідь Неба, із уст Предвічного Слова прозвучали слова, які багато років потому запише пророк Ісаї: «Ось я, — пошли Ти мене!» (Іс. 6:8).

Пожадливість тіла — вогонь, і то вогонь негасимий та постійний. Це пес скажений і лютий. І хоч би ти тисячі разів його відганяв, він тисячі разів нападає й не відступає. Страшне полум'я вугілля, але полум'я похоті ще страшніше. У тій війні ми ніколи не маємо перемир'я.

(Св. Іван Золотоустий)

Настав час Божого втілення, і заздрість знову розквітає. Цар Ірод убачає в новонародженому Немовляті грізного суперника і вбиває тисячі хлопчиків, щоб знищити Його. Коли Ісус Христос виходить на служіння, книжники та фарисеї переповнюються заздрістю через те, що народ іде за Ним, бо «навчав Він їх, як можновладний, а не як ті книжники» (Мк. 1:22). І навіть Пилат, віддаючи Христа на страту, вимушений визнати, «що Його через заздрості видали первосвященники» (Мк. 15:10).

Але Христос назавжди обриває цей, здавалося б, неперервний ланцюг зла. Своєю смертю на хресті Він кардинально вирішує проблему гріха. «Він тілом Своїм Сам підніс гріхи наші на дерево, щоб ми вмерли для гріхів та для праведності жили...» (1 Петр. 2:24). Досягається це виключно вірою: «Бо спасенні ви благодаттю через віру, а це не від вас, то дар Божий, не від діл, щоб ніхто не хвалився» (Еф. 2:8–9).

І тут ми підходимо до складного моменту. Що б ви відповіли на наступне запитання дитини:

- І що, відтоді всі люди перестали заздрити?
- Ні, на жаль, не перестали.
- Тільки ті, хто повірив у Ісуса Христа, так?
- Ні, на жаль, і ті не перестали.
- Значить, ланцюг залишився?

— Ні, але люди — не гриби. Коли людина визнає себе смертельно хворою і звертається до лікаря за допомогою, вона не лише погоджується на операцію, але й зобов'язується ретельно виконувати всі його призначення в період лікування, а також настанови та поради щодо подальшого життя. Порушення режиму веде до ре-

цидивів хвороби. Це можна спроектувати на весь спектр духовних питань. Якщо помічаєш у своєму серці паростки заздрості або будь-якого іншого гріха, значить, швидше зазирай у «листок призначення» і поспішай до Лікаря, тобто звертайся до Божого Слова і в молитві проси допомоги в Господа. Пригадує: «І був Господь з Йосипом»? Тільки в Божій присутності немає місця для гріха.

А тепер спробуємо відповісти на друге питання: як розрізнати природні бажання й гріховні пожадання?

У більшості випадків це очевидно. У Божому Слові маємо прямі вказівки на «учинки тіла», що хто чинить таке, не впадають вони Царства Божого! (Гал. 5:19–21). Ісус Христос обіцяв, що Дух Святий, зійшовши на землю, «виявить про гріх» (Ів. 16:8), і Він це робить через наше сумління. «Блаженний той, хто не осуджує самого себе за те, про що випробовується!» (Рим. 14:22).

Якщо ж питання не вирішено, треба глибоко й чесно аналізувати свої мотиви. Сенс кожної справи полягає в її меті. Кому принесе користь здійснення мого бажання? Кому послужить те, що я набуду, чого досягну? Мені, моєму ближньому, Богові? Адже все, «що не від віри, те гріх» (Рим. 14:23).

Доречною буде молитва: «Випробуй, Боже, мене, — і пізнай моє серце, досліди Ти мене, — і пізнай мої задуми, і побач, чи не йду я дорогою злою, і на вічну дорогу мене попровадь!» (Пс. 138:23–24).

Надія Доля

Фото Івана Мулика

ІНТЕРНАЦІОНАЛ, або Право на власність

**Все нам забрав наш лютий ворог, щоб все
вернути час наспів.**

Інтернаціонал

**...Життя чоловіка не залежить від достатку
маєтку його.**

Євангеліє від Луки, 12:15

Колись «Інтернаціонал» знали й повинні були співа-
ти всі. Адже це був гімн трударів усього світу. І якщо ти
жив у Країні Рад, то ти знав «Інтернаціонал», бо він звучав
усюди й тебе змушували співати ці слова, навіть якщо всі
ведмеді України тобі танцювали на вухах гопачок. Ще мо-
лодим, а таке колись було, я ставив собі питання, для чого
це все: масові пісні, повсюдні гасла, нові нав'язані людям
свята, декади, п'ятирічки...? Лишень згодом, пізнавши ми-
лість Божу і Його шлях спасіння, почав усвідомлювати, що
часто повторювана інформація формує в наших головах
сталі спосіб мислення, згідно з яким ми й живемо. Дав
би Бог, щоб наші діти частіше чули правду, ніж відверту
брехню або сумнівну пропаганду чи рекламу!..

Коли ми говоримо про біблійні істини, то повинні розу-
міти, що Бог заповідав батькам найперше прищепити сво-
їм дітям любов до Слова Божого й відповідальність перед
Господом. Бог чітко вказав, що таке виховання дітей має
бути присутнім у всіх сферах життя батьків (Повт. Зак. 6).
Кожен ранок мав починатися з молитви «Шма» — «Слу-
хай, Ізраїлю, Бог твій — Єдиний є!». Щоденне повторюван-
ня формувало мислення дитини таким чином, щоб усе її
життя було підпорядковане заповідям Божим.

Однак про «Інтернаціонал» ми згадали не лише для
ілюстрації методу засвоєння інформації. На ідеї, відобра-
женій у поетичних рядках французького Ежена Пот'є і обрам-
леній музикою його співвітчизника П'єра Дегейтера, фор-
мувалося мислення щонайменше трьох поколінь людей на
значній території нашої планети. І полягала вона в тому, що
людина — господар свого життя і свого щастя коваль. Во-
лодіючи достатньою силою, вона може й повинна побуду-
вати своє життя так, як вважає за потрібне, і таки взяти від
нього все, чим воно її обділило.

Проголошувалися дуже хороші речі: свобода, рівність,
братерство, загальний добробут. Чому ж досягали їх такою
страшною ціною і, знову ж таки, далеко не для всіх? Чому
практично всі революції, у тому числі французька і росій-
ська, були такими жорстокими і кривавими? Чому десятки
тисяч людей були принесені в жертву новим ідеям лише

через те, що їхні переконання були альтернативою панівній
думці — «правді» сильнішого?

А тому, що людина, позбавлена страху Божого, а від-
так Його мудрості і керівництва, неспроможна зупинити-
ся на тому, щоб повернути, що «забрав наш лютий ворог»,
а хоче й того, що в неї ніхто не відбирав, що їй ніколи й
ні за яким правом не належало. А щоб виправдати своє
ненаситне жадання, придумала зручну теорію, зокрема,
про скасування приватної власності. Уся радянська ідео-
логічна машина працювала на те, щоб вивітрили в головах
людей думку про те, що інший теж має право на приват-
не життя і приватні речі. А коли ти впевнений у тому, що
маєш право, як сильний, диктувати умови й володіти сво-
їм життям і життям чужого, як тобі заманеться, — тоді ти
не зважаєш ні на людей, ні на логіку, ні на мораль.

Як же Бог ставиться до приватної власності? Десята,
заключна заповідь Закону Божого звучить так: «Не по-
жадай». Вона навчає нас задовольнятися тим, що в нас
є, і привітно, без корисливості ставитися до ближнього
й усього того, чим він володіє. Ця ж заповідь викриває і
забороняє гріховне незадоволення своїм станом, злобу,

*Не дійтеся нещастя і не женіться
за щастям. Це, зрештою, одне і те
ж саме. Горе не триватиме вічно, і
радість ніколи не наповнює чашу до
країв. Добре, якщо ви не замерзаєте
на холоді, і якщо голод і спрага не
вчіпилися в боки. Якщо ваша спина
не надірвана, якщо ваші ноги можуть
ходити, якщо обидві руки працюють,
якщо обидва ока можуть бачити,
а обидва вуха чують, то кому ви
заздрите? І чому? Наша заздрість
найбільше пожирає нас самих.
Протріть очі і очистіть своє серце,
і понад усе у світі цінуйте тих,
хто любить вас і бажає вам усього
найкращого.*

(Олександр Солженіцин)

заздрість, жалість за тим, що в тебе немає того, що
має твій ближній, і будь-яке посягання на те, що на-
лежить ближньому.

Ми в житті маємо те, що дає нам Бог, а Він добре
знає, чого ми потребуємо і чого варті. Нагадуючи ці
слова своїм дітям, батьки повинні формувати в них
розуміння своєї підзвітності Богові і в матеріальних
речах. А ще — що лише Бог дає майбуття й формує
увесь статок людини, за використання якого вона
несе відповідальність. Колись нам з вами доведеться
відзвітувати про те, як ми розпоряджалися тими стат-
ками, які Господь давав нам у житті, як ми цінували й
реалізовували ті можливості й моменти, які наповню-
вали наше життя.

Бог учить нас надважливій істині: матеріальне
не повинно ставати для нас самоціллю, а лише допо-
магати в досягненні духовних ідеалів. Власне, вико-
нання заповіді «Не пожадай» направлено на те, щоб
ми змогли визнати:

- ♦ що кожна людина на землі має право на при-
ватні речі;
- ♦ ці речі послані їй Богом і належать лише Йому;
- ♦ наше незадоволення своїм становищем — це
не просто незадоволення речами, а тим порядком,
який визначив для нас Бог;
- ♦ якщо ми чимось незадоволені в житті, то по-
винні найперше звертати свої очі до Нього і просити
в Господаря і Творця всього сущого милості й зміни
тих реалій, які є, а не «братися за зброю» і самостійно
вирішувати проблеми.

Віра в Творця, як причину існування людини і її
унікальної та неповторної долі, веде до прийняття
такого стану речей.

Такий спосіб мислення потрібно виховувати в
підростаючого покоління і, найперше, у родинному
колі. Тому не чекаймо, що хтось навчить наших дітей
правильно жити, поважати старших (що випливає із
поваги Найстаршого у Всесвіті — Господа), дотриму-
ватися Заповідей і поважати Боже Слово — ставай-
мо самі живими прикладами такого життя. І тоді, спо-
глядаючи на наше життя і ходіння перед Богом, діти
будуть бачити, як правильно жити, і будуть будувати
своє життя на тому, що вклали в них батьки власним
прикладом.

Олег Блощук

Не від статків залежить життя,
Не від грошей, претензій чи гонору,
Все раптово стається сміттям,
Як в кінці життя зложиш ти голову.

Не від того залежить життя,
Скільки їв ти, що пив, нагулявся чи...
Все пролине, піде в небуття,
Перед смерті обличчям поблякнувши.

Все зломиться, піде шкереберть.
Це не люди, з якими стикаєшся,
Не питає тебе чахла смерть,
Як життя ти прожив, чи ти каєшся?
Не від статків потрібно нам жити,
А від того, з чим в небо ти з'явишся...

Олег Блощук

Ну що ж це за гризоти і за біди —
У того кращий дім, у того сад,
Он хата нижча й менша, ніж в сусіда,
А в тих (подумай!) — мир в сім'ї і лад!

У того — діти гарні та успішні,
А в того не одне авто, а п'ять,
У кума он вода і та чистіша,
А в тих, ну просто жаж, — в них кращий зять!

І горло знов стискає заздрість чорна,
І не дають дихнути жаб зо сто.
Язик хоч добрий — меле наче жорна
Усім кістки, бо ж він-то без кісток.

Ой, люди, що ж ви злу хорому звели?!
Втамуйте заздрість, бо ж вона як змії
Ще до добра нікого не довела,
А от нещастя і лих немало в ній!

Ольга Атаманчук

Мандрівка у бабусине дитинство

Дідусі та бабусі. У житті кожної людини вони були і є люблячими та мудрими наставниками, наріжним каменем сімейної педагогіки, яка, як струмочок, збігає у велику й могутню річку з назвою Українська народна педагогіка.

Мої дідусь Софроній і бабуся Маринка жили в лісі, на хуторі Діброва, а дідусь Григорій і бабуся Уляна жили на хуторі Новини. Від хутора до хутора можна було добиратися ґрунтовою кінною дорогою або пішки мальовничими лісовими стежками.

Моїм онучкам Марічці та Олі було важко уявити, що колись я теж була маленькою дівчинкою і в моєму дитинстві було безліч цікавих пригод. У цьому їм допомогли мої старенькі фотознімки та деякі сімейні реліквії.

Моя бабуся Уляна, на мій погляд, була талановитим народним педагогом. Незважаючи на воєнні та повоєнні труднощі, вона так уміло організовувала день, що мені було ніколи нудьгувати, пустувати чи вередувати. Називала мене дуже поважно: «Господиня». Сама була невтом-

ною трудівницею й дуже вміло, ненав'язливо залучала мене до праці. Бабуся ніколи не пояснювала й не показувала, що і як робити. Я спостерігала за її працею й намагалася діяти так само. Бувало, випікає пироги. Уділить мені на стільниці шматок тіста, поставить начинку, дечку, і я самостійно змазую помазком із гусячого пір'я дечку, ліплю з цього неслухняного в дитячих руках тіста пироги, які ставали несусвітньо довгими, змазую їх яйцем, а потім сама кладу на лопату, стаю на стільчик і саджаю їх у піч. Коли пиріжки були готові, я пригощала ними дідуся. Яка це була насолода вдихати пахощі духмяної випічки й спостерігати, як мої пиріжки зникають за дідусевими сивими вусами! А він, запиваючи їх молоком, прихвалював, що таких смачних пиріжків не їв ніколи!

Хіба може сучасна чотирирічна дівчинка похвалитися своїми грядками?! А мені бабуся відводила на городі чималенький шмат землі, на якому були мої грядки з городиною. Бувало, йде садити капусту і каже: «Господине, ходімо садити капусту». Проходячи мимо мого городця, кладе біля стежки пучок розсади й іде далі. Мені доводилося спостерігати, що вона робить на своїй грядці. Дивлюсь: копає ямки — копаю теж, наливає в них воду — я теж наливаю, садить розсаду — я теж. Можливо, вона й поправляла мою роботу, але я цього ніколи не бачила. На моєму городі було все: квасоля, цибуля, огірки, помідори, капуста, морква й навіть гарбузи. Я дуже любила спостерігати, як у великих, жовтих гарбузових квітах хазяйнують джмелі.

Коли бабуся Уляна прала білизну у великій балії, вона з протилежного боку ставила другу пральну дошку й давала мені прати свої ситцеві хустки, носовички; я брала мило й з великим задоволенням працювала.

Улюбленим заняттям узимку було прядіння. Бабуся пряла на коловоротку, а я з другого боку прясниці — на веретені. У мене була ціла торбинка нарядних мною клубочків з кужелю, вовни. Коли все було попрядене, бабуся ставила в кімнаті великий верстат і виготовляла на ньому полотно, ткала килимки, рушники. Я дуже любила допомагати бабусі — сукала цівки. За німців, тобто в роки окупації, німці запасалися продовольством у господарствах українців. Одного разу в бабусиному житті була така пригода: прийшов ляндрірт і вимагав «масло, яйка, шпек», бабуся приховала торбинку з салом на педальках ткацького верстата, прикрила запаскою і дуже переконливо доводила ляндрірту, що сала немає. Кіт, не терплячи обману, витягнув сало зі схованки й із гнівним вуркотінням почав прокушувати в торбинці дірку. Довелось розпрощатись із салом на користь німця, який, задоволено посміхаючись, пішов із хати.

Зимові дні та вечори — це час проведення посиденьок, оденок, вечорниць. Посиденьки проводились у свята та присвятки, оденки — в буденні дні, вечорниці — у святкові й буденні дні. Це був час спілкування, обміну досвідом, молодіжних розваг. У святкові дні на вечорницях та оденках часто співали псалми. Псалом «Мудрі діви не дрімали» звучить у моїй душі ще й досі, поряд з наспіваними мамою українськими народними піснями. У буденні дні це був час не тільки для спілкування, співів та читання книг з татової бібліотеки, але й час для рукоділля. В'язали светри, рукавиці, шкарпетки, скатерті, прошви для подушок, вишивали рушники, картини тощо.

В один із вечорів читали поему Шевченка «Катерина». Уточнивши в бабусі, що Катерина насправді втопилася, а Івасик залишився сиріткою, я довго й невтішно плакала. Питання сирітства для дітей війни, які в будь-яку мить могли отримати трагічну звістку про смерть тата, було дуже болючим. Прабабуся Надя розповіла правнучкам Олі та Марічці такий випадок: «Жну пшеницю, а ваша бабуся Тоня, яку я в чотирирічному віці взяла на жнивне поле, гралася на узліссі, яке межувало з полем. Граючись, побачила під кущиком зайчатко, взяла на руки, принесла до мене та й питає: «Мамо, а де його мама?» Я сказала, що вона зараз прибіжить і тому зайчатко слід покласти під кущиком. Вона продовжує запитувати: «А тато зайчатка на фронті?..»

Прабабуся Надя, розповідаючи Марічці та Олі про дитинство бабусі Тоні, розказувала про підготовку до Різдвяних свят. Іграшки для ялинки виготовляли з паперу, соломки. Ялинку прикрашали яблуками, горіхами, коржиками, шоколадними цукерками, які зрізували у святкові

дні для колядників, гостей, і іграшками, виготовленими власноруч. Під ялинкою було гніздечко із сіна, у яке «Бозя клала» діткам святкові гостинці. Напередодні свята маленька Тоня бігала по хаті, спостерігала за тим, як бабуся Маринка випікала до свята коржик. У якийсь момент бабуся нищечком поклати цих ще гарячих коржиків у гніздечко під ялинкою. Відійшла до печі й каже: «Піди-но поглянь, може Бозя поклати тобі в гніздечко гостинчик?». Коли маленька Тоня побачила в гніздечку коржик, вона схопила їх в руки, побігла до бабусі Маринки й радісно вигукнула: «Бабусю, Бозя пече такі самі коржик, як і ви!»

Ще розповіла прабабуся Надя про те, як одного разу їхня бабуся Тоня в дитинстві розбила ненароком горнятько. А посуд після війни був великою цінністю. І коли мама гнівно запитала, чому так сталося, Тоня відповіла: «Воно саменьке скочило зі столу!»

Коли я із своєю внучкою Олею пішла на город і побачила, як вона мобільною фотографувала джмеля, пригадала мамину розповідь про те, як я її вчила називати джмелика Іванчиком. Був у нас у селі чоловік на прізвище Іванчик, але його по-вуличному кликали Джмеликом. Коли я побачила його на вулиці, то сказала, що йде Джмелик. Мама сказала: «Не кажи Джмелик — кажи Іванчик». Коли, перебуваючи з мамою в полі, я побачила джмеля, то запитала: «Що це?» Вона відповіла: «Джмелик», а я їй зауважила: «Не кажіть Джмелик — кажіть Іванчик!»

Розповіла прабабуся Надя, як вона зі своєю донечкою Тонею недільного дня поверталася з храму. Дорога від села до хутора була не близькою, потрібно було пішки пройти в обидві сторони 10 кілометрів. Вирішили по дорозі додому перепочити в маминої старшої сестри Марії на хуторі Лиса Гора. На дворі в піску гралася діти. Мама сказала Тоні: «Залишайся з дітьми, тільки не будь дуренькою» (мала на увазі, щоб доня не гралася в піску й не

забруднила святкового одягу). Минуло хвилин двадцять, Тоня зайшла до хати, де старші спілкувалися, і сказала: «Мамо, а можна я трішки побуду дурненькою?...» Бажання гратися з ровесниками було непереборним...

Іграшки дітей війни, вірніше їх відсутність і потреба в них кожної дитини, — особлива сторінка в житті моїх ровесників. Скільки саморобних іграшок з овочів, всілякого ганчір'я, німецьких консервних банок, обрізків дерева було виготовлено нашими дитячими руками! Траплялося, що вже після війни хлопчики гинули від снарядів, знайдених на полях боїв і використаних у дитячих іграх. Пам'ятаю, як після похорону когось із сусідів я взяла маленьке коритце, яке змайстрував дідусь для поросятка, помістила туди саморобну ляльку і відтворювали в грі похорон: викопали за льохом ямку, поклали туди ляльку в коритці, засипали землею, сформували могилу й прикрасили її квітами. Наступного дня дідусь зоглядівся, що нема коритця, довелося його відкопати й повернути дідусеві. Грались ми у весілля, проводи в армію, у сім'ю. Майже весь день перебували на подвір'ї, у полі, у лісі, купались у природних водоймах, які виникали після дощу.

Співи птахів, споглядання рослин, тварин, живої природи, спілкування з ними доповнювались народним фольклором, піснями, загадками, прислів'ями, якими обдаровували нас наші рідні. Ось загадки і прислів'я, які збереглися в моїй пам'яті з дитинства:

«Під землею птиця кубло звилала і яєць нанесла» (картопля),

«Стоять коні на припоні, не їдять, не п'ють, а товстішими стають» (огірки),

«Удень з ногами, а вночі без ніг» (чоботи),
«Сидить дід за подушками і стріляє галушками» (хмари, грім, град),

«Виса висить, хода ходить, виса впала, хода з'їла» (фрукти на деревах, люди),

«Як дбаєш — так і маєш»,
«Хочеш їсти калачі — не сиди на печі»,
«Аби руки й охота — буде зроблена робота»,
«Юхим і з води вийде сухим»,
«Говорить Мирон рябої кобили сон»,
«Шия з намистом, а голова зі свистом»,
«На дерево дивись як родить, а на людину — як робить»,

«Бджілка мала, а й та працює»,
«Навчання і труд — поряд ідуть»,
«Мудрим ніхто не вродився, а навчився»,
«Де розумом не дійдеш — у книжці знайдеш»,
«Добре того вчити, хто хоче все знати»,
«Грамоті вчиться — завжди пригодиться»,
«Не бійся, коли не знаєш, — страшно, коли знати не хочеш».

Мої бабусі та дідусі були неписьменними, але їхні життєві настанови за своєю важливістю досі залишаються для мене на другому місці після Божих, біблійних.

Бабуся Уляна взимку любила на печі «погріти кості», як вона любила висловлюватись. Брала на піч і мене з собою. Я там «плавала» в теплому просі, яке чекало обробки в ступі на пшоно. Потім брала з кубашка німецьку банку, наповнену гудзиками, і «вчила мене читати». Саме оті прислів'я й приказки, які були в неї в голові, вона давала за прочитане, а я думала, що вона їх насправді читає. Ще вона любила приказувати: «Вчися, може писаркою станеш». І коли згодом мені під час навчання в інституті, а потім на роботі доводилося конспектувати твори Леніна, матеріали партійних з'їздів, я завжди думала: «Збулися бабусині мрії!» Але якби вона побачила, що я пишу, — вона б жажнулась, бо конфлікт з радянською владою вона носила в своїй душі до смерті. Колгоспного укладу життя з його носіями в нашому селі вона терпіти не могла. Вона психологічно була не готова віддати невідомо кому і в які руки нажите майно, землю, худобу, сапати на відведеній у колгоспі ділянці коксагиз, який вона називала «костогриз». Коли вона бачила, що з села їдуть на хутір голова, бригадир, дільничний міліціонер, вона хапала мене за руку, ми перебігали дорогу біля нашого двору, ховалися в лісі і з-за кущів спостерігали, що вони в черговий раз витягнуть з хати чи з двору. Вони, поцілувавши на дверях клямку, підходили під навіс, де були літня кухня і піч, відсували затулу, побачивши, що там на черені сохнуть вишні, брали на стільчику біля печі відро з водою, виливали в піч, коцюбою нагортали туди вугілля, попіл і старанно перемішували. Після того з почуттям «виконаного обов'язку» залишали двір. Майже трагічно переживала бабуся хвилини, коли здана в колгосп кобила втікала звідти. Прибігала додому, стояла за зачиненими воротами, звисавши у двір голову, і плакала. Ми всі теж плакали, але нічим не могли їй зарадити і знову повертали до «нових хазяїв». Потім вона, вистрибуючи з кошари, поламати ногу й вони її застрілили. Повернення додому кобили не було самотнім і випадковим. Догляд птиці й худоби в

господарстві був настільки «гуманним», що навіть продава в сусіднє село молода корівка через кілька днів прибігла додому. Коли прийшов за нею новий господар, дідусь Грицько пішов у хату, взяв отримані ним за корову гроші, віддав їх, а корову забрав до хліва. Був у нас кіт, який полював на домашню птицю, особливо любив «погратися» з маленькими курчатками, гусятками, каченятками. Дідусь з бабусяю, ідучи на базар, «депортували» його, випустивши в селі за сім кілометрів від дому. Через три дні вранці, коли відчинили двері, побачили, що наш «розбійник» спокійно відпочиває на порозі.

Ворогами мого дитинства були півень, баран і бджоли. Півень зненацька накидався на мене, міг вискочити на плечі і клювати дзьобом, аж доки хтось не обороняв мене, почувши мій несамолюбний крик. Баран теж міг легенько ззаду підібрати на роги, але його нападки були контрольовані пастухами. Він міг напасти, коли йшов на пашу або повертався з неї, коли пив воду в кориті, коли ж його зачиняли в кошару — небезпека минала. А от бджоли мене дуже «любили» і часто «давали меду», що аж очі запухали. Особливо важко було переживати час, коли гнали мед. І ніякі бабусині розповіді про те, що це Божі комашки, які приносять людям багато цілющого меду, який лікує, і їхні укуси — теж ліки, не допомагали. Вони мені наганяли стільки страху від очікуваних болісних укусів, що я й меду не любила їсти, а його було вдома так багато, що його просто гладішками роздавали родичам і сусідам.

Харчування в моєму дитинстві було особливим: мед, свіжі молочні продукти, ніяких консервів. Усі ягоди, фрукти тільки свіжі або сушені. У бабусиній коморі було повно торбинок з сухофруктами: черешнями, вишнями, сливами, яблуками, грушами, лісовими та волоськими горіхами, грибами, квасолею, горохом, лікарськими травами, сунічником, чорничником, липовим цвітом, м'ятою та безліччю інших рослин. У погребі зберігалися бочки з квашеними огірками, помідорами, капустою, яблуками, соленими грибами, картопля, морква, редька, буряки, хрін, солений сир. На горіщі в сіні, прикритому для утеплення старими покривалами та кожухами, зберігались свіжі яблука, зимові груші, цибуля, часник.

І хоч праця в господарстві не ділилась, сама собою була чітко визначена чоловіча й жіноча робота. У дворі й хлівах, де все іржало, мукало, хрюкало, крикало, бекало, гавкало, нявкало, пищало й кукурікало, давали всьому лад невтомні трудівники — дідусі й бабусі. Звичайно, при потребі допомагали й діти та внуки, але відповідальними за планування і якість роботи були найстарші.

Пам'ятаю, як у неділю після богослужінь і відпочинку дідусь брав мене з собою і ми обходили поля, дивились, чи досягло збіжжя, чи не пора косити. Оглядали ділянки з картоплею (колорадських жуків, фітофтори ніхто не знав і не бачив, нічого хімікатами не обробляли).

Дідусь Грицько любив мене якимось по-особливому, як ніхто з рідних. Я цю любов відчуваю й пам'ятаю донині. Це був велетень і добряк. Його любили всі, а найбільше Бог, бо забрав його з цього світу на Великдень 1953 року. На третій день його хоронили. Я не відходила від труни, бо прощалася з найближчим із ближніх. Його спокійного ласкавого погляду, мовчазного погладжування по голівці не могли замінити ласкаві слова мами й бабусь. Коли моя внучка Марічка ще була маленькою і я, укладаючи її спати, стала називати її тими ласкавими словами, якими називали в дитинстві мене («ти моя пташечка», «ти моя квіточка», «ти моє сонечко», «ти моя рибонька» тощо), вона, коли я замовкла, сказала: «Бабусю, кажи ще!»

Час змінює все. Змінилися умови й середовище, у яких зростають сучасні діти — мої внуки та їхні ровесники. Їм іноді здається, що ми відстали від поступів науково-технічного прогресу. Ні, ми здатні все освоїти й досягнути, втім, на відміну від них, бачимо в усьому і негативний бік — примарний блиск світських цінностей і досягнень та їхній руйнівний вплив на дитячі душі. Коли я на кілька тижнів вихоплюю своїх онучок із виру їхнього життя, намагаюсь ознайомити їх з духовними й культурними цінностями, красою української природи, залучаю їх до праці на городі, у квітнику, до приготування національних українських страв. Особливе місце в нашому спілкуванні займає читання і тлумачення Слова Божого, молитва. Розповідаю дівчаткам про той час, коли була заборона проявляти свої релігійні почуття, якою сильною була богоборча машина, але сталося не так, як хотілось безбожникам, а так, як сказав Христос: «Побудую Я Церкву Свою, і сили адові не переможуть її» (Мт. 16:18).

Якось Оля запитала: «Бабусю, ви що, не читали зі своєю бабусяю Біблії?» Я відповіла: «Ні! Бо бабуся була неписьменна і купити Біблію не було де, задовольнялися тим, що чули читання й тлумачення Слова Божого в церкві, молились і трудилися, як Бог велів». Після цих слів подумалося мені, що дитинство моїх внучок у порівнянні з моїм має великий плюс — вільне спілкування з Богом через Його Слово.

Антоніна Мельничук,
 учитель християнської етики
 ЗОШ №14 м. Рівне,
 магістр релігієзнавства

Червона Гербера

Вона розцвіла серед лісової галявини навесні й не перецвітала. От цвіла і цвіла. Мала велюрові червоні пелюстки й зелений міцний стовбур.

— Ти ромашка? — запитала її Зозуля.

— Ні, я Червона Гербера, — заперечливо похитала головою квітка.

— О, у нас розцвіла Папороть! — сонно вигукнула стара Сова. — Нарешті я дожила до цієї святкової миті. А то так і відлетіла б у чорні краї, не побачивши лісового дива!

— Ні, я Червона Гербера, — усміхнулася квітка.

Сова щиро позіхнула:

— А чому ти завжди цвієш? Я вже не питаю, чому садова квітка виросла серед лісу. Це ще хоч якось можна пояснити...

— Я не знаю. Просто радію життю і цвіту. От і все.

Сова багатозначно кивнула головою:

— Можна подумати, що аби я раділа своєму життю, то весь вік літала б.

Утомлено зітхнула і сховалася у дупло.

А Гербера тим часом цвіла. Позаздрила їй столітня Папороть і вирішила, що зробить усе можливе, аби та перецвіла. Намовила вона Вітер, щоб він зламав її. Той прилетів до лісу і став щосили дути. Ламалися верхівки високих дерев, облітало листя з гілля, а Червона Гербера навіть слова не мовила, лише низько-низько нахилилася додолу й міцно вхопилася корінням за землю. У її погляді все ще жила надія. Побачив це Вітер і вирішив не зачіпати її більше. Розвернувся і здійнявся геть.

Тоді стара Папороть намовила Дош, щоб той залив її. Він прийшов увечері, коли всі рослини мостилися спати: одягали піжами і натягали на голівки нічні кептурики. Став лити на Червону Герберу воду. Вона подякувала йому за цілющу вологу й усміхнулася. Дош зупинився. Йому сподобалася її усмішка і щира подяка. Розвернувся і пішов геть.

Побачила Папороть, що не так-то легко позбутися цієї життєрадісної Гербери, й намовила Сонце, аби те спалило її. Воно стало щораз міцніше обіймати своїм промінням Герберу, а квітка тим часом стала ще дужче рости. Побачило це Сонце і злякалося її сили. Розвернулось і сховалося геть за обрієм.

А Червона Гербера тим часом цвіла і цвіла. Розсердилася стара Папороть. Стала кликати зелену Гусінь для цієї лихкої справи. Гусениця, вражена такою надмірною увагою до своєї бридкої персони, погодилася. Підповзла до Гер-

бери і стала гризти її стовбур. У квітки покотилися сльози. Та такі теплі й солодкі, що Гусінь геть спинилася. Вона злякалася цієї щирості й поповзла геть.

А старій Папороті все не йнялося. Вона від люті стала всихати, але справу лиху продовжувала. Намовила сліпого Крота, аби той знищив квітку. Він глибоко в землі став гризти її коріння. Червона Гербера зойкнула. Усе її єство пронизував сильний біль. Зрозумівши, що вона доживає останні хвилини, квітка стала співати. Та так голосно й гарно, що Кріт від несподіванки спинився. Він прислухався. За все своє довге підземельне життя він ще ніколи не чув такої гарної пісні. Визирнув з-під землі й запитав:

— Ти хто?

— Я Червона Гербера, — тихо мовила квітка і стисла пелюстки, аби не заголосити від болю.

— А чому ти співаєш? — здивовано продовжував Кріт.

— Тому що цвіту яскраво й солодко, а значить — живу.

— А як це — цвісти? — запитав сліпий Кріт. — Я ніколи цього не бачив.

— Цвісти — це означає радіти життю, насолоджуватися кожним днем і розуміти, що краса твого цвіту саме в тому, що ти ще живеш.

Кріт задумався, йому тієї миті здалося, що він, сліпий, прозрів, бо зрозумів, що означає радіти життю. Розвернувся й пішов собі геть.

Сильно розізлилася тоді Папороть і від тієї люті згоріла. А Гербера тим часом одужала й ще яскравіше зацвіла. Минуло літо, настала осінь. Стало листя з дерев облітати. А вона цвіла і не в'яла. Прийшла холодна Зима, снігом замітала все довкола. Підійшла вона й до Гербери.

А та, задерши голівку до неба, ловила білі пухнасті сніжинки своїми червоними пелюстками. Гойдалася й усміхалася першому снігу.

— Ти замерзнеш! — холодно сказала Зима.

— Знаю, — відповіла Гербера. — Я відцвіла всю весну, все літо і всю осінь... Не кожній квітці на світі випадає таке щастя.

... Спершу почали осипатися на білий сніг її мертві, та все ж червоні пелюстки, потім закам'янів і сам стовбур. Згодом мороз дістався і до її душі — коріння. Сніг наклав її білою хустиною. Більше не видно було Гербери.

Та навесні, коли прийшло тепло і все в лісі зазеленіло, лісова галявина замайоріла яскравим цвітом маленьких червоних гербер. Життєрадісна Червона Гербера продовжувала знову цвісти — у своїх дітях.

Олена та Анастасія Медведєви

Що їдять слоники?

Слоник. Мамо, мені погано....

Мама слоника. Тобі щось болять, синку?

Слоник. Животик...

Мама слоника (стурбовано). Мабуть, ти знову бігав за яскравим жовтим метеликом і з'їв його?

Слоник (сумно, опустивши голівку). З'їв...

Мама слоника. Хіба я тобі не читала з Книги для слонів та слоників, яка їжа для нас, слонів, корисна, а яка — ні?

Слоник. Читала, але він мав такий апетитний і зовсім нешкідливий вигляд... Я за ним бігав-бігав, нам було весело й він ніби запрошував: «Скуштуй мене!», ну я і з'їв... Спочатку мені було смачно, я проковтнув і забув уже про нього, але тут раптом почав боліти животик... Мамо, допоможи мені....

Мама ніжно взяла своїм хоботом хобот слоника і пригорнула до себе.

Мама слоника. Ідемо до річки. Тобі зараз необхідно випити багато води, і животик перестане боліти.

Слоник. Справді? Але я не хочу пити багато води, я хочу нею обливатись! Може, є інші ліки від болю в животик?

Мама слоника. На жаль, це єдине, що може тобі допомогти.

Слоник. Мамо, ну чому так? Спочатку було радісно, весело і смачно, а потім — біль у животик і ця бридка вода? (у розпачі запитав слоник). Мені набридло їсти банани, пальмові листки, кокоси, манго та просто зелені листочки. Зранку так тепло світило сонечко, я прокинувся у гарному настрої, бігав за метеликами, радів...і ось тобі на...проблеми...

Мама слоника. Ми вже прийшли. Пий, синку, водичку, тобі стане краще, і я поясню, чому так сталося.

Слоник. Бр-р-р!!! Ненавиджу пити цю воду! Чому я не послухав тебе й забув, що написано про метеликів у Книзі для слонів та слоників? (схлипував слоник і вчетверте набирав воду до хобота).

Слоник дуже хотілось вилити воду на себе фонтанчиком, він дуже полюбляв так робити і

вмів робити фонтанчики різної висоти, але...її потрібно було пити... Він благально дивився на маму й чекав, коли вона скаже: «Досить, синку, пити», але мама мовчала й він продовжував пити. Нарешті, відчувши полегшення, слоник вигукнув: «Мамо, у мене нічого вже не болять, я знову можу радіти й бігати!!!»

Мама слоника. Чудово, а куди ти щойно глянув?

Слоник (збентежено). На зеленого метелика... я думав, що ти його не помітила...

Мама слоника. Помітила, він летів за нами, коли ми йшли до річки, але ти не бачив його, тому що був зосереджений на болю в животик.

Слоник (роздратовано). Ну чому вони тут літають перед моїми очима? Якби вони не були такими яскравими й не літали переді мною, я б не звертав на них уваги й не бігав за ними, і не їв би їх!

Мама слоника. Синку, справа зовсім не в метеликах. Ні ти, ні я не можемо заборонити їм літати й розфарбувати їх у інший, неясний колір ми теж з тобою не можемо.

Слоник (збентежено). Що ж мені робити, коли я знову побачу гарного метелика?

Мама слоника. Я чекала, що ти запитаєш про це. Тобі потрібно роби-

ти те ж саме, що роблять усі слони і слоники — не їсти шкідливої для нас їжі, навіть якщо вона здається смачною й нешкідливою. А в Книзі для слонів та слоників написано, що метелики шкідливі для слонів, — зрозумів мене? (мама лагідно подивилася слоником в очі)

Слоник (дещо невпевнено). Зрозумів... Мамо, для чого ми взагалі їмо їжу?

Мама слоника. А ти як думаєш, синку?

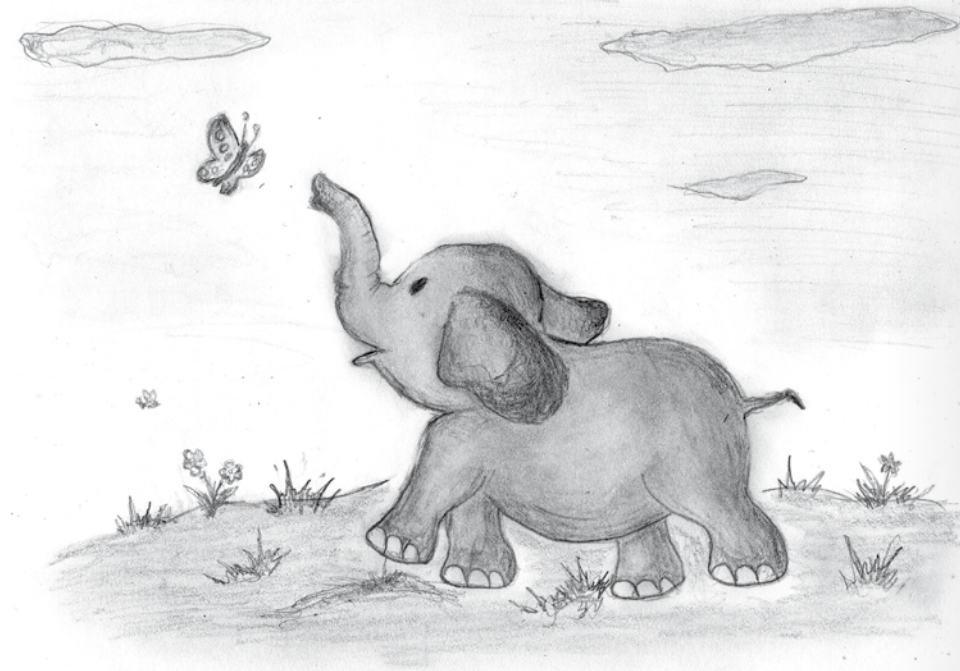
Слоник. Щоб не бути голодними, щоб отримати задоволення від смачної їжі...

Мама слоника. Це так, але ці причини — лише частинка правди. Насправді ми їмо для того, щоб рости, тому нам потрібна їжа, призначена саме для слоників, розумієш? Ти ж хочеш вирости великим і сильним, як твій тато Слон?

Слоник. Звичайно, я хочу бути таким, як тато! Він може дістати з дерева великий кокосовий горіх, тому що вищий за мене. Я теж люблю великі кокоси.

Мама слоника. Ось бачиш, насправді їжа, призначена для слоників, теж смачна, чи не так?

Слоник. Так, я люблю кокоси і... метеликів.

Мама слоника. Добре, давай тепер уявимо, що твій тато Слон з дитинства їв лише метеликів. Як ти думаєш, що б з ним сталося?

Слоник (замислився). М-мм...я думаю, що в нього часто болів би животик, він би назавжди залишився маленьким, був би завжди сумним, як я нещодавно, не зміг би дістати великого кокоса, був би маленьким, слабким... Мамо, я не хочу бути таким!

Мама слоника. Я дуже рада, що ти сам зрозумів це. А як же тепер бути з метеликами?

Слоник (впевнено). Мамусю, я вже не хочу їсти ніяких метеликів, нехай собі літають скільки завгодно перед моїми очима! Я побіг до слоників, які трусять банановий кущ, допоможу їм! Банани — це ж їжа для нас, слоників! Я виросту великим і сильним, як мій тато Слон і дістану для тебе найбільшого кокоса!

Я люблю тебе, мамочко, більше ніж метеликів! (уже з іншого боку галлявину вигукнув наш слоник)

Лариса Віселева

Вона бачила, як смутні очі наповнювалися радістю, як загублені серця вчилися плакати, як стомлені працею люди поспішали у веселий танок... Скрипка раділа, що її Господар ніколи не був голодним і завжди мав прихисток для відпочинку. А він турбувався про неї, захищаючи від вологи й холоду, купуючи для неї найкращі струни.

Друга Скрипка ніколи не забувала свого Майстра. Іноді їй здавалося, ніби вона відчуває його добрі руки й доторк його смичка...

Довго мандрувала вона разом зі сліпим музикантом. Але якось сталося щось незрозуміле: її Господар чомусь не відкрив, як зазвичай, футляр, не взяв її до рук, не торкався смичком її струн... Після того ще довго-довго Друга Скрипка самотньо лежала у футлярі. Але вона вірила, що мелодія її серця жива, і терпляче чекала.

Й одного чудового дня маленькі дитячі руки лагідно обняли її. Хлопчик із трепетом розглядав Скрипку, легенько притуляв її до плеча, невміло торкався струн і шепотів: «Скрипочко, ти така гарна!!! Я так хочу навчитися грати!»

Почалося нове життя. Звичайно ж, спочатку Скрипці було важко, адже звуки, видобуті невмілим доторком, не завжди були схожі на музику. Але вона полюбила свого Маленького Господаря за старанність і наполегливість. Він годинами грав гами та музичні вправи, іноді навіть плакав через біль у натруджених рученятах, але наступного дня знову брався за працю. Хлопчик ніколи не кидав Скрипку, ніколи не ображав її. Увечері він клав свою улюбленицю на столик біля ліжка й тихесенько розмовляв із нею. Скрипка знала, що мрії її Маленького Господаря особливі: він хотів

дарувати людям музику щастя й любові, зцілюючи нею серця...

Минали дні за днями. Хлопчик виріс. Його талантом захоплювалися повсюди. І лише одна Скрипка знала, скільки зусиль і старань докладав музикант до свого таланту! Коли він виходив на підвищення і брав у руки Скрипку, то людям здавалося, що вони були одним живим серцем, яке лилося то мелодією невимовної туги, то пісню жагучого кохання, то симфонією світлої радості, то ритмом безупинного танцю... Скрипка була щасливою, бо її Господар грав музику її любого Майстра!!!

Пролетіли роки... «Тисяча років, як один день, а один день, як тисяча років». І от настав чудовий час, коли Майстер побажав побачити свої скрипки. Вони були принесені в його майстерню. Він із трепетом відкрив футляр Першої Скрипки. Вона лежала, як нова, ніби й не минуло так багато часу. Майстер узяв до рук Першу Скрипку й відчув холодний дотик. Він злегка провів смичком по струнах... І жаж! Скрипка заскреготала й розпалася на шматки. Майстер із болем глянув на шматки деревини і сказав: «Це придатне лише для того, щоб кинути у вогонь».

Він із нетерпінням відкрив футляр Другої Скрипки. Вона виглядала старенькою та змученою, але дихала живим теплом. Майстер притулив Скрипку до свого серця й вони заграли мелодію вічної любові. Слухали земля і небеса, слухали квіти і птахи, слухали гори і зорі... Ніхто й ніколи раніше не чув такої мелодії...

Галина Левицька

Скрипки

«Будьте ж виконавцями Слова, а не слухачами самими...»

Послання ап. Якова, 1:22

Жив на світі талановитий Майстер, який мав хист до виготовлення музичних інструментів. Одного дня в його майстерні народилися дві скрипки.

Вони були дуже схожі одна на одну. Зроблені з чудового дерева, вони мали витончену форму й елегантно натягнені струни. Майстер довго трудився над своїми скрипками. Він старанно витесував із дерева всі деталі, припасовував, лакував... Під час роботи Майстер співав, укладаючи в скрипки частинку свого серця. А коли струни міцно напнулися на кілочках, він подарував своїм скрипкам ніжні голоси. Майстер лагідно торкався смичком до кожної струни — і скрипки вчилися вилити у звуки мелодій мову серця, мову радості та страждань, мову печалі й сподівань...

Так, зовні скрипки були дуже схожі одна на одну. Але мріяли вони про різне. Перша бажала слави й шанування. Друга жадала дарувати людям музику щастя й любові, ніжності й підбадьорення...

Майстер любив свої скрипки, а скрипки любили свого Майстра. Але настав день, коли їм треба було розлучатися. Першу Скрипку Майстер продав знаменитому скрипалю. Другу подарував сліпому музикантові.

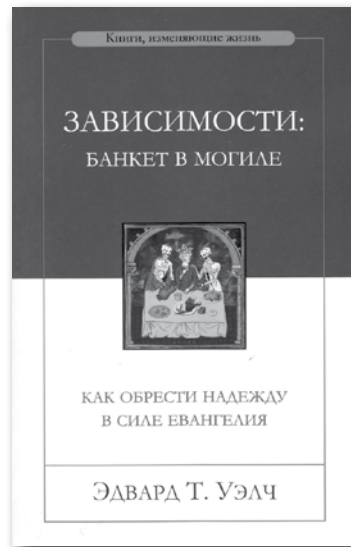
Перша Скрипка була дуже задоволена своєю долею. Спочатку вона трохи сумувала за Майстром і награвала мелодії його серця, але невдовзі нове життя повністю заповонило її — концерти, блискучі зали, бурхливі овації!... Перша Скрипка кілька разів змінювала своїх власників і зрештою опинилась у всесвітньо відомого колекціонера. У нього Скрипці ще більше сподобалось, бо вже не треба було трудитися і вигравати мелодії, а лише переїжджати з виставки на виставку. О! Перша Скрипка стала Дуже Поважною Скрипкою!!! А згодом її життя продовжилось в музеї музичних інструментів. Найбільше Перша Скрипка пишалася табличкою, що була на її футлярі: «Не чіпати руками!»

А що ж Друга Скрипка? Як склалася її доля?

Сліпий музикант дуже полюбив свою старанну помічницю. А вона почувалася щасливою, граючи в його руках мелодії Майстра.

Малюнки Юлії Русової

КОЛИ ЛЮДИ ВЕЛИКІ, А БОГ МАЛЕНЬКИЙ

Едвард Т. Уелч

Коли ми йдемо шляхом життя, у нас завжди є вибір, хто для нас буде визначальним у прийнятті рішень: чи світ і оточуючі нас люди, чи Господь, принципи Якого залишаються незмінними й не залежать від обставин. І часто люди та їхні думки чи судження стають для нас важливішими, ніж слідування за Господом. Саме через те в нашому житті виникають украй неприємні ситуації і ми потрапляємо в «пастку поведінки», що вступає у суперечність із нашими християнськими переконаннями.

Що робити, щоб не залежати від впливу людей, а сміливо йти за Господом так, щоб Його думка і Слово залишались вирішальним авторитетом у житті? Як прожити життя на землі, перебуваючи над обставинами? На ці та подібні питання дає відповіді й практичні поради книга Едварда Т. Уелча.

Уелч Е. Т. Когда люди большие, а Бог маленький: Как преодолеть влияние сверстников, созависимость и страх перед людьми — Одесса: Тюльпан, 2008. — 260 с. ISBN: 0-87552-600-4

ДЕПРЕСІЇ: НЕВІДСТУПНА ТЕМРЯВА

Едвард Т. Уелч

Депресія. Це слово стало діагнозом сучасного суспільства. Багато людей потерпає від цієї недуги, страждає від того душевного болю, яким наповнена людина у стані депресії. Адже безвихідь і нездатність виправити щось у своєму житті привносять у життя невимовний біль і розпач. Саме він штовхає людей на пошук різноманітних виходів, починаючи з психоаналітиків, закінчуючи медикаментозним лікуванням.

З перших сторінок своєї книги Едвард Т. Уелч стверджує, що депресія має духовну природу й коріниться у наших стосунках, або їх відсутності, із Богом. Автор показує, що єдиними ліками, які реально можуть привести до зцілення, є глибокі стосунки з Творцем усього створеного. Розбудовуючи їх, ми починаємо розуміти Божий задум і Божий план для нашого життя, а також Його методи виховання нашої душі. Покладаючись на Бога, як на Єдиного Поводиря, приймаючи із радістю всі обставини, в яких ми опиняємось з Його волі, ми зможемо уникнути або звільнитися від депресії і прийняти Євангелію — Добру Новину, відкрити Отцем для всіх людей у житті, стражданнях, смерті й перемозі Божого Сина, нашого Спасителя Ісуса Христа.

Уелч Е. Т. Депрессии: неотступная тьма. Свет стезе моей / Пер. с англ. — Одесса: Тюльпан, 2008. — 270 с. ISBN: 0-9762308-0-1

ЗАЛЕЖНОСТІ: БЕНКЕТ У МОГИЛІ

Едвард Т. Уелч

Наші залежності зразу впадають у вічі, вони помітні з нашої поведінки. Більшість людей у світі сприймає їх, немов хворобу. Тому й методи вирішення чи то позбавлення від залежності часто пропонують відповідні. І саме тому в житті людей, які намагаються від чогось звільнитися, найчастіше зустрічаємо наступний порядок: залежність — позбавлення — рецидив. Багато людей зневірюються в тому, що вони можуть побороти свої пристрасті.

Проте автор розкриває питання залежності у світлі Євангелії і відкриває, що це, у першу чергу, ідолопоклонство і проблема гріховності нашого серця. І саме у світлі вчення Біблії про гріховність людини, спасіння й освячення, ми повинні підходити до питання залежності у житті людини. Як біблійний душеопікун, Едвард Т. Уелч дає чіткі практичні поради і вказує на те, що лише Христос може дати справжню свободу кожній людині.

Уелч Е. Т. Зависимости: банкет в могиле: Обрести надежду в силе Евангелия / Пер. с англ. — Одесса: Тюльпан, 2008. — 332 с. ISBN: 0-87552-606-3

Едвард Т. Уелч — магістр богослов'я, доктор філософії, консультант, директор і член викладацького складу Школи біблійного консультування при Фонді християнського душеопікуництва і навчання, професор практичної теології Вестмінстерської богословської семінарії. Практикуючий душеопікун і лектор, автор книг, що набули широкої популярності у всьому світі.

БОГ — МИЛОСЕРДНИЙ

Зінаїда Скворцова

Програма навчальних уроків для недільних шкіл

Зошит для учня

Цей посібник, що є продовженням серії про Бога і Його характер (перший том — «Бог — Суддя справедливий»), розкриває глибину Божого характеру, проявлену в милості. Для дітей віком від 6 до 10 років. Складається з 39 уроків.

Сильним моментом у цьому посібнику є те, що з його допомогою батьки можуть продовжувати займатися з дітьми після закінчення уроку в недільній школі, вдома впродовж цілого тижня, заглиблюючись у значення біблійного тексту і його практичного застосування для дітей.

Скворцова З. Бог — Милосердний. Програма навчальних уроків для недільних шкіл. Зошит для учня. — Рівне, 2011. — 180 с. — іл.

ЦЕНТР УПРАВЛІННЯ ПОШКОДЖЕНО. ЗВ'ЯЗОК ПЕРЕРВАНО

Лариса Віселева

Робочий зошит для учня

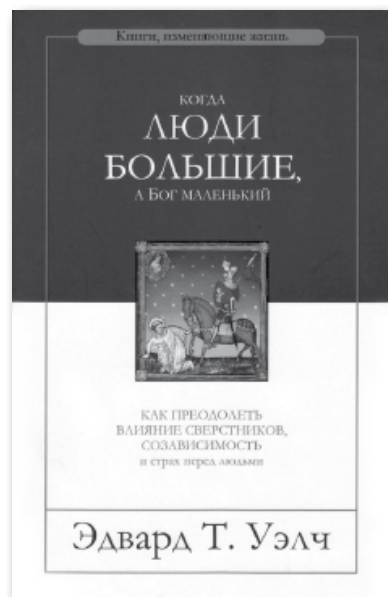
Посібник пропонує просту модель уроку, прийнятну як для недільної школи, так і для загальноосвітньої школи (уроки християнської етики), християнського табору, малої групи.

Для дітей 11–13 років. Складається з 30 уроків.

Кожний урок, розроблений у вигляді діалогу між дівчинкою Даринкою і хлопчиком Крістіаном, торкається проблеми серця дитини (наприклад, гордості) й у світлі Писання пропонує її вирішення. Уроки містять творчі завдання, ребуси.

Для широкого кола читачів.

Віселева Л. Центр управління пошкоджено. Зв'язок перервано. Навчальне видання. Робочий зошит для учня. — Рівне, 2011. — 85 с. — іл.

Літературний конкурс!

До розгляду приймаються твори українською мовою всіх жанрів (поезія, оповідання, новели, есе тощо) на морально-етичну та духовну тематику. Будь ласка, надсилайте свої роботи на адресу редакції з поміткою «Літературний конкурс».

Фотоконкурс!

До участі у фотоконкурсі приймаються видрукувані чорно-білі та кольорові фотографії хорошої якості розміром не менше 10х15 см² або фотографії в електронному форматі (бажано не менше 300 dpi).

Тема фотоконкурсу: «Життя моє — як воно є». Фото будуть розміщені в журналі за підписом автора, тому не забудьте вказати своє прізвище та ім'я, а також поштову адресу й телефон.

Роботи надсилайте на адресу редакції з поміткою «Фотоконкурс».

Підбиття підсумків конкурсів проводитиметься в кінці 2011–2012 навчального року!

Фотоконкурс «Життя моє – як воно є»

Шкільна сторінка

Фото Ірини Курченко

Фото Тетяни Артерчук

Фото Віри Муляр

Фото Олександра
Осінова

Фото Ірини Вінник

Фото Руслани Ковальчук

Фото
Руслани Ковальчук

Передплатити часопис «Слово вчителю» на 2012 рік можна в будь-якому поштовому відділенні України

Передплатний індекс — 99864

Адреса редакції: а/с 116, м. Рівне, 33028
тел.: 0362-63-79-76; slovo@hopetopeople.org